

JOURNAL OF ORIGINAL STUDIES

International Peer-Reviewed and
Open Access Electronic Journal

Uluslararası Hakemli ve Açık
Erişimli Elektronik Dergi

E-ISSN : 2717-719X

DOI : 10.47243/jos

HOLISTENCE
publications

<https://journals.gen.tr/jos>

ISSUE

2

VOLUME/CİLT: 4
YEAR/YIL: 2023

E-ISSN: 2717-719X
DOI: 10.47243/jos

International Peer-Reviewed and Open Access Electronic Journal
Uluslararası Hakemli ve Açık Erişimli Elektronik Dergi

Volume/Cilt: 4
Issue/Sayı: 2
March/Mart 2023

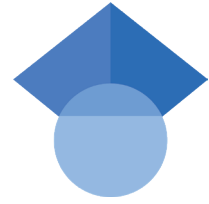
Web: <https://journals.gen.tr/jos>

E-mail: jos.editorial@gmail.com

Address: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi, Teknopark, No:29,
D.119, Merkez-Çanakkale / TÜRKİYE

ABSTRACTING & INDEXING
DİZİN & İNDEKS

PKP|INDEX

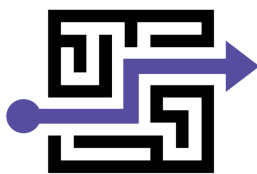

EuroPub

ROOTINDEXING
JOURNAL ABSTRACTING AND INDEXING SERVICE

ASOS
indeks

ABOUT THE JOURNAL

Journal of Original Studies

(E-ISSN: 2717-719X DOI: 10.47243) is an international peer-reviewed and periodical journal that began publishing in 2020. The journal includes original applied studies in the field of social sciences and humanities which have not been published before. It aims to publish qualitative, quantitative and mixed researches involving local, national and international practices and present current research to scientists in the field. Journal of Original Studies is an international refereed Holistence Academy. The manuscripts should be prepared using the following three basic methods:

Quantitative Methods

Qualitative Methods

Mixed Methods

The journal is published two times a year as SPRING (March) and AUTUMN (September) periods.

The journal is open to all applied studies in the field of social sciences and humanities. The journal aims to publish current applied researches in the fields of statistics, econometrics, finance, banking, actuary, economics, business, international relations, tourism, philosophy, psychology, sociology, history, management, politics, marketing, geography, literature, arts, sports, etc.

Journal of Original Studies is an open access electronic journal. DOI numbers are assigned to all articles published in the journal.

The language of the studies is Turkish or English. Review articles, theoretical studies, book reviews and technical reports will not be included in the journal.

Send your manuscript to the editor at <https://journals.gen.tr/jos/user/register/>

For any additional information, please contact with the editors at jos.editorial@gmail.com

Owner

HOLISTENCE PUBLICATIONS

Contact

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi No:29, D.119, Merkez-Çanakkale / TÜRKİYE

WEB : <https://journals.gen.tr/jos>

E-mail : jos.editorial@gmail.com

GSM 1: +90 530 638 7017 / WhatsApp

DERGİ HAKKINDA

Journal of Original Studies

(E-ISSN: 2717-719X DOI: 10.47243), 2020 yılında yayın hayatına başlayan uluslararası hakemli ve süreli bir Holistence Academy dergisidir. Dergi, sosyal ve beşeri bilimler alanında hazırlanmış, daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış özgün uygulamalı çalışmalarını kabul etmektedir. Journal of Original Studies, yerel, ulusal ve uluslararası uygulamaları içeren nitel, nicel ve karma araştırmalar yayınlamayı ve bu alanda çalışan bilim insanlarına güncel araştırmalar sunmayı amaçlamaktadır. Dergiye gönderilecek çalışmalar, aşağıda yer alan üç temel yöntem kullanılarak hazırlanmalıdır:

Nicel Yöntemler

Nitel Yöntemler

Karma Yöntemler

Dergi; İLKBAHAR (Mart) ve SONBAHAR (Eylül) dönemleri olmak üzere yılda 2 sayı olarak yayımlanmaktadır.

Dergi, sosyal ve beşeri bilimler alanındaki tüm uygulamalı çalışmalara açıktır. Dergi istatistik, ekonometri, finans, bankacılık, aktüer, ekonomi, işletme, uluslararası ilişkiler, turizm, felsefe, psikoloji, sosyoloji, tarih, yönetim, politika, pazarlama, coğrafya, edebiyat, sanat alanlarında güncel araştırmalar yayınlamayı amaçlamaktadır.

Journal of Original Studies, açık erişimli elektronik bir dergidir. Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanmaktadır.

Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir. Derleme makalelere, teorik çalışmalar, kitap incelemeleri ve teknik raporlara dergide yer verilmeyecektir.

Makalelerinizi, <https://journals.gen.tr/jos/user/register/> adresinden online olarak yükleyebilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için:

jos.editorial@gmail.com

adresine mail atabilirsiniz.

Sahibi

HOLISTENCE PUBLICATIONS

İletişim Bilgileri

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi No:29, D.119, Merkez-Çanakkale / TÜRKİYE

WEB : <https://journals.gen.tr/jos>

E-mail: jos.editorial@gmail.com

GSM 1: +90 530 638 7017 / WhatsApp

EDITORS / EDİTÖRLER

CHIEF EDITOR / BAŞ EDİTÖR

Nilay KÖLEOĞLU

Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Biga Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Çanakkale, TÜRKİYE

MANAGING EDITOR / SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Laura AGOLLI

Oakland University Masters in Public Administration with specialization in Healthcare Administration, USA,
e-mail: lagolli@oakland.edu

LANGUAGE EDITOR / DİL EDİTÖRÜ

Melis MÜLAZIMOĞLU

Assit. Prof. Dr., Ege University, Faculty of Literature, Department of American Culture and Literature, İzmir, TÜRKİYE

TECHNICAL EDITOR / TEKNİK EDİTÖR

Cumali YAŞAR

Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Education Faculty, Department of Computer and Instructional Technology Education, Çanakkale, TÜRKİYE

DESIGNER / TASARIM

İlknur HERSEK SARI

Holistence Academy, Türkiye
e-mail: holistence.dizgi@gmail.com

Contact / İletişim Bilgileri

Adress: Sarıcaeli Köyü ÇOMÜ Sarıcaeli Yerleşkesi No:29, D.119, Merkez-Çanakkale /
TÜRKİYE

Tel: +90 530 638 7017

WEB : <https://journals.gen.tr/jos>

e-mail: jos.editorial@gmail.com

EDITORIAL BOARD / EDİTORYAL KURUL

Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL

Fenerbahçe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, TÜRKİYE.

Prof. Dr. Sergii BURLUTSKI

Donbass State Engineering Academy, Department of Enterprise Economy, UKRAINE, e-mail: magistrdr@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart University, Lapseki Vocational School, Banking and Finance Programme, TÜRKİYE, e-mail: mehmetshin@comu.edu.tr

Prof. Dr. Harald WEYDT

Europa Universitaet Viadrina Frankfurt/Oder, Faculty of Social and Cultural Sciences, GERMANY, e-mail: harald.pechlaner@eurac.edu

Prof. Dr. Eden MAMUT

Universitatea Ovidius Constanta, Institute for Nanotechnology and Alternative Energy Sources, ROMANIA, e-mail: eden.mamut@et-is.eu

Prof. Dr. Dilek ALTAŞ

Marmara University, Faculty of Economics, Department of Econometrics, TÜRKİYE, e-mail: dilekaltas@marmara.edu.tr

Prof. Dr. Ahmet Mete ÇİLINGİRTÜRK

Marmara University, Faculty of Economics, Department of Econometrics, TÜRKİYE, e-mail: acilingi@marmara.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Özge UYSAL ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Çanakkale Applied Sciences, Department of Health Management, TÜRKİYE, e-mail: ozge@comu.edu.tr

Assoc. Prof. Dr. Nurida NOVRUZOVA

Baku Slavic University, Department of Linguistic, AZERBAIJAN, e-mail: n.nurida@yahoo.com

Assoc. Prof. Dr. Ekaterina ARABSKA

University of Agribusiness And Rural Development, BULGARIA, e-mail: earabska@uard.bg

Assoc. Prof. Dr. Christian RUGGIERO

Sapienza University di Rome, Department of Communication and Social Research, ITALY, e-mail: christian.ruggiero@uniroma1.it

Dr. İbrahim DEMİR

University of South Carolina, Arnold School of Public Health, Department of Health Services Policy and Management, USA, e-mail: demiri@mailbox.sc.edu

Dr. Ceyhun ÖZGÜR

Valparaiso University, Applied Statistics Faculty, USA, e-mail: Ceyhun.Ozgur@valpo.edu

REFEREES IN THIS ISSUE / BU SAYININ HAKEMLERİ

Aysen ŞİMŞEK KANDEMİR

Assoc. Prof. Dr., Kocaeli University, Türkiye

Hakan ALTINPULLUK

Assoc. Prof. Dr., Anadolu University, Türkiye

Engin ÇAĞLAK

Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University, Türkiye

Filiz SAVAŞ

Assist. Prof. Dr., Recep Tayyip Erdoğan University, Türkiye

Hülya SAYGI

Assist. Prof. Dr., Çukurova University, Türkiye

Burak YENİTUNA

Assist. Prof. Dr., İstanbul Beykent University, Türkiye

Emin ÖZEN

Dr., Anadolu University, Türkiye

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

- MEB Uzaktan eğitim platformlarında sunulan hizmet içi eğitimler hakkında öğretmen görüşleri
Teacher's opinions on in-service training offered on MoE distance education platforms 61
- Sündüs Ekiz & Nil Göksel**

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

- Altınova'da seracılık sektöründe çalışan dış göç ile gelmiş olan kadınların emeği üzerine nitel bir değerlendirme
A qualitative evaluation on the labor of migrant women working in the greenhouse sector in Altınova 85
- Sümeyye Göktaş & Fikri Keleşoğlu**

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

- Atletizm sporu üzerine yayınlanan çalışmaların bibliyometrik analizi
A bibliometric analysis of studies published on athletics 101
- Şenol Çelik**

"This page is left blank for typesetting"

HOLISTENCE
publications

Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

MEB Uzaktan eğitim platformlarında sunulan hizmet içi eğitimler hakkında öğretmen görüşleri

Teacher's opinions on in-service training offered on MoE distance education platforms

Sündüs Ekiz¹

Nil Göksel²

¹ Öğrt., Efeler İmam Hatip Ortaokulu, Türkiye, e-mail: sundusekiz81@gmail.com

² Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Türkiye, e-mail: ngoksel@anadolu.edu.tr

Öz

Bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin, Millî Eğitim Bakanlığı Uzaktan Eğitim Platformlarında (EBA ve ÖBA) sunulan hizmet içi eğitimler hakkındaki görüşlerini belirlemek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla yapılmıştır. Çalışma nicel yöntemin betimsel tarama modeli ile desenlenmiştir. Araştırmaya katılacak öğretmenler belirlenirken amaçlı örnekleme yönteminden kriter örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu çerçevede kriter olarak "10 yılı doldurmuş öğretmen olmak" ölçütü belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik olması için de birçok farklı okulda görev yapan öğretmenlere sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 138'i kadın 89'u erkektir. Çalışmaya Türkiye'nin birçok ilinde bulunan farklı kademedeki farklı okuldan toplam 228 kişi katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen MEB Uzaktan Eğitim Platformlarında Sunulan Hizmet İçi Eğitim Videolarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi kullanılmıştır. Anket 33 sorudan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında hazırlanan anket öğretmenlere Google Formlar aracılığı ile gönderilmiştir. Elde edilen bulgulardan öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri genel anlamda yararlı buldukları; ancak, eğitimlerin materyal kullanımı ve sınıf ortamında uygulanması konularında geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri ifade edilebilir. Bunun yanında hizmet içi eğitim içeriklerinin eğitsel bağlamda katkısı olduğunu düşünen öğretmenler, katılımcıların yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Diğer yarısının kararsız ve olumsuz yönde görüş belirttiği göz önüne alınırsa, eğitimlerin öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi yönünde ortak düşünce olduğu söylenebilir. Ayrıca, hizmet içi eğitimlerin katılımı teşvik edici yeniliklerle güçlendirilmesi, bunun için de dünyanın büyük kuruluşlarının uygulamakta olduğu oyunlaştırma yöntem, teknik ve bileşenlerinden yararlanılarak eğitimlerin tasarlanması, eğitim sonlarında elde edilen kazanımların hizmet puanı veya öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sağlayacak bir ödüle dönüştürülerek eğitimin kalitesinin artırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Uzaktan Eğitim, Hizmet İçi Eğitim, Eğitim Bilişim Ağı, Öğretmen Bilişim Ağı

Citation/Atf: EKİZ, S. & GÖKSEL, N. (2023). MEB Uzaktan eğitim platformlarında sunulan hizmet içi eğitimler hakkında öğretmen görüşleri. *Journal of Original Studies*. 4(2), 61-83, DOI: 10.47243/jos.2330

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Sündüs Ekiz
E-mail: sundusekiz81@gmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

The purpose of this study was to gather feedback from teachers who work in primary, secondary, and high schools that are affiliated with the Ministry of National Education regarding the in-service training provided on the Ministry of National Education Distance Education Platforms (EBA and BA) in the fall semester of the 2022–2023 academic year and to suggest solutions. The study employed the descriptive survey approach, one of the quantitative research techniques. The criterion selection approach from the purposeful sampling method was utilized to select the teachers who would take part in the study. The standard of "being a teacher who has completed 10 years" was picked as a standard in this framework. Questions were posed to teachers employed by numerous schools to guarantee the greatest possible diversity. The study's participant teachers comprised 138 female instructors and 89 male teachers. The survey included 228 participants from various levels and schools throughout numerous Turkish provinces. Survey of Teachers' Opinions Regarding In-Service Training Videos The researcher built a method for gathering data and presented it on MoNE Distance Education Platforms. There are 33 questions on the survey. Teachers received the questionnaire created as part of the research via Google Forms. The results show that instructors generally find in-service training helpful, but they believe that in-service training needs to be improved in terms of material utilization and implementation in the classroom. Additionally, around half of the participants are instructors who believe that the in-service training's contents improve the educational environment. It may be concluded that there is a consensus that the training should be reformed to better meet the needs of the teachers given that the other half of respondents were unsure and negative. Additionally, it is advised that in-service training be strengthened with innovations that foster participation. To accomplish this, training should be designed using gamification methods, techniques, and components that the world's major organizations use. Additionally, the quality of the training should be increased by converting the gains attained at the end of the training into service points or an award that will support professional development.

Keywords: Distance Education, In-Service Education, Education Information Network, Teacher Information Network.

1. GİRİŞ

Bilgi ve teknolojik ilerlemenin bir sonucu olarak küreselleşen dünyada her alanda hızlı bir gelişim ve değişim yaşandığı bilinen bir gerçektir. Eğitimin en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenlerin de yenilikleri takip etmeleri ve kendilerini bu bağlamda güncellemelerinin elzem hale geldiği söylenebilir. Bu nedenle ülkelerin, eğitim sistemlerini geliştirmek ve bu değişim ve yeniliklere ayak uydurmak için yeni yaklaşımlara ihtiyaç duydukları çıkarımı yapılabilir. Özellikle de yakın zamanda Covid-19 salgını sonucu yaşanan eve kapanma sürecinde uzaktan eğitime geçilmesi, eğitimde bilgi ve teknolojiyi kullanarak gelişim ve değişime uyum sağlamanın güzel bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de insanların can güvenliğini tehlikeye atmadan eğitime ulaşabilmelerinin kolay ve etkili yollarından birinin teknolojik imkânlarla başvurmak olduğu görülmüştür (Emin, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı'nun 2010 yılında hayata geçirdiği FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesi eğitimde kapsamlı bir dijital dönüşümün başladığının en belirgin işaretlerinden biri olmuştur.

Daha sonra hayata geçirilen girişimlerden bir diğeri de hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından kullanılacak bir paylaşım platformu olarak oluşturulan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) olmuştur. 2011 yılından bu yana aktif olarak öğretmenler ve öğrenciler tarafından kullanılan EBA teknolojinin eğitimde kullanılması için oluşturulan dijital öğrenme materyallerini kapsayan uygulamalardan oluşmaktadır (Özen, 2019). Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ve akademik açıdan desteklemek üzere EBA platformunun kurulması, öğretmenlerin de mesleki gelişimlerini destekleyecek bir dijital ortam fikrini beraberinde getirmiştir. Başlangıçta EBA'da öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemek üzere EBA Mesleki Gelişim Modülü kurulmuştur.

Gökdemir (2020), bu portalın öğretmene özel olarak sunulduğunu; öğretmenlerin bu modüle giriş yaparak kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak içerikleri inceleyebileceğini, meslektaşlarıyla bilgilerini paylaşabileceğini ve verilen eğitimlerle kariyerini geliştirmeye devam edebileceğini vurgulamıştır. Daha sonra ise bu modül EBA'dan ayrılarak Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) adında yeni bir platforma dönüştürülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan ÖBA, ilk kez 21 Ocak-7 Şubat 2022 tarihleri arasındaki dönemde eğitimlerine başlamıştır (Akdağ, 2023). Öğretmenlerin eğitim öğretim döneminin başında ve sonunda yüz yüze gerçekleştirdikleri seminer çalışmaları Millî Eğitim Bakanlığının uygun görmesiyle ÖBA platformu üzerinden yürütülmesi mümkün olmuştur. Bu sayede öğretmenler ilgilendikleri eğitimler arasından seçme olanağına kavuşurken hizmet içi eğitime ulaşmak için fiziksel olarak bir öğrenme ortamında bulunma zorunluluğu ortadan kalkmıştır. 2019-2021 yılları arasında tüm dünyaya yayılan ve küresel bir sorun haline gelen Covid-19 pandemisi bu gerekliliğin temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Daha az maliyetle daha fazla öğretmene ulaşmak için son dönemde çok sayıda hizmet içi eğitim organize edilerek hayata geçirilmiştir. Öğretmen Bilişim Ağı son olarak Ocak 2022'deki yarıyıl tatilinde faaliyete geçirilmiş ve ara tatillerde bu eğitimler hizmet içi eğitim kapsamında mesleki çalışma adı altında, belirli bir süre içinde tamamlanması şartıyla tüm öğretmenlerin kullanımına açılmıştır (MEB, 2022).

Eğitim Bilişim Ağına bulunan eğitimlerden gönüllülük esasına göre yararlanılmaya devam edilirken, ÖBA' da bulunan eğitimlerden en az bir tanesi zorunlu olarak tamamlanma şartıyla hizmete sunulmuştur. 3 Şubat 2022 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanununda bulunan Öğretmenlik Kariyer Basamakları Madde 6' da açıklaması yapılan "Öğretmenlikte en az on yıl görev süresini doldurmuş olanlardan; 180 saatten az olmayacak şekilde Uzman Öğretmenlik Eğitim Programı mesleki gelişim eğitimini tamamlama" (TBMM, 2022) koşulu nedeniyle bu platformda bulunan eğitim videoları gündeme gelmiştir. ÖBA platformunun yakın zamanda

hizmete girdiği göz önüne alındığında, eğitim içeriklerinin detaylı olarak incelendiği çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda, yapılan bu güncel çalışma alanyazına katkı sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Teknolojik gelişime yönelik modern yaklaşımların bir sonucu olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları gerekmektedir. Bu ekseninde, MEB, öğretmenler için çevrimiçi hizmet içi eğitimler düzenlemek ve yürütmek için çalışmalarını sürdürmektedir. Öğretmenler bu sayede zaman ve mekândan bağımsız olarak bu eğitimlerden faydalanabilmektedir.

Hizmet sağlayıcıların, kullanıcıların yararına uygun olarak düzenlenen, kaynakları, zamanı, teknolojiyi verimli ve etkin bir şekilde kullanmalarına yardımcı olacak bilgiler elde etmesi amacıyla öğretmenlerin, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından en son oluşturulan Öğretmen Bilişim Ağı ve öncesinde uygulanan Eğitim Bilişim Ağına yer alan mesleki eğitimler hakkında öğretmen görüşlerinin belirlenerek önerilerde bulunmak, araştırmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu temel amaçla aşağıda belirtilen sorular cevaplanmaya çalışılmıştır:

Açık ve uzaktan eğitim kapsamında;

1- Öğretmenlerin EBA ve ÖBA platformları üzerinden verilen hizmet içi eğitimlerin içeriği hakkındaki görüşleri nasıldır?

2- EBA ve ÖBA platformları üzerinden verilen hizmet içi eğitim içeriklerinin eğitsel bağlamda katkısına yönelik görüşleri nasıldır?

1.1. Hizmet İçi Eğitimin Tanımı

Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin görevleri sırasında mesleki bilgi, beceri ve uygulamalarını yenilemek veya yükseltmek amacıyla aldıkları ileri eğitim ya da katıldıkları ilerleme (UNESCO, 2019) nitelik ve becerilerini geliştirmek amacıyla aslı görev sorumluluklarıyla birlikte yürüttüğü eş zamanlı eğitim süreci (UNESCO, 2022) olarak tanımlanmaktadır. Diğer tüm sektörlerde olduğu gibi, eğitimde de öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri, dönemin şartlarına uyum sağlamalıdır. Öğretmenler, müfredatının

gerektirdiği tüm kavramları ve değişiklikleri doğru yorumlayabilecek farkındalık içinde olmalı ve bu farkındalığı hedeflerine ulaşacak doğrultuda kullanabilmeli, geliştirebilmelidir. Çalışma alanının gerektirdiği tüm bilgi, kavram ve becerileri yakından takip edebilmelidir. Müfredatın başarılı bir şekilde uygulanması, öğretmenin ilgili kazanımları etkili bir şekilde uygulamasıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle, öğretmenler için hizmet içi eğitim veya personel geliştirmeye duyulan ihtiyaç, başarılı bir eğitim reformunda önemli bir rol oynar. Ayrıca, öğrenenleri kişisel gelişime ve daha yüksek öğrenme seviyesine yönlendirmenin zorluklarını aşmak için aday eğitimciler ile daha deneyimli eğitimciler arasında bir köprü görevi görür (Omar,2014). Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin daha iyi performans sergilemeleri ve bilgilerini güncellemelerinin önemli yollarından biridir. Aynı zamanda, eğitim dünyasındaki yenilikler ve zorluklarla yüzleşmesi için de temel bir unsurdur.

Eğitim, değişime açık olan, kendini sürekli yenileyen ve geliştiren bir kavramdır. Bundan dolayı öğretmenler yenilikleri takip etmeli, derslerinde kullanacağı yeni yöntem, teknik ve materyaller hakkında bilgi sahibi olmalı, kendini güncel tutmalıdır. Bunun da en kısa yolu hizmet içi eğitimden geçer. Dolayısıyla kurumlar, çalışan öğretmenlerini kendini yeni bilgilerle daha donanımlı hale getirmeleri için sürekliliği olan hizmet içi eğitim etkinliklerine dâhil etmelidir. Kurum ve kuruluşların başarılı olması için bu bir gerekliliktir (Sarıgöz, 2011).

Hizmet içi eğitim anlayışı günümüzde, hayat boyu eğitim içinde bulunan bir alt süreç olarak değerlendirilir. Meslek hayatı boyunca, mesleğin gerektirdiği yeterlikleri yerine getiremeyecek durumda olan personelin eksikliklerini tamamlayacak olan tek seçenek, hizmet içi eğitime alınmalarıdır (ÖYGM, 2022). Böylece eğitimin amaçları doğrultusunda nitelikli ve kaliteli eğitim verme görevi yerine getirilecek, eğitim öğretim faaliyetleri daha verimli bir şekilde sunulacaktır.

1.2. Hizmet İçi Eğitimin Sebepleri

Hizmet içi eğitim, tüm meslek çalışanlarının hizmet kalitesini arttırmak, görevlerini ve sorumluluklarını daha verimli bir şekilde yerine getirebilmeleri için bilgi, birikim ve becerilerini geliştirmek ve performans düzeylerini yükseltmeyi amaçlayan eğitim faaliyetleridir (sciencedirect. com, 2022). Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da öğretmenlerin, çağın gerekliliklerine göre kendini yenilemiş ve geliştirmiş olması gerekmektedir. Bu gereklilik, doğru araç ve yöntemlerle, başarılı bir şekilde uygulanan hizmet içi eğitimler yoluyla yerine getirilebilir. Bütün meslek grupları için aynı durum geçerlidir ancak öğretmenlerin kendini geliştirmesi diğer meslek gruplarından biraz daha farklı bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir.

Bilimsel yenilikler ve teknoloji her geçen gün hızla ilerlemekte, yeni yaklaşımlar, yöntemler, teknikler, araç-gereçler geliştirilmektedir. Öğrenciler bu yeniliklere daha hızlı uyum sağlamakta, teknolojiye daha kolay adapte olmakta, bilgilerine yenilerini eklemektedir. Günümüzde Z Kuşağı ve Alfa Kuşağı olarak adlandırılan öğrencilerin sahip olduğu teknolojik ve güncel bilgilere öğretmenlerin sahip olmadığını düşünmek, etkili bir öğretmen açısından söz konusu bile olmamalıdır. Bu nedenle, öğretmenler kendilerini yeni bilgilerle güncellemeli ve ortalama bir öğrencinin eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde bilgi sahibi olmalıdır. İyi bir eğitimci, kendini lisans eğitimi ile edindiği bilgi ve becerilerle sınırlandırmamalı, öğrencilerin bilgilerinin gerisinde kalmamalı, içinde bulunduğu çağın gerektirdiği bilgi ve yenilikleri takip etmeli, mümkün olduğunca kendisini daha donanımlı bir hale getirmelidir. Bunun da yolu hizmet içi eğitimden geçer. Bu açıdan baktığımızda hizmet içi eğitim, öğretmenin öğrenciyi daha iyi anlamasını sağladığı için de bir zorunluluktur.

Bir öğretmenin eğitimi bütün bir toplumun eğitimi anlamına gelmektedir. Nitelikli hizmet içi eğitim, öğretmenlerin kendine olan güveninin artmasına imkân verir. Konu alanına hâkimiyeti, sınıf yönetimi, benzeri mesleki beceriler ile sınıfı bir orkestra şefi gibi yönetebilir ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını birer zenginliğe

dönüştürüp iyi bir eğitim ortamı sağlayabilir. Bunun yanında, hizmet içi eğitim programları, öğretmenleri eğitimdeki son gelişmelerle tanıştırır. Araştırma, geliştirme ve merak duygularını da canlı tutmalarına katkı sağlar. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimi, saydığımız bu gereklilikler nedeniyle göz ardı edilemeyecek önemli bir konudur.

Eğitim kurumlarının uzak, genel ve özel hedeflerini gerçekleştirebilmek için öğretmenlerin, birtakım bilgi ve becerilere sahip olmak gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bu bilgi ve becerilere sahip olunmaması durumunda öğretmenlerin arasında meydana gelen uyumsuzluklar, kurumların nihai amaçlarını gerçekleştirememesine neden olabilir. Hizmet içi eğitim bu sorunları ortadan kaldırmak için en önemli çalışmalardan biridir.

Günümüzde öğretmen eğitimi iki aşamadan oluşan bir süreçte sağlanmaktadır. Bunlardan ilki, lisans aşamasında edindikleri hizmet öncesieğitim, diğeri de istihdam edildikten sonra aldıkları hizmet içi eğitimidir. Öğretmenlerin, eğitim sistemindeki rol ve sorumluluklarını daha

iyi yerine getirmesi için hizmet öncesi eğitim gerekli ancak yeterli değildir. Kendi alanlarında daha gayretli ve güçlü, gelişme ve ilerleme sağlayan eğitimciler olarak görevini icra edebilmeleri için hizmet içi eğitimle desteklenmesi ve güçlendirilmesi önemli bir ihtiyaçtır. Öğretmenlerin, hayat boyu eğitime ihtiyacı olduğu ve bu ihtiyacın meslek hayatı boyunca sürüp gitmesi gerektiği düşüncesiyle yetiştirilmeleri gerekmektedir (Saban, 2020). Okulların fiziki ortam, ders araç- gereçleri, teknoloji bakımından donanımlı olması ancak bunları kullanabilecek ve öğrenciye rehberlik edecek niteliğe sahip öğretmenlerin bulunması ile anlam kazanır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesine göre öğretmenlik özel bir ihtisas mesleğidir. Her öğretmen, bu maddeye göre kendi konu alanının uzmanı olarak tanımlanmış, görev almaya hazır duruma geldiği kabul edilmiştir. 1982 yılından itibaren öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere bırakılmış, Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler arasında yaşanan koordinasyon

eksikliği özellikle sınıf öğretmenliği alanı aleyhine büyük bir uçurum oluşturmuştur (Bağcı ve Şimşek, 2000). Sınıf öğretmenliği için gerekli olan şartlar dikkate alınmadan farklı alanlardan hatta Ziraat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi mezunu olup öğretmenliğe atanan büyük bir grubun hizmet içi eğitimden geçirilmesinin önemi ve zorunluluğu, altından kalkılması güç bir sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorun, kısa zamanda telafi edilmesi mümkün olmayan ve ciddiyetle planlanması gereken bir hizmet içi eğitim sürecinin organize edilmesini gerektirmektedir. Çünkü öğrencilere verilen temel bilgi ve becerilerin öğretilmesi, bunların yeni nesile aktarılması toplumsal değerler kazandırılması öğretmenler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle öğretmenlik mesleğinin, daha fazla yeterlilik ve nitelik gerektirdiği ifade edilebilir.

MEB'in gerçekleştirdiği öğretmen yeterlikleri ile ilgili çalışmada, yeterlik kavramının kullanıldığı görülmekteyken, uluslararası alanda yapılan çalışmalara bakıldığında standartlar kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni, yeterlik kavramı üzerine eleştiriler ve tartışmalar yapılmasıdır. Yeterlik kavramının, öğretmenlerin yaptıkları işleri teknik bir seviyeye indirdiği, kendilerini geliştirmekten çok, var olan olanakları yeniden kurgulamak zorunda kaldıkları, asıl bağlamdan uzaklaştırdığı vurgulanmış, bundan dolayı da yeterlik kavramı yerine standart kavramının kullanılması tercih edilmiştir. ABD, Avustralya ve İngiltere, bu tercihi yapan ülkelerdendir. Yeterlikler daha çok bilgi, beceri ve tutumların genel sınırlarını belirlemek için tercih edilen bir kavramdır. Öğretmenlerden beklenen bilgi, beceri ve tutumun birkaç standartla ifade edilir. Türkiye'de konuyla ilgili "YÖK tarafından Yükseköğretimde Yeterlikler Çerçevesi taslağı" belirlenmiştir ve bu taslak ilköğretimden yükseköğretime tüm alanları ilgilendirmektedir (TED, 2009). Bu durumdan hareketle 2012 yılından beri hizmet içi eğitim faaliyetlerini yürüten Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYGM) tarafından günümüz öğretmenin taşıması gereken bazı nitelikler ve roller aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Toplumların gelişmesinde okullar önemli bir yere sahiptir. Okulların verdiği eğitimin kalitesi ise öğretmenlerin niteliklerinin geliştirilmesi ile ilişkilidir. Öğretmenler daha nitelikli hale gelmeden öğrencilerin başarısının artması mümkün görünmemektedir. Bunun yanında, dünyada hızlı değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerle birlikte öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da eğitimden beklentilerini etkilemekte ve değiştirmektedir. Öğretmenlerin bu değişime ayak uydurmaları, ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara uyum sağlamaları ve çözüm üretebilmeleri adına farklı alanlarda Bakanlık tarafından hizmet içi eğitimler düzenlenmektedir. Bu bağlamda, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, eğitimlerin planlama, programlama ve yürütülmesi aşamalarında rehber niteliği taşımaktadır (ÖYGM, 2022). Öğretmenlerden beklenen bu roller dikkate alındığında öğretmenler, bilimsel, düşünsel ve sanatsal alanların odak noktasında yer almaktadır. Görüldüğü gibi, hemen hemen her alanda ilerleme ve gelişmenin itici gücü olan ve mesleğinin gerektirdiği niteliklerle beraber bu gelişimi sağlayabilecek olan tek faktör öğretmendir. Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin sahip olduğu mesleki ve kişisel niteliklerin olumlu anlamda değişmesinden doğmuştur. Hayatımızın her alanında değişim sürekli, öyleyse öğretmenlerin eğitimi de değişime uyum sağlayacak ve sürdürülebilecek şekilde olmalıdır.

1.3. Uzaktan Hizmet İçi Eğitim

İş yaşamında bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak için verilen eğitimlere hizmet içi eğitim denir. Hizmet

içi eğitim etkinliklerinin uzaktan eğitim yöntemleriyle sunulması da uzaktan hizmet içi eğitim olarak tanımlanır. Günümüzde gelişen teknolojiler, hizmet içi eğitim uygulamalarına da yansımaktadır. Teknolojiye dayalı görsel ve işitsel materyaller kullanılarak eğitim sürecine dâhil edilen personelin, eğitim etkinliğinin artacağı düşünülmekte ve genel olarak kabul görmektedir (Şahin ve Güçlü,2011).

Yaşadığımız yüzyılda bilgi teknolojisinde yaşanan gelişmeler, öğretmenlerin belirli aralıklarla eğitim almasını zorunlu hale getirmiştir. Ancak, ülkemizde bir milyon üzerinde öğretmen bulunması, öğretmenlerin ailevi ve benzeri sorumluluklarının bulunması, farklı şehirlere gidip eğitim almanın yarattığı maliyet ve zaman sınırı gibi etmenler, hizmet içi eğitim konusunda farklı yaklaşımlar ortaya koymayı gerektirmiştir. Bu noktada uzaktan hizmet içi eğitim konusu gündeme gelmektedir. Uzaktan eğitim yöntemi ile öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri, meslek hayatı boyunca devam ettirilebilir (Orhan ve Akkoyunlu,1999).

Uzaktan Hizmet İçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Deneyimlerinin İncelenmesi konusunda Taşlıbeyaz ve Karaman (2013)'ın yaptığı çalışmanın sonucunda, uzaktan hizmet içi eğitim uygulamalarının öğretmenler tarafından tercih edilebilir bulunduğu ortaya çıkmıştır. Zamandan ve mekândan bağımsız olması ve daha ulaşılabilir olması, uzaktan hizmet içi eğitimlerin tercih edilme sebepleri olarak belirtilmiştir. Pandemi dönemiyle birlikte yüz yüze eğitim yapılamadığı için uzaktan hizmet içi eğitim faaliyetleri daha da önem kazanmış ve gerekli hale gelmiştir.

Şekil 1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (ÖYGM, 2022)

1. Mesleki Bilgi	2. Mesleki Beceri	3. Tutumlar ve Değerler
<ul style="list-style-type: none"> 1.a. Alan Bilgisi 1.b. Alan Eğitimi Bilgisi 1.c. Mevzuat Bilgisi 	<ul style="list-style-type: none"> 2.a. Eğitim Öğretimi Planlama Becerisi 2.b. Öğrenme Ortamı Oluşturma Becerisi 2.c. Öğrenme ve Öğretme Sürecini Yönetme Becerisi 2.d. Ölçme ve Değerlendirme 	<ul style="list-style-type: none"> 3.a. Milli, Manevi ve Evrensel Değerler 3.b. Öğrenciye Yaklaşım 3.c. İletişim ve İşbirliği 3.d. Kişisel ve Mesleki Gelişim

Uzaktan hizmet içi eğitim genellikle büyük ölçekli kurum ve kuruluşlar için daha çok avantaj sağlamaktadır. Ülkemizde MEB bünyesindeki okullarda Ülke genelinde veya dünya çapında faaliyet gösteren ve çalışan sayısı fazla olan tüm kurumların vazgeçilmez tercihi uzaktan hizmet içi eğitim olmalıdır.

Eğitim içerikleri uzaktan eğitimde rahatlıkla güncellenebildiği için kullanılabilir bir yöntemdir. Uzaktan hizmet içi eğitimi içerikleri çok kolay güncellenebildiği için içeriği sık sık değişen kurumlar rahatlıkla bu yöntemi tercih edebilir. Kamu kurum ve kuruluşları ve özel kurumlar uzaktan hizmet içi eğitimlerden kolaylıkla yararlanabilirler (Yılmaz ve Düğenci, 2010).

1.4. Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA)

Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA), Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yönetilen bir e-öğrenme platformudur. ÖBA, öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik eğitimler sunmakta ve öğretmenlerin eğitim içeriğine erişimini sağlamaktadır. "Öğretmen ve okul yöneticilerinin mesleki gelişimlerini uzaktan eğitim yoluyla desteklemeye yönelik oluşturulan" bu elektronik eğitim platformunun (HİE Kılavuzu, 2022) hazırlık çalışmaları 2021 yılının Aralık ayında başlatılmış ve 24 Ocak 2022 tarihinde ilk defa faaliyete geçirilmiştir. Bu tarihten itibaren ara tatiller ile sene başı ve sene sonu mesleki çalışma döneminde verilen eğitimleri tamamlamak üzere zorunlu olarak kullanılmaktadır.

Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK) tarafından tasarlanan ÖBA, MEB tarafından hizmete sunulmuştur. <https://www.oba.gov.tr> adresinden erişim sağlanabilen ÖBA'ya e-Devlet veya MEBBİS şifresi ile giriş yapılabilmektedir (MEB, 2022). MEB'e bağlı her derece türdeki okuldaki görev yapan öğretmenler için ilk defa 24 Ocak- 04 Şubat 2022 tarihleri arasındaki mesleki çalışma döneminde uzaktan hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenmiştir. Şifreleriyle giriş yapan öğretmenler istedikleri hizmet içi eğitim faaliyetine katılabilmektedir (MEB, 2023).

ÖBA, öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirmeyi amaçlar ve bu amaçla, öğretmenlerin

kullanımına çeşitli eğitim modülleri, sınavlar ve öğretim materyalleri sunmaktadır. ÖBA aynı zamanda, öğretmenler arasında bilgi paylaşımını ve işbirliğini de amaçlamaktadır. ÖBA platformu, öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik birçok hizmeti bir arada sunmakta ve öğretmenlerin eğitimlerine katılımını kolaylaştırmaktadır.

1.5. Eğitim Bilişim Ağı (EBA)

MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından FATİH Projesi kapsamında 2012 yılında yayına başlayan EBA, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki tüm öğretmen ve öğrencilerin kullanabileceği, eğitim içeriklerini tek bir çatı altında toplayan ve ücretsiz bir şekilde hizmete sunan dijital sosyal eğitim platformudur. Bu platforma <https://www.eba.gov.tr> adresinde ulaşılmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin yanında veliler de sisteme giriş yapabilmektedir. "Bütün sınıf seviyeleri için güvenli ve kişiselleştirilebilen bir öğrenme ortamı sağlayan sosyal bir eğitim platformu olmakla beraber, müfredatla uyumlu ders içerikleri" yanında, mesleki gelişim ile ilgili içerikleri de sunan EBA'ya MEBBİS ve e-Devlet üzerinden ulaşılmaktadır.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, okullarda teknolojiyi iyileştirerek bilişim teknolojilerinin (BT) daha etkin kullanımını sağlamak amacıyla hayata geçirilen FATİH projesi ile fırsat eşitliğinin sağlanması ve eğitimde kalitenin artırılması, öğrenciyle ilgili "her türlü bilginin tek bir kimlik yönetim sisteminde tutulması ve bir veri havuzu ile analizlerin anında yapılabileceği bir altyapı" (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2022) meydana getirilmesi hedeflenmektedir.

Çok boyutlu bir proje olan FATİH Projesinin ana bileşenlerinden biri de öğretmen hizmet içi eğitimleridir. Bununla ilgili olarak EBA sisteminde öğretmenler için "EBA Mesleki Gelişim" (fatihprojesi.meb.gov.tr, 2022) adında yeni bir modül oluşturulmuştur. Bu modül ile öğretmenlerin mesleki gelişiminin sürdürülebilir ve sürekli olması hedeflenmektedir.

1.6. Araştırmanın Önemi

2021-2022 istatistiklerine göre MEB bünyesinde görev yapan öğretmenlerin sayısının

975.698'dir (MEB, 2021) ve bu öğretmenler her mesleki çalışma döneminde ÖBA'daki eğitim seminerlerini izlemektedir. Bununla beraber, Öğretmenlik Kariyer Basamakları Sınavı'na katılmak için 180 saatlik eğitim videolarını izleyen öğretmen sayısı 614.445'tir (MEB, 2022). Rakamlara bakıldığında büyük bir kitlenin uzaktan hizmet içi eğitim aldıkları ve bu kitlenin de toplumlara yön veren öğretmenler olduğu düşünüldüğünde, yapılan çalışmanın, içinde olduğumuz süreçte hâlihazırdaki durumunu değerlendirmek için iyi bir fırsat oluşturacağı ve geleceği şekillendirme anlamında fikir vereceği, bu bağlamda değerlendirilen çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, EBA ve ÖBA platformlarında

sunulan hizmet içi eğitim içerikleri hakkında MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerini incelemek ve mevcut durumu olduğu haliyle ortaya koymak amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli ile desenlenmiştir.

2.1. Katılımcı Bilgisi

Bu çalışmanın katılımcıları, 2022-2023 Eğitim ve Öğretim yılı Güz döneminde MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapan ve araştırmacı tarafından hazırlanan anketi yanıtlayan 228 öğretmendir. Araştırmaya katılan öğretmenler amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Bu kapsamda "öğretmenlik mesleğinde 10 yılını tamamlamış olmak" ölçüt olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

	Kategori	N	%
Yaş	29-40	70	30.7
	41-50	126	55.3
	51 ve üzeri	32	14.0
Cinsiyet	Erkek	89	39.0
	Kadın	139	61.0
Yerleşim Yeri	Büyükşehir	129	56.6
	İl/Şehir	42	18.4
	İlçe	46	20.2
	Belde/Kasaba	2	0.9
	Köy	9	3.9
Hizmet Süresi	10-15 yıl	57	25.0
	16-20 yıl	62	27.2
	21-25 yıl	58	25.4
	26 yıl ve üzeri	51	22.4
Görev Yeri	Okulöncesi	8	3.5
	İlkokul	26	11.4
	Ortaokul	120	52.6
	Lise	71	31.1
	Diğer	3	1.3
Öğretmenlik Alanı	Sosyal Bilgiler	29	12.7
	Matematik	24	10.5
	Yabancı Dil	23	10.1
	Sınıf	22	9.6
	Fen Bilimleri	20	8.8
	Beden Eğitimi	16	7.0
	Müzik	14	6.1
	Türkçe	13	5.7
	Okulöncesi	10	4.4
	Tarih	10	4.4
Diğer Alanlar*	47	20.7	

*13 farklı alandan öğretmen yer almaktadır. (23 farklı öğretmenlik alanı vardır.)

Tablo1'deki katılımcı grubun demografik özellikleri incelendiğinde; öğretmenlerin yaş değişkeni bağlamında ilgili araştırmaya en çok katılım gösteren grubun %55.3 ile 41-50 yaş aralığında olduğu, en az katılım gösteren grubun ise %14 ile 51 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir. Katılımcıların %39'unun erkek %61'inin kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların yerleşim yeri incelendiğinde %56.6'sının büyük şehirlerde ikamet ettiği %43.4ünün il/şehir, ilçe, belde/kasaba ve köylerde yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların hizmet süresine bakıldığında ise tüm gruplar arasında dengeli bir dağılım olduğu ve araştırmaya en çok katılım gösteren grubun 16-20 yıl hizmet süresine sahip öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların görev yaptıkları okul kademeleri incelendiğinde en çok katılım gösteren grubun %52.6 ile ortaokul öğretmenlerinden oluştuğu ve alan olarak farklı branşlar incelendiğinde sosyal bilgiler alanının ön plana çıktığı görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı

EBA ve ÖBA platformlarında sunulan hizmet içi eğitim içerikleri hakkında öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından MEB Uzaktan Eğitim Platformlarında Sunulan Hizmet İçi Eğitim Videolarına İlişkin Öğretmen Görüşleri Anketi geliştirilmiştir. Ankette, katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin 6 soru ve hizmet içi videolara ilişkin sayı, sıklık, amaç, alan, içerik, katkı bakımından öğretmen görüşlerini içeren 27 soru olmak üzere toplam 33 soru yer almıştır. 7 uzmanın görüşünün alınarak son hali verilen anket formu, Etik Kurul izni alındıktan sonra çalışmanın amacını ve önemini belirten kısa bir açıklama metniyle birlikte öğretmenlere Google Formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak sunulmuştur.

2.3. Veri Analizi

MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin EBA ve ÖBA platformlarında sunulan hizmet içi eğitim videolarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla toplanan veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Çevrimiçi toplanan anket verileri IBM SPSS Statistics 24 adlı veri analiz programına girilerek analize uygun hale getirilmiştir. Birden fazla seçeneğin

işaretlendiği 2 maddeye ilişkin yanıt alınan her seçeneğe ilişkin frekans ve yüzde hesaplamaları verilirken derecelendirme türü ile hazırlanan diğer maddelerin tüm dereceleri için frekans ve yüzde hesaplamaları sunulmuştur.

2.4. Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analize kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: XXX Üniversitesi

Etik değerlendirme kararının tarihi: XXXX

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: XXX

3. BULGULAR

MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin EBA ve ÖBA platformlarında sunulan hizmet içi eğitim videolarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu betimsel araştırma sonucunda öğretmenlerin zorunlu eğitim dışında izledikleri EBA ve ÖBA'da sunulan hizmet içi eğitim videolarının sayısı, bu videoları izleme sıklıkları, videoları hangi amaçla izledikleri, hangi alandan videoları izlemeyi tercih ettikleri, hizmet içi eğitim videolarının yapı ve özelliklerine ilişkin görüşleri ve bu videoların kendilerine katkılarına ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde zorunlu eğitimler dışında EBA ve ÖBA'da öğretmenlerin %43'ünün 10'dan fazla hizmet içi videosu izlediği, %18'inin 6-10 hizmet içi eğitim videosu izlediği, %28.5'inin 1-5 hizmet içi eğitim videosu izlediği ve %10.5'inin de hiçbir hizmet içi eğitim videosunu izlemediği görülmektedir. Ayrıca tabloda verilen zorunlu eğitimler dışında hizmet içi eğitim videosu

izlenme sıklıklarına bakıldığında öğretmenlerin %14.5'inin hiçbir hizmet içi videosunu izlemediği, %3.5'inin haftada en az 1 defa hizmet içi eğitim videosu izlediği, %18.4'ünün ayda en az 1 defa hizmet içi eğitim videosu izlediği, %53.9'unun her eğitim döneminde en az 1 defa hizmet içi eğitim videosu izlediği ve %9.6'sının da yılda en az 1 defa hizmet içi eğitim videosu izlediği göze çarpmaktadır.

Tablo 3'te öğretmenlerin EBA ve ÖBA'da sunulan hizmet içi eğitim videolarını hangi amaçlarla izlediği incelendiğinde %30.7 oranında "kariyerimde ilerleme sağlamak", %69.7 oranında "kişisel gelişim sağlamak", %1.3 oranında "diğer meslektaşlarımla rekabet etmek", %7.9 oranında "boş vakitlerimi değerlendirmek", %36.8 oranında "yeni gelişen teknolojileri eğitim ortamına aktarmak" ve %0,4 oranında ise "merak duyduğum için" ifadelerinin belirtildiği görülmektedir. Ayrıca gelen yanıtların %31.6'sı da hizmet içi eğitim videolarının zorunlu olduğu için izlendiğini göstermektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Zorunlu Eğitimler Dışında İzledikleri EBA ve ÖBA'da Sunulan Hizmetiçi Eğitim Videosu Sayısı ve İzleme Sıklığı

İzlenen Hizmet içi Eğitim Videosu Sayısı	İzlenen Hizmet içi Eğitim Videosu Sayısı		Hizmet içi Eğitim Videolarının İzlenme Sıklığı	Hizmet içi Eğitim Videolarının İzlenme Sıklığı	
	f	%		f	%
Hiç izlemedim.	24	10.5	Hiç izlemiyorum.	33	14.5
1-5 hizmet içi eğitim videosu izledim.	65	28.5	Haftada en az 1 defa izliyorum.	8	3.5
6-10 hizmet içi eğitim videosu izledim.	41	18.0	Ayda en az 1 defa izliyorum.	42	18.4
10'dan fazla hizmet içi eğitim videosu izledim.	98	43.0	Her eğitim döneminde en az 1 defa izliyorum.	123	53.9
	228	100	Yılda en az 1 defa izliyorum.	22	9.6
			Total	228	100

Tablo 3. Öğretmenlerin EBA ve ÖBA'da Sunulan Hizmetiçi Eğitim Videolarını İzlemedeki Amaçları

Belirtilen Amaçlar	f	%
Kariyerimde ilerleme sağlamak.	70	30.7
Kişisel gelişim sağlamak.	159	69.7
Diğer meslektaşlarımla rekabet etmek.	3	1.3
Boş vakitlerimi değerlendirmek.	18	7.9
Yeni gelişen teknolojileri eğitim ortamına aktarmak.	84	36.8
Zorunlu olduğum için katılıyorum.	72	31.6
Merak ettiğim için katılıyorum. (Diğer)	1	0.4

Tablo 4'e göre EBA ve ÖBA'da öğretmenlerin en çok Eğitim Bilimleri (%42.1), Psikoloji (%27.6), Rehberlik (%27.6), Bilişim Teknolojileri (%25.9) ve Bilim-Fen-Teknoloji (%20.6) alanlarında hizmet içi eğitim videolarını tercih ettikleri görülürken en az Din (%1.8), Felsefe (%6.1), Coğrafya (%7.5) ve Matematik (%9.6) alanlarında hizmet içi eğitim videolarını tercih ettikleri göze çarpmaktadır.

Tablo 5'te öğretmenlerin zorunlu eğitimler dışında izledikleri EBA ve ÖBA'da sunulan hizmet içi eğitim videolarının yapısı ve özelliklerine ilişkin görüşleri detaylı bir biçimde verilmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu hizmet içi eğitim videolarının ele alınan içerikler bakımından yeterli olduğunu (%9.6 kesinlikle katılıyorum - %50.9 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarının içeriklerinin güncel olduğunu (%15.4 kesinlikle katılıyorum - %59.6 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarının görüntü çözünürlüğü (%21.9 kesinlikle katılıyorum - %61 katılıyorum) ve ses kalitesi (%18.9 kesinlikle katılıyorum - %61 katılıyorum) bakımından yeterli olduğunu, hizmet içi eğitim videolarının kesintisiz bir şekilde izlenebildiğini (%14.5 kesinlikle katılıyorum - %50.4 katılıyorum), ele alınan konuları izleyenlere yeterli sürede aktardığını (%9.6 kesinlikle katılıyorum - %58.8 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarını tamamlamak için verilen sürenin, içerikleri tamamlamak için yeterli olduğunu (%12.3 kesinlikle katılıyorum - %57.9 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin kullandıkları dilin açık ve anlaşılır düzeyde olduğunu (%13.2

kesinlikle katılıyorum - %64.5 katılıyorum) ve eğitim sonlarında başarıyı ölçmek için yapılan sınavların eğitim içeriklerini kapsayacak biçimde yapıldığını (%10.1 kesinlikle katılıyorum - %53.9 katılıyorum) ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin yarıya yakını ele alınan konu ile ilgili yeterli derecede ve türde eğitsel araç-gereç ve materyal kullandığını (%6.1 kesinlikle katılıyorum- %43 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarının sınıfta uygulayabilecekleri biçimde sunulduğunu (%4.8 kesinlikle katılıyorum - %36.8 katılıyorum) ve görev alan eğitimcilerin eğitimi verirken kullandıkları yöntem ve tekniklerin yeterli olduğunu (%7 kesinlikle katılıyorum - %39.9 katılıyorum) belirtmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi ifadelere verilen yanıtların büyük oranda olumlu olduğu, en yüksek oranda katılıyorum seçeneğinin ifade edilmesinin hizmet içi eğitim videolarının yeterli olduğu ancak bu videoların daha da geliştirilebileceği konusunda fikir verdiği söylenebilir.

Tablo 6'da öğretmenlerin zorunlu eğitimler dışında izledikleri EBA ve ÖBA'da sunulan hizmet içi eğitim videolarının kendilerine katkularına ilişkin görüşleri detaylı bir biçimde verilmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu hizmet içi eğitim videolarının kişisel gelişimlerine (%11.4 kesinlikle katılıyorum - %65.8 katılıyorum) ve mesleki gelişimlerine (%13.6 kesinlikle katılıyorum - %58.3 katılıyorum) katkı sağladığını, hizmet içi eğitim videolarının öğrencilerine öğretme motivasyonunu arttırdığını (%8.8 kesinlikle katılıyorum - %53.1 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarının öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirdiği için

Tablo 4. Öğretmenlerin İzlemeyi Tercih Ettikleri EBA ve ÖBA'da Sunulan Hizmetiçi Eğitim Videolarına İlişkin Alanlar

Alan	f	%	Alan	f	%
Bilim- Fen-Teknoloji	47	20.6	Psikoloji	63	27.6
Bilişim Teknolojileri	59	25.9	Rehberlik	63	27.6
Coğrafya	17	7.5	Sanat	37	16.2
Din	4	1.8	Sosyal Sorumluluk	44	19.3
Eğitim Bilimleri	96	42.1	Spor-Oyun	43	18.9
Felsefe	14	6.1	Tarih	26	11.4
Kültür-Edebiyat	41	18.0	Yabancı Dil	26	11.4
Matematik	22	9.6			

mesleki anlamda kendilerine olan güvenlerinin arttırdığını (%11 kesinlikle katılıyorum - %54.4 katılıyorum) ve hizmet içi eğitim videolarının

meslektaşlarıyla paylaşabilecekleri yeni bilgiler kazandırdığını (%10.5 kesinlikle katılıyorum - %57 katılıyorum) belirtmiştir. Öğretmenlerin

Tablo 5. Öğretmenlerin Zorunlu Eğitimler Dışında İzledikleri EBA ve ÖBA'da Sunulan Hizmet İçi Eğitim Videolarına İlişkin Görüşleri

Anket Maddeleri	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları ele alınan içerikler bakımından yeterlidir.	22	9.6	116	50.9	47	20.6	35	15.4	8	3.5
2. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarının içerikleri günceldir.	35	15.4	136	59.6	43	18.9	12	5.3	2	0.9
3. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, görüntü (video) çözünürlüğü bakımından yeterlidir.	50	21.9	139	61.0	22	9.6	16	7.0	1	0.4
4. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, ses kalitesi bakımından yeterlidir.	43	18.9	139	61.0	28	12.3	16	7.0	2	0.9
5. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları kesintisiz bir şekilde izlenebilmektedir.	33	14.5	115	50.4	38	16.7	33	14.5	9	3.9
6. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, ele alınan konuları izleyenlere yeterli sürede (video uzunluğu açısından) aktarmaktadır.	22	9.6	134	58.8	41	18.0	26	11.4	5	2.2
7. Hizmet içi eğitim videoları sunulurken, ele alınan konu ile ilgili yeterli derecede ve türde eğitsel araç-gereç ve materyal kullanılmaktadır.	14	6.1	98	43.0	55	24.1	48	21.1	13	5.7
8. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, sınıfta uygulayabileceğim biçimde sunulmaktadır.	11	4.8	84	36.8	64	28.1	56	24.6	13	5.7
9. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarını tamamlamak için verilen süre, içerikleri tamamlamak için yeterlidir.	28	12.3	132	57.9	37	16.2	26	11.4	5	2.2
10. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin kullandıkları dil açık ve anlaşılır düzeydedir.	30	13.2	147	64.5	30	13.2	15	6.6	6	2.6
11. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin eğitimi verirken kullandıkları yöntem ve teknikler yeterlidir.	16	7.0	91	39.9	54	23.7	55	24.1	12	5.3
12. EBA ve ÖBA' da eğitim sonlarında başarıyı ölçmek için yapılan sınavlar, eğitim içeriklerini kapsayacak biçimde yapılmaktadır.	23	10,1	123	53.9	47	20.6	23	10.1	12	5.3

Tablo 6. Öğretmenlerin Zorunlu Eğitimler Dışında İzledikleri EBA ve ÖBA'da Sunulan Hizmetçi Eğitim Videolarının Kendilerine Katkılarına İlişkin Görüşleri

Anket Maddeleri	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, kişisel gelişimime katkı sağlamaktadır.	26	11.4	150	65.8	27	1.8	18	7.9	7	3.1
2. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları mesleki gelişimime katkı sağlamaktadır.	31	13.6	133	58.3	35	15.4	22	9.6	7	3.1
3. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, öğrencilerime öğretme motivasyonumu arttırmaktadır.	20	8.8	121	53.1	43	18.9	35	15.4	9	3.9
4. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, konuları farklı şekillerde sınıf ortamına uyarlama konusunda bana yardımcı olmaktadır.	18	7.9	114	50.0	45	19.7	44	19.3	7	3.1
5. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarında kullanılan materyaller, bu materyalleri daha sonra eğitim ortamında kullanmam konusunda beni teşvik etmektedir.	20	8.8	110	48.2	51	22.4	38	16.7	9	3.9
6. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, bilgi ve becerilerimi geliştirdiği için mesleki anlamda kendime olan güvenimin artmasını sağlamaktadır.	25	11.0	124	54.4	32	14.0	35	15.4	12	5.3
7. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin kullandıkları yöntem ve teknikler, bu teknikleri sınıf ortamında kullanma konusunda bana katkı sağlamaktadır.	22	9.6	108	47.4	43	18.9	42	18.4	13	5.7
8. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, meslektaşlarımla paylaşabileceğim yeni bilgiler kazandırmaktadır.	24	10.5	130	57.0	34	14.9	29	12.7	11	4.8
9. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, mesleki sorunlarımı çözmeye konusunda yarar sağlamaktadır.	22	9.6	110	48.2	37	16.2	49	21.5	10	4.4
10. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, mesleki kararlar verirken yardımcı olmaktadır.	20	8.8	108	47.4	44	19.3	44	19.3	12	5.3
11. EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videoları, yeni eğitimler alma konusunda motivasyonumu arttırmaktadır.	27	11.8	107	46.9	50	21.9	33	14.5	11	4.8

yarısından fazlası hizmet içi eğitim videolarının konuları farklı şekillerde sınıf ortamına uyarlama konusunda kendilerine yardımcı olduğunu (%7.9 kesinlikle katılıyorum - %50 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarında kullanılan materyallerin daha sonra eğitim ortamında kullanmaları konusunda kendilerini teşvik ettiğini (%8.8 kesinlikle katılıyorum - %48.2 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin kullandıkları yöntem ve teknikleri sınıf ortamında kullanma konusunda kendilerine katkı sağladığını (%9.6 kesinlikle katılıyorum - %47.4 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarının mesleki sorunlarını çözme konusunda yarar sağladığını (%9.6 kesinlikle katılıyorum - %48.2 katılıyorum), hizmet içi eğitim videolarının mesleki kararlar verirken yardımcı olduğunu (%8.8 kesinlikle katılıyorum - %47.4 katılıyorum) ve yeni eğitimler alma konusunda motivasyonlarını arttırdığını (%11.8 kesinlikle katılıyorum - %46.9 katılıyorum) ifade etmiştir. Son olarak tabloda görüldüğü gibi hizmet içi eğitim videolarının öğretmenlere katkısı konusunda olumlu görüşlerin olumsuz görüşlerden fazla olduğu ancak bu konuda görüş belirtmek için kararsız olanların sayısının da olumsuz görüş bildirenlerin sayısına yakın olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından en son oluşturulan platformlardan biri olan Öğretmen Bilişim Ağı ve öncesinde uygulamaya konulan Eğitim Bilişim Ağı'nda yer alan mesleki eğitimler hakkında öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu doğrultuda MEB'de çeşitli eğitim kademelerindeki okullarda görev yapan 10 yıl ve üzerinde görev yapmış olan öğretmenlere anket uygulanmıştır.

MEB'in son dönemlerde sıklıkla uyguladığı uzaktan hizmet içi eğitim platformlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada öncelikle öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere hangi sıklıkla katıldığı incelenmiştir. Buna göre her eğitim döneminde bir ve yılda bir defa izleyen öğretmen oranının katılımcıların yarısından fazla olduğu görülmektedir. Hiç izlemeyenlerle birlikte bu oran büyük bir çoğunluğa ulaşmaktadır.

Buradan da öğretmenlerin zorunlu eğitimler dışında hizmet içi eğitime ilgi duymadığı anlaşılmaktadır. Tekin (2020) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda öğretmenler uzaktan hizmet içi eğitimlere katılmanın verimli, eğlenceli ve ilgi çekici olduğunu belirtmenin yanında etkileşimin sınırlı olması, eş zamanlı eğitim verilmemesi nedeniyle eğitime katılanların pasif durumda olması, eğitimlerin monoton bir şekilde verilmesi, eğitimi verilen konuların akılda kalıcı olmaması gibi sebepler nedeniyle uzaktan hizmet içi eğitimlerinin zaman kaybı ve gereksiz olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hizmet içi eğitimlere katılmayı tercih etmemesinin sebebi olarak eğitim videolarının eş zamanlı olmaması düşünülebilir. Senkronize olmayan eğitimlere katılan öğretmenlerin herhangi bir etkileşim içinde bulunamaması eğitimlerden koptuğunu ve bu eğitimleri bir zorunluluk halinde izlediğini göstermektedir. Sadece mesleki çalışma dönemlerinde yani her eğitim döneminde bir defa izlenmesinin sebebi bu çalışma dönemlerinde eğitimlere katılmanın zorunlu olması olarak düşünülebilir. "MEB Yönetici ve Öğretmenlerin Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararın 6. ve 25." maddelerinde öğretmenlerin mesleki çalışma dönemlerinde görevlerini fiilen yerine getirmeleri şartıyla ek ücret ödeneceği, görevin fiilen yerine getirilmeden ve gereken şartlar meydana gelmeden yapılan ödemelerin yasal faizi ile birlikte geri alınacağı açıkça ifade edilmektedir (mevzuat.meb.gov.tr, 2022). Bu doğrultuda mesleki çalışmalarını tamamlayan öğretmenlere 15 saat ek ücret ödenmektedir. Söz konusu hizmet içi eğitim videolarından en az bir tanesini tamamlamamış olan öğretmenlere bu ücret ödenmemektedir, ödenmiş olsa bile geri alınmaktadır. Bundan dolayı öğretmenlerin her dönemde bir defa eğitime katılmasının ekonomik sebeplere dayandığı ifade edilebilir.

Herhangi bir zorunluluk olmadan eğitimlere katılan öğretmenlerin oranı daha azdır. Buradan yola çıkarak öğretmenlerin hizmet içi eğitimi bir ihtiyaç olarak görmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda bazı öğretmenlerin olumsuz görüşler bildirmesinin uzaktan eğitimin dezavantajlarından, öğretmenlerin mesleki iş yükünden kaynaklandığı da düşünülmektedir.

Bunun yanında eğitime katılmanın zorunlu olduğu durumlarda bile hiç video izlemeyen öğretmenlerin bulunması da dikkat çekicidir. Bu durum, zorunlu eğitimler dışında farklı bir eğitim videosunun izlenmediği ya da zorunlu olduğu halde izlenmediği şeklinde de yorumlanabilir. Her durumda öğretmenlerin bir kısmının konuya hiç ilgi göstermedikleri, eğitime katılmayı gerekli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Ülker (2009) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler hizmet içi eğitim videolarını izlemenin puan kazandırdığını, bunun yanında uzman öğretmenlik sınavına başvurabilmek için belirli sayıda eğitime katılmak gerektiği için bu durumun da öğretmenleri hizmet içi eğitim videosu izlemeye teşvik ettiğini ifade etmiştir. Bazı eğitimlere zorunlu olarak katılma gerekliliğinin bulunması da gönülsüz olduğunu belirten katılımcıların belirttiği bir başka düşüncedir. Öğretmenler, zorunlu olarak katılım gösterilmesi gereken faaliyetlere gönüllü olarak katılmak istemediklerini, tercihin kişiye bırakıldığı durumlarda gönüllü olarak katılımın sağlanabileceğini, ailesine zaman ayırmak zorunda olmanın eğitime katılma konusunda problem oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Bu örneklerden hareketle araştırmamızda öğretmenlerin hizmet içi eğitime zorunlu olduğu için katıldığını belirtmesi, saydığımız sebeplerle ilişkilendirilebilir.

Küçüktepe (2013) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıf yönetimi, program geliştirme, öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme, gelişim ve öğrenme psikolojisi, öğretim yöntem ve teknikleri ve rehberlik alanlarında hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Çalışmamıza baktığımızda öğretmenlerin en çok tercih ettikleri alanın %42.1'lik oranla eğitim bilimleri olduğu görülmektedir. Eğitim bilimlerini rehberlik alanı takip etmektedir. Öğretmenlerin en çok ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitim konusu her iki araştırmada da benzer şekilde ortaya çıkmaktadır. Gökyer (2012) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin en çok rehberlik ve psikolojik danışmanlık, özel eğitim, sınıf yönetimi gibi konularda hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğu belirtilmektedir. Hizmet içi eğitimlerle ilgili öğretmenlerin

görüşlerinin alınması amacıyla yapılan çalışmada kendilerini hangi konularda geliştirmeleri gerektiğini düşündükleri sorulmuş, sınıf yönetimi, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş edebilmelerini sağlayacak eğitimler, öğretim yöntem ve teknikleri, öğrencilerle daha iyi iletişim kurma, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması konuları ön plana çıkmıştır. Bu durum araştırmamızın bulgularıyla benzerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler verilen eğitimlerin daha çok uygulamaya dayalı olması gerektiğini, meslekte karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin olması gerektiğini, örnek çalışmaların ve mesleki dayanışmayı artırıcı çalışmaların olması gerektiğini belirtmiştir.

Benzer şekilde bu çalışmanın sonuçları da öğretmenlerin izlemeyi tercih ettiği hizmet içi eğitim videoları ile ilgili elde ettiğimiz eğitim bilimleri, rehberlik ve psikoloji alanlarının daha belirgin bir şekilde ortaya çıkması sonuçlarıyla örtüşmektedir. Buna göre öğretmenlerin en çok pedagoji ile ilgili konularda eğitim ihtiyacı duyduğu görülmektedir. Aynı çalışmada hizmet içi eğitim programlarının öğretmen gelişimine katkı sağlayıp sağlamadığı sorusuna katılımcıların yarısından fazlası olumsuz cevap vererek eğitimleri yararlı bulmadığını belirtmiştir. Kararsız olanlarla beraber bu oran dörtte üçe ulaşmaktadır. Bu bulgu, çalışmamızda olumlu yönde sonuca ulaşmış, öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçü hizmet içi eğitimlerin kişisel gelişimlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir.

We Are Social 2022 Türkiye Raporu'na göre ülkemizde mobil internet bağlantısı ortalama yükleme hızı 30.97 mbps, sabit internet bağlantı ortalama yükleme hızı 25.67 mbps 'dir (We Are Social, 2022). Speedtest Global Index raporuna göre Türkiye'de mobil cihazlarda ortalama yükleme hızı 13.09 mbps, sabit geniş bantta ise 6.26 mbps ortalama yükleme hızı olduğu belirtilmiştir. Buna göre Türkiye mobil bağlantı sıralamasında 142 ülke arasından 63., sabit internet bağlantı sıralamasında 180 ülke arasından 105. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin dünya ülkelerine göre sıralamada geri planda kaldığı görülmektedir. Bu durum uzaktan eğitim platformlarında sunulan hizmet içi eğitimlere erişimi doğrudan etkilemektedir (Ookla, 2022).

Araştırma sonuçlarımıza göre öğretmenlerin yaklaşık üçte biri hizmet içi eğitim videolarını kesintisiz bir şekilde izleme konusunda olumsuz ve kararsız yönde görüş belirtmiştir. Rapora göre ülkemizdeki internet hızı göz önünde bulundurulacak olursa, bu durum öğretmenlerin videoları izlerken ilerlememe, bağlantı kopukluğu sorunları yaşamasının sebeplerinden biri olarak düşünülebilir.

Nartgün (2006) tarafından yapılan araştırmada hizmet içi eğitimlerin gerekli ve yararlı olduğu ancak uygulama sırasında materyallerin eksik olması ve zamanlama konularında sorunların yaşandığı, eğitimlerin kişisel gelişimlerine katkı sağladığı ancak öğrendikleri bilgileri sınıf ortamında uygularken problem yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Özavcı ve Çelikten (2017) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin genel anlamda görüşleri, eğitimlerin materyallerle desteklenmediği, içeriğin yetersiz olduğu ve doküman desteği sağlanmadığı, zaman zaman internette yaşanan kopmalar nedeniyle eğitimlerin verimli bir şekilde izlenemediği, eğitimlerin tek taraflı ve etkileşimsiz olduğu yönündedir. Bu çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar, elde ettiğimiz verilerdeki sonuçlarla benzer niteliktedir. Araştırmamızda öğretmenlerin yaklaşık yarısı materyal kullanımının yeterli olduğu konusunda kararsız ve olumsuz yönde görüş belirtmiştir. Bunun yanında eğitimlerde edinilen bilgilerin sınıfta kullanmaya uygun bir biçimde sunulmasının yeterli olmadığını düşünen ve bu konuda kararsız olan öğretmen sayısı da yarısından fazladır. Öğretmenlerin çoğu eğitimlerde materyal kullanımının ve eğitimin sınıfa uygulanabilirliğinin yeterli seviyede olmadığını düşünmektedir.

Karadağ (2015) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin büyük bir kısmı, katıldığı hizmet içi eğitimlerin bir katkısının olmadığını, hizmet içi eğitimi veren eğitimcilerin yeterli donanıma sahip olmadığını, sunulan bilgilerin uygulamaya konulamaması, eğitimlerin gönüllülük esasına dayanmaması konularında görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında uygulamalı eğitimlere ağırlık verilmesi, eğitimlerin alanında uzman kişiler tarafından, daha küçük gruplar halinde

verilmesi yönünde öneriler sundukları ortaya konulmuştur. Çalışmamızda, hizmet içi eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin eğitimi aktarırken kullandığı yöntem ve tekniklerin yeterli olmadığını düşünen öğretmenlerin sayısı kararsızlarla beraber öğretmenlerin yarısından fazladır. Bu yönüyle araştırmanın çalışmamızla benzer yönleri olduğu görülmektedir.

MEB tarafından yönetilen ÖYGM, öğretmenlerin mesleki gelişimine yönelik birçok hizmet içi eğitim merkezi tarafından faaliyet göstermektedir (ÖYGM, 2022) ÖYGM'nin 2014 yılından bu yana hizmet içi eğitim faaliyetlerinin uygulama eğilimlerinin incelenmesi, uzaktan öğretim yaklaşımlarının kullanım oranının yüzde 2'den yüzde 85'e yükselmiş olduğunu göstermektedir. Bu değişim, son yıllarda uzaktan öğretim yöntemlerinin tercih oranının artmasına işaret etmektedir (Tekin, 2020). Bu açıdan, MEB tarafından sunulan hizmet içi eğitim faaliyetleri öğretmenlerin, mesleki gelişimine yönelik önemli bir konudur ve bu süreç öğretmenlerin yeniliklere uyum sürecine de katkı sağlamaktadır.

5. SONUÇ

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlerin mesleki çalışma dönemleri olan Eylül ve Haziran aylarıyla birlikte Kasım ve Nisan aylarındaki ara tatillerde yürütülen eğitime öğretmenlerin kendi tercihleri doğrultusunda katılabildiği diğer uzaktan hizmet içi eğitim faaliyetlerine ilişkin görüşlerinin araştırıldığı çalışmada öğretmenlerin hizmet içi eğitime yönelik görüşlerine ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

Birinci Araştırma Problemi Sonuçları

Yapılan araştırmada 40-50 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin, katılımcıların %55'ini oluşturduğu görülmektedir. Mesleki kıdem bakımından bu yaş grubunun ön planda olduğu, dolayısıyla deneyimli öğretmenlerin hizmet içi eğitimler hakkında görüş belirttiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %61'inin kadın olduğu görülmektedir. MEB istatistiklerine göre resmi kurumlarda sözleşmeli öğretmenler dışında görev yapan kadrolu öğretmen sayısı 874.924'tür. Bunun 502.654'ü kadın

öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu durumda araştırmaya katılan kadın öğretmen sayısı Türkiye evrenine genellenebilir niteliktedir (MEB, 2022).

Ortaokulda görev yapan öğretmenlerin araştırmaya daha fazla katıldığı görülmektedir. MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin sayısı diğer kademelerdekenden daha fazladır. MEB istatistiklerine göre sözleşmeli öğretmenler dışında 296.048 öğretmen ortaokulda görev yapmaktadır. Bundan dolayı araştırma sonuçları yine Türkiye evrenine genellenebilir niteliktedir (MEB, 2022).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu sosyal bilgiler alanından olsa da 23 farklı kategoriden diğer alanlardaki öğretmenlerin sayı olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Bu öğretmenlerin içinde lise alanları ve meslek dersleri öğretmenleri daha çok yer almaktadır. Öğretmenlerin Zorunlu Eğitimler Dışında İzledikleri EBA ve ÖBA'da Sunulan Hizmetiçi Eğitim Videosu Sayısı ve İzleme Sıklığı sorusuna verdikleri cevaplara göre öğretmenlerin %14.5 'i hiç izlemiyorum seçeneğini tercih etmiştir. %10,5 öğretmen de hiç izlemedim şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Öğretmenlerin %53.9 'u her eğitim döneminde en az 1 defa izliyorum demiştir. Yılda en az bir defa izliyorum diyen öğretmenlerin sayısı % 9.6'dır. Buradan yola çıkarak öğretmenlerin yarısından fazlasının mesleki çalışma dönemlerinde zorunlu olarak izlemeleri gereken hizmet içi eğitim videoları dışında eğitim almayı tercih etmedikleri, hizmet içi eğitime ilgi duymadıkları veya farklı sebeplerden dolayı tercih etmedikleri söylenebilir. 10'dan fazla hizmet içi eğitim videosu izledim diyen % 43 öğretmenin olması, bugüne kadar aldıkları toplam hizmet içi eğitim sayısını göz önünde bulundurarak cevap verdikleri düşünülmektedir. Eğitimlere sıklıkla katılan öğretmenlerin oranının toplamda %21.9 olduğunu göz önünde bulundurarak bu sonuçların yorumlanması gerektiği, verilen diğer cevaplarda da bu oranın dikkate alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

%69.7 oranında öğretmen hizmet içi eğitim videolarını izleme amacı olarak kişisel gelişim sağlamak olarak belirtmiştir. Yeni gelişen

teknolojileri eğitim ortamına aktarmak amacı da % 36.8 ile ikinci sırada yer almıştır. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin kendini geliştirme konusunda istekli olduğu ve gelişen yeni teknolojileri öğrenip eğitim ortamına aktarmak istedikleri düşünülebilir. Zorunlu olduğu için katıldığını belirten %31.6 öğretmen, hizmet içi eğitime ilgi duymadığını ifade etmektedir. Kariyerinde ilerleme sağlamak isteyen%30.7 öğretmen, mesleğinde ilerlemeye açık olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin kişisel ve mesleki anlamda gelişmeye istekli olduğu bu sonuçlara göre düşünülebilir.

Öğretmenlerin izlemeyi tercih ettikleri alanların başında %42.1 ile eğitim bilimleri gelmektedir. Öğretmenlerin pedagoji bilgisini güncelleme yönünde istekli olduğu düşünülebilir. Eğitim bilimlerini rehberlik ve psikoloji alanları izlemektedir. Öğretmenlerin eğitim ortamında öğrenci ile olan ilişkilerde daha fazla eğitime ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Bilişim teknolojileri ile ilgili konulara da %25.9 oranında ilgi olduğu görülmekte ve bunun yeni çıkan teknolojileri öğrenip sınıf ortamında kullanabilme isteği ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Din ile ilgili eğitimler konusunda %1.8 oranında tercihin bulunması, din ile ilgili konularda az da olsa talebin olduğu şeklinde düşünülebilir. Ancak ÖBA'da yapılan arama sorgularında din kategorisinde herhangi bir eğitime rastlanmamış, bu kategorideki konulara değerler eğitimi konuları içinde yer verilerek sınırlandırma yapılmıştır. Eğitimlerin olması durumunda az da olsa katılımın sağlanacağı düşünülmektedir.

Öğretmenler, EBA ve ÖBA'da sunulan hizmet içi eğitim videolarının içeriklerinin yeterli ve güncel olduğunu, görüntü ve ses kalitesi bakımından da yeterli olduğunu belirtmiştir. Ancak %15.4 oranında öğretmen içerikleri yeterli bulmamaktadır. Bunun yanında toplamda %64.9 öğretmen videoların kesintisiz bir şekilde izlenebildiğini belirtmiştir. Videoların bölüm uzunlukları toplamda %68.4 öğretmen tarafından yeterli bulunmaktadır.

%41.6 oranında öğretmen, eğitim videolarının sınıfta doğrudan uygulayabileceği şeklinde sunulduğunu düşünülmektedir. Bunun yanında

%28.1 oranında öğretmen bu konuda görüş belirtmek istememiş ve kararsız olduğunu ifade etmiştir. Toplamda %49.1 oranında öğretmen ise ele alınan konu ile ilgili yeterli derecede ve türde eğitsel araç-gereç ve materyal kullanıldığını belirtmektedir. Materyal konusunda öğretmenlerin yarısına yakını eğitim videolarını yeterli bulmakta, yarıdan fazlası ise bu konuda eksiklik olduğu yönünde görüş belirtmektedir.

Öğretmenlerin %70.2' si eğitim videolarını tamamlamak için verilen sürenin, içerikleri tamamlamak için yeterli olduğunu belirtmektedir. Eğitim videolarında eğitim veren kişilerin kullandığı dilin açık ve anlaşılır olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı %77.7' dir. Bu durumda videoların açık ve anlaşılabilir bir dille hazırlandığı sonucuna ulaşılabilir.

Toplamda %46,9 oranında öğretmen, eğitim videolarında görev alan eğitimcilerin eğitimi verirken kullandıkları yöntem ve tekniklerin yeterli olduğunu düşünürken yaklaşık üçte biri ise yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin, kullanılan yöntem ve teknikler konusunda farklılık ve yenilik beklentisi içinde olduğu düşünülebilir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu eğitim sonlarında başarıyı ölçmek için yapılan sınavların eğitim içeriklerini kapsayacak biçimde olduğu konusunda görüş bildirmiştir. Bundan dolayı sınavların eğitsel içeriklerle örtüştüğü anlaşılmaktadır.

İkinci Araştırma Problemi Sonuçları

Öğretmenlerin çok büyük bir bölümü. hizmet içi eğitim videolarının kişisel gelişimlerine katkı sağladığını ifade etmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğu EBA ve ÖBA'da sunulan hizmet içi eğitim videolarını izleme amacı olarak "kişisel gelişimime katkı sağlama" seçeneğini tercih etmişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin katılma amacı ile eğitimlerden elde edilen katkı ile ilgili sonuçlar birbiriyle örtüşmektedir. Bunun yanında. hizmet içi eğitim videolarının mesleki gelişimine katkı sağladığını belirten büyük çoğunlukta öğretmenin olduğu görülmektedir. Eğitimler, öğrencilerime öğretme konusunda motivasyonumu arttırmaktadır şeklinde görüş belirten öğretmen sayısı da oldukça büyük bir

orandadır. Bu verilerden hareketle öğretmenler EBA ve ÖBA'da yayınlanan hizmet içi eğitim videolarını kişisel ve mesleki gelişimlerini artırma ve mesleki motivasyonlarını sağlama konusunda yararlı olduğunu belirtmektedir.

"Eğitim videoları, konuları farklı şekillerde sınıf ortamına uyarlama konusunda yardımcı olmaktadır" cevabını seçen öğretmenler yine çoğunlukta olmasına rağmen, kararsız kalan öğretmenlerin sayısı önceki üç soruya göre artış göstermektedir. Eğitim videolarında kullanılan materyallerin daha sonra bu materyalleri kullanma

konusunda teşvik edici olduğunu düşünen öğretmenlerin oranı büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Eğitimde materyal kullanımının öğretmenler tarafından önemsendiği ve dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Ancak bu konuda görüş belirtmeyen %22.4 oranında öğretmenin bulunması söz konusu materyallerin ders ortamına uygulanabilirliği konusunda dikkat çekici bir sonuç olarak görülmektedir.

EBA ve ÖBA' da sunulan hizmet içi eğitim videolarının bilgi ve becerilerini geliştirdiği için mesleki anlamda özgüvenlerinin artmasını sağladığını düşünen öğretmenlerin oranı toplamda %65.4'tür. %20.7 oranında öğretmen olumlu herhangi bir katkısının olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu hizmet içi eğitiminin özgüvenlerinin artmasını aldıkları eğitime bağlarken, önemli bir kısmı da bu eğitimlerin özgüvenlerine katkısı olmadığını ve bu anlamda yararlı bulmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin yarısından fazlası, eğitimleri veren kişilerin kullanmış olduğu yöntem ve tekniklerin derste kullanılması konusunda eğitimleri yararlı bulmaktadır. Eğitimcilerin kullanmış oldukları yöntem ve teknikler, herhangi bir sınıf düzeyi veya alan belirtilmeksizin yararlı bulunmaktadır. Ancak kararsızlarla beraber olumsuz yönde görüş belirten öğretmen sayısı da azımsanmayacak durumdadır. Öğretmenlerin yarıya yakını videolarda kullanılan yöntem ve teknikleri sınıf ortamında kullanmak için yararlı bulmamaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu hizmet içi eğitimler ile öğrendikleri bilgilerin

diğer meslektaşlarıyla paylaşabileceği nitelikte olduğunu ifade etmektedirler. Diğer alanlarda çalışan öğretmenlerle paylaşılacak düzeyde verilen eğitimlere katılım oranının zaman içinde artış göstereceği ve eğitimleri hiç izlemeyen ya da az katılım gösteren öğretmenleri hizmet içi eğitime teşvik edeceği düşünülmektedir.

Hizmet içi eğitim videolarının meslektaşlarıyla paylaşacak yeni bilgiler kazandırması, mesleki sorunları çözme konusunda katkı sağlaması, mesleki kararlar verirken yardımcı olması ve yeni eğitimlere katılma konusunda motivasyonu artırması konularındaki kararsız düşüncelerin artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Bu sorulara olumlu cevap veren öğretmen sayısının hala çoğunlukta olduğu görülmekle beraber, olumlu ve olumsuz cevapların kararsız noktasında birleştiği görülmektedir. Bu da bize yeni bir hizmet içi eğitime katılmaya duydukları ilginin azaldığını göstermektedir.

Genel anlamda öğretmenlerin EBA ve ÖBA'da yayınlanan hizmet içi eğitimlerin içerikleri hakkında verdikleri cevapların geneli olumlu yönde olduğu görülmekte, videoların eğitsel bağlamda katkısına yönelik verilen cevapların kararsızlarla birlikte olumsuz yöne eğilimli olduğu anlaşılmaktadır.

Verilen cevaplara genel olarak baktığımızda %77.2 oranında öğretmen hizmet içi eğitimlerin kişisel gelişimlerine katkısı olduğunu belirtmekte ve bu amaçla eğitimlerden yararlanmaktadır. Sıklıkla hizmet içi eğitimlere katılan öğretmen oranının %21,9 olduğunu düşündüğümüzde, öğretmenlerin daha çok kendilerini geliştirmek ve yeni teknolojilerden haberdar olmak için eğitimlere katıldıkları sonucuna ulaşılabilir.

6. ÖNERİLER

Öğretmen mesleki gelişimi, eğitim reformu için bir araç olarak görülen ve dünya çapında eğitimin kalitesini etkileyen bir süreçtir. Türkiye'de genellikle çoğu eğitimin anlamsız, zaman alıcı ve gereksiz yere yapıldığı düşünülmektedir. Öte yandan öğretmenlerin mesleki gelişimi ile ilgili araştırma ve yayınlar dünya çapında hızla artmakta ve Türkiye'de de benzer konular görülmekle birlikte durumun iyileştirilmesi için ciddi planlar yapılmaktadır. Bu çalışmada MEB

uzaktan eğitim platformlarında sunulan hizmet içi eğitimler hakkında öğretmenlerin görüşü alınmış, mevcut durum değerlendirilmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Çalışmanın MEB, üniversiteler ve konu ile ilgilenen sivil toplum kuruluşları için açık bir görüş sağlayacağı, önerilerin yeni adımlara ve projelere yön verebileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere daha çok katılması mesleki başarılarının artmasını sağlayacaktır. Bu eğitimler sadece öğretmenlerin öğrenci ile etkileşimini arttırmaya değil, toplumsal anlamda kültürel bir gelişmeye de katkıda bulunacaktır. Bu nedenle MEB, öğretmenleri teşvik edici önlemler olarak katılımın zorunluluktan gönüllülüğe dönüşmesini sağlamalıdır.

Eğitim içerikleri mümkün olduğunca uygulamalı veya mümkünse eş zamanlı verilerek katılımın artırılması sağlanabilir. Klasikleşmiş teorik eğitimler yerine uzaktan eğitimde oyunlaştırma teknikleri kullanılarak içerikler tasarlanabilir. Öğretmenlerin kendilerini öğrenirken eğleneceği oyunlaştırılmış bir ortamda bulması, zorunlu olduğu için eğitimlere katılma düşüncesini ortadan kaldırabilir. Bunun yanında eğitimleri kısa bir zaman diliminde bitirilecek biçimde hazırlamak yerine, eş zamansız olarak belli görevleri tamamlayıncaya kadar devam edebileceği şekilde tasarlanabilir.

Uzaktan eğitimde oyun ve oyunlaştırma teknikleri günümüzde sıklıkla söz edilen konular arasında yer almaktadır. Öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştıran oyunlaştırma kuram ve teknikleri, öğretmenlerin eğitiminde de kullanılabilir. İçeriğe göre tasarlanacak olan oyunlaştırılmış hizmet içi eğitimler, öğretmenlerin konuya 0bakış açısını değiştirme konusunda etkili olabilir. Gamification olarak bilinen bu kavram, insanların davranışlarını ve eğilimlerini değiştirmek için oyun öğelerinin ve oyun tasarımı tekniklerinin oyun olmayan aktivitelere uygulanmasıdır. Bu yöntemin en büyük amacı, katılımı ve teşviki arttırmaktır. Dünya çapında IBM, Nike, Starbucks, Mc Donalds gibi büyük şirketler bu teknikleri bir süredir kullanmaktadır. Kişilerin dışsal motivasyonlarını içselleştirmeyi amaçlayan

bu şirketler, geribildirim ve ödüller sunan platformlar oluşturmuş ve çalışanlarının ya da katılımcılarının amaca ulaşırken kendi motivasyonunu kazanmasını sağlamıştır.

Google istatistik 2013 yılının verilerine göre oyunlaştırmanın en yaygın olduğu ülkeler ABD, Avustralya, Hindistan, Kanada ve Hollanda şeklinde sıralanmaktadır. Fransa ve Brezilya bu ülkeleri takip etmektedir. Oyunlaştırmanın bu ülkelerdeki en yaygın kullanımı yetişkin mesleki eğitimleridir. Buradan hareketle MEB bünyesinde görev yapan milyonlarca öğretmenin oyunlaştırma tekniklerine göre tasarlanmış eğitimlere katılması, bu şirketlerin elde etmiş olduğu olumlu sonuçlara ulaşmasını sağlayarak mesleki gelişim anlamında hızlı bir ilerleme sağlanmasına imkân tanıyacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların oyunda kalmasını sağlayan puan toplama, seviye atlama, rekabet etme ve yarışma, rozet ya da sanal bir nesne kazanma gibi bileşenler, oyunlaştırılmış hizmet içi eğitimle sunulacak olan derslerin farklı bir boyuta taşınmasını ve öğretmenlerin yüksek bir motivasyonla eğitimlere katılmalarını sağlayabilir. EBA ve ÖBA platformunun oyunlaştırma yöntem ve tekniklerine göre düzenlenmesi, öğretmenlerin video izledikçe belirli bir seviyeye gelmesi, puan kazanması, bireysel ya da grup halinde birtakım görevleri yerine getirmesi, video aralarında farklı formatta hazırlanmış kısa değerlendirmelerle soruları cevaplaması, eğitimleri daha eğlenceli ve tercih edilebilir hale getirebilir.

Hizmet içi eğitimlere katılan öğretmenlerin kazanmış oldukları puanlar hizmet puanlarına yansıtılabilir ya da belli bir seviyeye ve puana erişildiğinde ek ücret, kademe ilerlemesi, hizmet puanı veya ödül olarak nitelendirilebilecek herhangi bir başka uygulama yapılabilir. Eğitimlere katılım zorunlu tutulduğunda daha az verimli olacağı düşünüldüğünden eğitime katılım bir dönem ya da bir yıl içinde zamana yayılabilir.

Öğretmenlerin eğitimler sonucunda aldıkları sertifikalar ve belgelerin ödül veya kademe terfi sürecinde kullanılması, yöneticilik ve mesleki ilerlemede bu belgelerin değerlendirmeye

alınması sağlanabilir. Eğitim sonlarında gerçekleştirilen sınavların çeşitlendirilmesi, standart format dışında uzaktan eğitimde kullanılabilecek farklı sınav yöntem ve tekniklerinin uygulanması, değerlendirmenin sadece çoktan seçmeli sınavlarla sınırlandırılmadan yapılması öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlayabilir.

Öğretmenlerin hizmet içi ihtiyaçları gözden geçirilip ihtiyaca yönelik ve daha işlevsel bir formatta eğitimler sunulabilir. Eğitimler farklı yöntem ve tekniklerle, konuya uygun araç, gereç ve materyaller kullanılarak teorik yerine pratikte sınıf ortamında kullanılabilecek şekilde verilebilir. Araştırma sonuçlarından elde ettiğimiz verilere göre öğretmenlerin en çok izlediği videoların eğitim bilimleri, rehberlik, bilişim teknolojileri alanları olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öncelikle tasarlanacak olan derslerde öncelik bu alanlara verilebilir.

Buna ek olarak hizmet içi eğitim videolarına erişim paketleri sunulup mevcut internet paketlerini kullanmadan eğitimlere erişim sağlanabilir. Bazı operatörlerde EBA için ücretsiz 8 GB kota bulunmaktadır. Bu uygulamanın sınırları genişletilerek sabit ve mobil bağlantılardan daha geniş kapsamlı ya da sınırsız olacak şekilde düzenlenebilir. MEB uzaktan eğitim döneminde çeşitli kurumlarla yaptığı EBA'ya ücretsiz erişim kampanyasına ÖBA platformunu da ekleyerek daha çok öğretmenin erişim sağlanmasına katkıda bulunabilir.

Oyunlaştırma uygulaması başlı başına bir eğitim materyali olarak düşünülebilir. Rutin hayatın stresinden uzaklaşmanın en çok tercih edilen yöntemlerinden biri oyunlardır. Her yaş grubundan insana hitap eden birçok oyun bulunmaktadır. Özellikle kişisel ve mesleki gelişim sağlamaya imkân tanıyan oyunlaştırma uygulamaları hızlı bir şekilde yaygınlaşması beklenmektedir. Oyunlaştırılmış hizmet içi eğitim platformlarının gelecekte yaygın olarak kullanılabileceği, dünyadaki benzeri uygulama örneklerinin sonuçlarına bakarak anlaşılabilir. Öğretmenlerin alanlarına göre verilecek eğitimler, seviyeler ilerledikçe açılacak olan farklı özellikler, görsel, işitsel, sanal boyutlarda farklı eğitim tasarımları ile sunulacak mesleki eğitim

ihtiyaçları karşılanabilir. Bu bağlamda doğru tasarımlar ve yöntemlerle sürdürülebilir ve nitelikli bir eğitim ortamının temelleri atılabilir. Eğitimlerin dijital dokümanlarla desteklenmesi, daha sonra eğitimle ilgili bilgilere ulaşılma imkânını arttırması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Tek yönlü ve etkileşimsiz videoların motivasyonu olumsuz etkilediği düşünülmekte bu nedenle öğretmenlerin yeni hizmet içi eğitimlere katılma konusunda daha az istekli olduğu sonucunun ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu nedenle eğitimler etkileşim sağlanması açısından imkânlar doğrultusunda eş zamanlı olarak planlanabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin farklı illerinde bulunan anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

1. Çalışma, öğretmenlik mesleğinde 10 yılı tamamlamış öğretmenlerle sınırlıdır.
2. Çalışma sadece MEB'e bağlı resmi anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerle sınırlıdır.
3. Araştırma verileri Google Form ile gönderilen anket soruları ile elde edileceği için, ulaşılan bilgiler anket soruları ile sınırlandırılmıştır.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Bu araştırma aynı zamanda UZÖ503 Dönem Projesi dersi kapsamında yapılandırılmıştır.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, C. (2023). Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) Platformuna Yönelik Yönetici ve Öğretmen Alguları. [Tezsiz Yüksek Lisans Projesi]. Pamukkale Üniversitesi: Denizli.

BAĞCI, N. & ŞİMŞEK, S. (2000). Milli eğitim personeline yönelik hizmet içi eğitim faaliyetlerine genel bir bakış. *Milli Eğitim Dergisi*, 146, 9-12. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/146/bagci.htm adresinden alındı

EMİN, M.N. (2020). Koronavirüs salgını ve acil durumda eğitim. *Seta/perspektif Nisan*, 268, 1-4. <https://setav.org/assets/uploads/2020/04/P268.pdf> adresinden alındı

fatihprojesi.meb.gov.tr. (2022, 5 Aralık). *Fatih Projesi* | İçerik. [Web sayfası]. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html> adresinden alındı

GÖKDEMİR, A. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eba (Eğitim Bilişim Ağı)'ya Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. [Yüksek Lisans Tezi]. Aksaray Üniversitesi: Aksaray.

GÖKYER, N. (2012). Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öncelikli ihtiyaç duydukları konular. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 162(162), 233-267. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/21489/230354> adresinden alındı

HİE Kılavuzu (2022). *Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri Kılavuzu*. [PDF dosyası]. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_08/24144420_hizmet_ici_egitim_faaliyetleri_kilavuzu_guncellendi.pdf

KARADAĞ, R. (2015). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretimine yönelik hizmet içi eğitimlere ilişkin görüşleri ve hizmet içi eğitim gereksinimleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 33-50.

KÜÇÜKTEPE, C. (2013). Sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 26-43. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/159221/sinif-ogretmenlerinin-hizmet-ici-egitim ihtiyaclarinin-ogretmen-goruslerine-gore-belirlenmesi> adresinden alındı

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2022, 22 Kasım). Uzman ve Başöğretmenlik Eğitim Programına Başvuru Sonuçları Açıklandı. [Web sayfası]. Milli Eğitim Bakanlığı. <https://www.meb.gov.tr/uzman-ve-basogretmenlik-egitim-programina-basvuru-sonuclari-aciklandi/haber/26967/tr> adresinden alındı

NARTGÜN, Ş. S. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin hizmetiçi eğitim programlarının etkileri üzerine düşünceleri (Bolu İli Örneği). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 157-178. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/1513/18363> adresinden alındı

OMAR, C. M. Z. C. (2014). Öğretmenler için hizmet içi eğitim ihtiyacı ve okulda etkinliği. *Uluslararası İnovasyon Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(11), 1-9. <https://doi.org/10.31686/ijier.vol2.iss11.261> <https://scholarsjournal.net/index.php/ijier/article/view/261/181> adresinden alındı

ORHAN, F. & AKKOYUNLU, B. (1999). Uzaktan eğitim yaklaşımında temel eğitim 1.kademe öğretmenlerinin video destekli hizmetiçi eğitim. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16(17), 134-14. <http://efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1115-published.pdf> adresinden alındı

ÖYGM (2022, 4 Aralık). Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) Eğitimleri. [Web sayfası]. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, <https://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmen-bilisim-agi-oba-egitimleri/icerik/962> adresinden alındı

ÖZAVCI, E. & ÇELİKTEN, M. (2017). Uzaktan hizmet içi eğitim uygulamalarında öğretmen görüşlerine göre karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2), 39-76.

ÖZEN, E. (2019). Eğitimde dijital dönüşüm ve eğitim bilişim ağı (EBA) (editöre mektup). *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 5-9. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/23078/403-published.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı

SABAN, A. (2000). Hizmet içi eğitimde yeni yaklaşımlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 145(1), 25-27 http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/milli_egitim_dergisi/145/saban.htm adresinden alındı

SARIGÖZ, O. (2011). İlköğretim öğrencilerinin hizmetiçi eğitim faaliyetleri ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi, 2. Uluslararası Eğitimde Yeni Eğilimler ve Etkileri Konferansı, Antalya/Türkiye.

ŞAHİN, L. & GÜÇLÜ, F. (2011). Genel olarak hizmet içi eğitim: ülke şirketler topluluğu hizmet içi eğitim süreci ve uygulamaları. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(59), 217-270. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9310> adresinden alındı

TAŞLIBEYAZ, E. & KARAMAN, S. (2013). *Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Alan Öğretmenlerin Deneyimlerinin İncelenmesi*. 7. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim

Teknolojileri Sempozyumu. Atatürk Üniversitesi, Erzurum. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/57171> adresinden alındı

TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi). (2022, 14 Şubat). Öğretmenlik Meslek Kanunu (Kanun No: 31750). Resmi Gazete, 31750. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220214-1.htm> adresinden alındı

TED. (2009). Türk Eğitim Derneği Öğretmen Yeterlikleri. Ankara: TED. https://www.ted.org.tr/wp-content/uploads/2019/04/Ogretmen_Yeterlik_Kitap_Ozet_rapor.pdf adresinden alındı

TEKİN, O. (2020). Uzaktan eğitim kullanılan hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16(1), 20-35. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1011972> adresinden alındı

ÜLKER, A. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşleri (Konya/Karapınar İlçesi Örneği). Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Konya. <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/8699/234583.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı

UNESCO. (2022, 22 Kasım). Hizmet içi eğitim | UNESCO Kullanıcı Arayüzü. <http://uis.unesco.org/node/3080076> adresinden alındı

We Are Social. (2022). Türkiye Dijital 2022. [PDF Dosyası]. Güvenli Web. <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/5Zodg.pdf> adresinden alındı

YILMAZ, K., & DÜĞENCİ, M. (2010). *Hizmet İçi Eğitime Farklı Bir Yaklaşım: E-Hizmet İçi Eğitim*. Avrupa Birliği Enstitüsü, https://ab.org.tr/ab10/kitap/yilmaz_dugenci_AB10.pdf adresinden alındı

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2021, 16 Kasım). 2021-2022 Örgün Eğitim İstatistikleri Açıklandı. [Haber bülteni]. <https://www.meb.gov.tr/2021-2022-orgun-egitim-istatistikleri-aciklandi/haber/27552/tr> adresinden alındı

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2022, 8 Ocak). Öğretmen Bilişim Ağı Yarıyıl Tatilinde Kullanıma Hazır. Milli Eğitim Bakanlığı. <https://www.meb.gov.tr/ogretmen-egitimlerinde-ogretmen-bilisim-agi-yariyil-tatilinde-kullanima-hazir/haber/25069/tr> adresinden alındı

Mevzuat.meb.gov.tr (2022). *Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuatı*. [PDF dosyası]. Milli Eğitim Bakanlığı. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/469.pdf> adresinden alındı

OOKLA (2022, 10 Ocak). Speedtest Global Index. [Web sayfası]. <https://www.speedtest.net/global-index> adresinden alındı

ÖYGM (2022). Hizmet İçi Yetiştirme Süreçleri, Etkinlik Yönetimi ve Faaliyetleri Kılavuzu (Güncellendi). [PDF Dosyası]. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_08/24144420_HYZMET_YCY_EYYTYM_FAALYYETLERY_KILAVUZU_Guncellendi.pdf adresinden alındı

ScienceDirect. (2022, 22 Kasım). *Hizmet İçi Eğitim - Genel Bakış*. [Web sayfası]. <https://www.science.direct.com> adresinden alındı

"This page is left blank for typesetting"

HOLISTENCE
publications

Bu sayfa dizgiden dolayı boş bırakılmıştır

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Altınova'da seracılık sektöründe çalışan dış göç ile gelmiş olan kadınların emeği üzerine nitel bir değerlendirme

A qualitative evaluation on the labor of migrant women working in the greenhouse sector in Altınova

Sümeyye Göktaş¹ Fikri Keleşoğlu²

¹Yüksek Lisans Öğr., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye, e-mail: sumeyyegoktas@ogr.bandirma.edu.tr

²Doç. Dr., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye, e-mail: fkelesoglu@bandirma.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı Yalova ilinin Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş, seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların işgücü piyasalarına katılımının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisini incelemektir. Türkiye içinde bulunduğu jeopolitik konum ile her zaman göçmenler için bir transit ülke özelliği göstermiştir. Bunun yanı sıra özellikle 2010 yılında gerçekleşen ve pek çok Orta Doğu ülkesini etkisi altına alan "Arap Baharı"nın etkisiyle Orta Doğu ülkelerinden Türkiye'ye kitlesel göçler gerçekleşmiş ve bu kitlesel göçler ile Türkiye'ye giriş yapan göçmenler Türkiye'nin emek piyasalarına dâhil olmuştur. Literatürde göçmen emeğine dair pek çok çalışma yapıldığı görülmekle birlikte göçmen kadın emeğine dair çalışmaların nicel anlamda sınırlı kaldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar genellikle göçmen kadınların ev hizmetleri, bakım hizmetleri, turizm gibi sektörlerdeki emeğine odaklanmış olup göçmen kadınların seracılık sektöründeki durumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple bu çalışma Yalova ilinin Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların emeğinin değerlendirilmesine yönelik yapılmıştır.

Yalova ilinin Altınova ilçesinde 2023 yılında gerçekleştirilen çalışma, Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan farklı etnik gruplardan olan 10 kadın ile yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu "kadının yeri evidir" algısı ile emek piyasalarında var olma çabası uzun yıllardır devam etmektedir. Göçmen olmanın getirmiş olduğu ikincil dezavantaj ile birlikte göçmen kadınların emek piyasalarındaki konumu onları daha da kırılgan bir grup haline getirmektedir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma göçmen kadınların işgücü piyasalarında, toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu kırılgan, kolay yönetilebilir ve ucuz emek algısı sonucunda düşük ücret, sosyal dışlanma, niteliksizleştirme, mevcut işe devam etmeye zorunlu olma gibi pek çok sorunlarla mücadele ettiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Göç, Kadın Emeği, Göçmen Kadın Emeği

¹Bu çalışma Doç. Dr. Fikri KELEŞOĞLU danışmanlığında yürütülmekte olan yüksek lisans tezi esas alınarak türetilmiştir.

Citation/Atf: GÖKTAŞ, S. & KELEŞOĞLU, F. (2023). Altınova'da seracılık sektöründe çalışan dış göç ile gelmiş olan kadınların emeği üzerine nitel bir değerlendirme. *Journal of Original Studies*. 4(2), 85-100, DOI: 10.47243/jos.2392

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Sümeyye Göktaş
E-mail: sumeyyegoktas@ogr.bandirma.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between the participation in labor markets and gender roles of immigrant women who came to the Altınova district of Yalova province with international migration and work in the greenhouse sector. Türkiye's geopolitical location has always been a transit country for immigrants. In addition, with the influence of the "Arab Spring", which took place especially in 2010 and affected many Middle Eastern countries, mass migrations took place from Middle Eastern countries to Turkey, and with these mass migrations, immigrants entering Turkey were included in Turkey's labor markets. Although there are many studies on immigrant labor in the literature, it is seen that studies on immigrant women's labor are limited in quantitative terms. Studies have generally focused on the labor of immigrant women in sectors such as domestic services, care services, and tourism, and no study has been found examining the situation of immigrant women in the greenhouse sector. For this reason, this study was conducted to evaluate the labor of immigrant women working in the greenhouse sector in the Altınova district of Yalova province.

The study, conducted in the Altınova district of Yalova province in 2023, is based on interviews with 10 women from different ethnic groups who had to migrate to Turkey. Women's efforts to exist in the labor markets with the perception that "a woman's place is in the home" brought about by gender roles have been continuing for many years. Along with the secondary disadvantage of being an immigrant, the position of immigrant women in the labor markets makes them an even more vulnerable group. This study, which uses qualitative research methods, shows that immigrant women struggle with many problems in the labor markets, such as low wages, social exclusion, dequalification, and being obliged to continue their current job, as a result of the perception of fragile, easily manageable and cheap labor brought about by gender roles.

Keywords: Migration, Women's Labour, Immigrant Women's Labour

1. GİRİŞ

İnsanoğlu neden göç etmektedir? Göç, insanları ve toplumları nasıl etkilemektedir? Göçün farklı cinsiyetlere olan etkisi nedir? İşgücü piyasalarında göçmen kadın olmak nasıldır? Göçmen kadın işçiler hangi problemlerle yüz yüze gelmektedir? Bu soruların cevabını bulma çabası bu çalışmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Göç olgusunun insanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olduğu bilinmektedir. Bu kadar uzun zamandır gerçekleşen bir olguyu dar bir çerçevede incelemek kolay olmamaktadır. Çalışmanın ilk bölümlerinde göç kavramının tanımlanmasına, göç çeşitlerine, göç eden kişilerin hukuki statülerinin tanımlanmasına yer verilmiş ve okuyuculara göç olgusu ile ilgili genel bir literatür bilgisi kazandırılmaya çalışılmıştır.

Kadınların emek piyasalarına dâhil olmasının sancılı süreci, göçmen kadınların da olumsuz koşullarla yüz yüze gelmesine sebep olmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde kadın emeği ve temelde göçmen kadın emeğinin tarihsel

ve güncel süreci incelenmiştir. Bu noktada kadınların ve özellikle de göçmen kadınların emeğinin işgücü piyasalarındaki kırılgan, ucuz ve yönetilebilir algısının göçmen kadınlar için hangi sorunlara yol açtığı değerlendirilmiştir.

Literatür taraması yapıldığında göçmen emeği üzerine birçok çalışma yapıldığı görülmüştür. Fakat bu çalışmalarda çoğunlukla göç etmiş kadın emeğinin bir alt başlık olarak ele alınması veya bazı çalışmalarda hiç ele alınmaması araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bunun yanı sıra göçmen kadın emeğine dair bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar genel olarak ev hizmetleri (Yalçın, 2015), tekstil (Çakmak & Yaman, 2018), tarım (Dedeoğlu, 2019), parça başı iş (Uçar, 2020) gibi sektörlerle ilgili yapılmıştır. Bu noktada seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların emeği üzerine bir değerlendirmeye rastlanılmamıştır.

Seracılık, emek yoğun ve enformel işgücüne açık olan sektörlerden biridir. Seracılık Türkiye'de özellikle Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde iklime bağlı olarak yoğunlaşmıştır. Araştırma sahası olarak seçilen Yalova ili, süs bitkileri alanında Türkiye'de İzmir ve Antalya'dan

sonra 3. sırada yer almaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Yalova İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2018). Yalova; İstanbul, Bursa, Kocaeli gibi büyük ve sanayileşmiş şehirlerin arasında kalan, giderek sanayileşen, iç ve dış göç almaya başlayan bir şehirdir. Artan göç sebebiyle özellikle kadın nüfusunun seracılıkta yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Altınova ilçesinin göç ile birlikte artan nüfusuyla giderek sanayileşen bir bölge olması sosyal bilimciler açısından bir araştırma sahası niteliği kazanmaktadır. Altınova'nın İstanbul'un göç ve sanayileşmenin getirmiş olduğu sorunlarla mücadele eden Tuzla ilçesine dönüşüyor olması Altınova ilçesinin önemini artırdığı düşünülmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın araştırma sahasını Yalova'nın Altınova ilçesi, katılımcılarını ise Altınova'da seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınlar oluşturmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Yalova ilinin Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş, seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların işgücü piyasalarına katılımının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisini incelemektir.

Tüm bu gerekçelerle araştırmada cevap aranan soru cümleleri şunlardır:

“Yalova'nın Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınlar emeklerinin karşılığını aldıklarını düşünüyor mu?”

“Yalova'nın Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?”

“Yalova'nın Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınlar işgücü piyasalarına nasıl dâhil oluyorlar?”

“Yalova'nın Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınların farklı milliyetlerle bir arada çalışmalarıyla ilgili olumlu veya olumsuz deneyimleri var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?”

2. GÖÇ VE GÖÇE DAİR KAVRAMLARIN TANIMLANMASI

2.1. Göç

İnsanoğlu çağlardan beri göç etmektedir. İlk çağlarda yaşam mücadelesini sürdürme isteği ve felaketlerden kaçma ile bağdaşan göç kavramı ilerleyen çağlarda farklı sebeplerle farklı şekil ve anlamlarla çeşitlenmiştir (Köleoğlu ve Şimşek Kandemir, 2018: 10). Göç kavramına ait çeşitli tanımlar bulunmakla birlikte göçün temelde “bir yer değiştirme hareketi” olarak tanımlandığı görülmektedir. Göç, insana ve topluma ait bir olgu olduğu için bir ülke veya toplumdaki ekonomik, sosyal ve politik oluşumlarla bağlantılıdır ve bu sebeple göç her zaman neden-sonuç, zaman-mekân gibi unsurlara bağlı bir şekilde tanımlanmaktadır (Barışık, 2020: 3). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) hazırlanmış olduğu Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğünde göç; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun bir grubun uluslararası bir sınırı geçmesi veya bir devlet içerisinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2014: 78).

Göç kavramının literatürdeki kullanım şekillerine bakıldığında “immigration”, “migration”, “emigration” kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. İmmigration kalıcı olarak bir ülkeye yerleşmeyi, migration kavramı bir yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla hareket etmeyi, emigration kavramı ise kişinin ana vatanını başka bir ülkeye yerleşmek üzere terk etmesini ifade etmektedir (Barışık, 2020: 3-4). Görüldüğü üzere göç olgusuna dair kavramlar birbirine benzer anlamları içermektedir.

Göç kavramı insani bağlamda değerlendirildiğinde kişilerin çoğunlukla daha iyi bir yaşama sahip olmak için köklerini menşee ülkeden ayırdığı bir eylem olarak açıklanmaktadır ve bazı göçmenlerin naaşlarının ana vatanda defnedildiği düşünüldüğünde göçün ölümü dahi aşabilen önemli bir olgu olduğu görülmektedir (Haas ve diğ., 2022: 51).

Göç kavramı sosyal açıdan değerlendirildiğinde ikamet edilen yerdeki mevcut ilişkilerin bırakılıp, yeni yerleşilen yerdeki toplumsal

süreçlere dâhil olmaya çalışmak bir bakımdan kişinin kendini yeniden inşa etmesi olarak da görülmektedir (Bozok, 2019: 174).

Göçün insanlık tarihinden itibaren var olan bir olgu olduğu bilinse de özellikle İkinci Dünya Savaşı, küreselleşme gibi pek çok toplumu etkileyen olay ve durumlarla birlikte gelişen ulaşım ve iletişim araçlarının etkisiyle dünyada göç yoğunlaşmış ve 20. Yüzyılın ikinci yarısı "göç çağı" olarak isimlendirilmiştir (Haas ve diğ., 2022: 1-6).

Göç sürecinin başlayabilmesi için, göç etmek için bir sebep, bir "itici faktör" ve "çekici faktör" gereklidir. İtici faktörler kişileri menşe ülke veya bölgeden göç etmelerini zorunlu kılan faktörler olarak tanımlanırken, çekici faktörler ise kişileri daha iyi fırsatlar için bir bölgeye veya ülkeye çeken faktörler, o ülkeyi veya bölgeyi "cazip" kılan niteliklerdir (Kahya, 2022: 822).

Göç, itici ve çekici faktörler açısından şu şekilde ele alınabilir (Kahya, 2022; Adıgüzel, 2020):

İtici faktörler:

- Savaşlar
- Kişi başına düşen gelirin düşük olması
- Dini ve etnik azınlık olmak
- Enflasyon
- İşsizlik
- İnsan hakları ihlali
- Sağlık, eğitim vb. imkânların yetersizliği
- İlaç ve gıda sıkıntısı
- Terör
- Doğal afetler

Çekici faktörler:

- Kamu düzeni
- Sığınmacılara/göçmenlere yapılan sosyal yardımlar
- Dini değerlerin özgürce yaşatılabilmesi
- Ekonomik kaygının olmaması veya menşe

ülkeye göre daha az olması

- İş bulma olanağı
- Sığınmacılara/göçmenlere olumlu bakış açısı
- Sosyal imkânların yeterli olması
- Temel ihtiyaçlara kolay ulaşım
- Huzurlu bir yaşam sürme imkânı
- Gelişmişlik seviyesinin yüksek olması

2.2. Göç Türleri

Göç zamana, mekâna, süreye, amaca göre pek çok türlere ayrılabilir. Bu çalışmada göç;

- 1) Yasal yollarla gerçekleşip gerçekleşmediğine göre (düzenli-düzensiz göç)
- 2) Göç eden birey ve grupların rızasına göre (gönüllü- zorunlu göç)
- 3) Göçün devlet sınırlarını aşıp aşmamasına göre (dış-iç göç)
- 4) Emek temelli olmasına göre (mevsimlik göç- iş gücü göçü)

Olmak üzere 4 başlıkta incelenmiştir.

1)Düzenli- düzensiz göç:

Göçün kişinin kendi ülkeleri dışındaki başka herhangi bir ülkeye göç etmek için menşe ülkenin, transit ülkenin ve hedef ülkenin yasal prosedürlerine göre gerçekleştirilmesi "düzenli göç" olarak adlandırılmaktadır (Çağlar, 2018: 35). Düzenli göç Türkiye özelinde değerlendirildiğinde yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye giriş yapabilmesi için 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na uygun hareket etmeleri gerektiği görülmektedir.

Göç; menşe, transit ve hedef ülkenin yasal prosedürlerine göre gerçekleşmediğinde ise "düzensiz göç" olarak ifade edilmektedir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na uygun olmadan gerçekleştirilen göçler Türkiye özelinde "düzensiz göç" olarak nitelendirilmektedir.

2) Gönüllü-zorunlu göç:

Kişilerin kendi rızaları ile herhangi bir baskı ve

zorlama olmaksızın kendi ülkelerinden başka bir ülkeye göç etmesi “gönüllü göç” olarak adlandırılmaktadır. Eğitim, sağlık, daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak, kariyer hedefleri gibi hususlar gönüllü göçün sebepleri arasında yer almaktadır (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 255). Gönüllü göç türüne nitelikli eğitim görmüş, düşünen ve üreten iş gücünün gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere gerçekleştirmesi olarak adlandırılan “beyin göçü” örnek olarak verilebilir (Babataş, 2007: 263).

Kişilerin özgür iradelerini kullanamadıkları, savaş, terör ve doğal afet gibi yaşamsal tehditler oluşturan olaylar neticesinde gerçekleştirilen göç ise “zorunlu göç” olarak adlandırılmaktadır. 2010 yılında Tunus’ta başlayan ve pek çok Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkesinin etkilendiği bir siyasi hareket olan “Arap Baharı” (Özdemir ve Uğurludoğan, 2023: 163) ile Suriye’den Türkiye’ye gerçekleşen göçler güncel zorunlu göç örneklerindedir.

3) İç- dış göç:

Göçün yaşanılan ülkenin idari sınırları içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediği ise iç ve dış göç olarak iki farklı şekilde ele alınmaktadır.

Göçün ülke sınırları içerisinde bir şehirden başka bir şehre veya bir bölgeden başka bir bölgeye doğru gerçekleşmesi “iç göç” olarak tanımlanmaktadır (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 254). İç göçün temel sebepleri arasında kentleşme, tarımda makineleşme, toprakların miras yoluyla parçalanması gibi sebepler yer almaktadır (Bahar ve Korkmaz Bingöl, 2010: 45). Bunun yanı sıra Türkiye’de 1990lı yıllarda yaşanan terör olayları sebebiyle ülkenin Doğu bölgesinden Batı bölgesine gerçekleşen göçte görüldüğü gibi terör vb. sebepler de iç göçe sebep olabilmektedir (Sağlam, 2006: 42).

Uluslararası göç olarak da ifade edilen dış göç insanların geçici veya kalıcı olarak ülkelerinden başka bir ülkeye göçü tanımlanmaktadır. Uluslararası/dış göç başta politik olmak üzere ekonomik, sosyal ve demografik katmanları içerisinde barındıran çok boyutlu bir süreçtir (Barışık, 2020: 14-15). Uluslararası/dış göç beyin göçü, emek/iş gücü göçü, daha iyi yaşam kalitesi için yapılan göçler ve devletlerin anlaşmaları ile

gerçekleşen mübadele göçleri uluslararası/dış göç örneklerinden bazılarıdır (Koçak ve Terzi, 2012: 173-175).

4) Mevsimlik Göç- İş Gücü Göçü:

Emek temelli göçler mevsimlik göç ve iş gücü göçü olarak ikiye ayrılmaktadır. Literatürde çoğunlukla mevsimlik göçün iç göç, iş gücü göçünün ise dış göç ile ilişkili olarak tanımlandığı görülmektedir.

Mevsimlik göç, insanların yılın belirli bir bölümünü başka bir yerde geçirmesini ifade etmektedir. Mevsimlik göçün temelini tarım, hayvancılık, madencilik, turizm gibi ekonomik faaliyetler oluşturmaktadır. Göçün süresinden kaynaklı olarak mevsimlik göç “geçici göç” niteliği taşımaktadır.

Tamamen ekonomik kaygılarla gerçekleştirilen iş gücü göçü hem menşe hem de hedef ülkede ekonomik, demografik, sosyal değişikliklere sebep olmaktadır (Soytürk, 2012: 2314).

İş gücü göçüne Türkiye özelinde verilebilecek en belirgin örnek 1960larda artan iş gücü ihtiyacını karşılayamayan başta Almanya, Avusturya ve Belçika olmak üzere Avrupa ülkelerine gerçekleştirilen göçtür. İyi eğitim görmüş, nitelikli kişilerin kendi ülkelerinden başka bir ülkeye araştırma yapmak veya çalışmak için göç etmesi olarak tanımlanan beyin göçü (Bakırtaş ve Kandemir, 2010: 962) de iş gücü göçlerine örnek olarak verilebilir.

2.3. Göçmen

Göç literatürü incelendiğinde göçmen, sığınmacı, mülteci vb. kavramların zaman zaman birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte göçmen kavramının diğer kavramları kapsayıcı bir şekilde kullanılmasına da sıkça rastlanılmaktadır.

Göçmen kavramı bazı sosyal bilimciler tarafından “kişi veya grupların yaşam şartlarını iyileştirmek ve beklentilerini geliştirmek için gönüllü olarak bir ülkeden başka bir ülkeye gerçekleştirdikleri yer değiştirme hareketi” olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel, 2016: 4-5).

Mültecilerin yeni bir ülkeye yerleştirilmesi,

gönüllü geri dönüşlere yardım, yasal göç seçeneklerinin desteklenmesi gibi faaliyetleri bulunan Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün (IOM, 2024) 2009 yılında yayınladığı Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde de yukarıda bahsedilmiş olan göçmen kavramının genel tanımına paralel bir şekilde "kişisel rahatlık amacıyla herhangi bir zorlama olmadan daha iyi yaşam şartları için bir ülkeden başka bir ülkeye hareket eden kişi" olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud, 2009: 22).

Bir başka uluslararası kuruluş olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün ise politika belirleyiciler ve uygulayıcılar için hazırladığı bir rehberde ise göçmen kavramı sade ve anlaşılır bir şekilde "ikamet ülkelerini değiştiren kişi" olarak tanımlanmaktadır (Leighton ve diğ., 2021: 15).

2.4. Mülteci

Uluslararası göç ile ilgili ayrıntılı değerlendirmeler içeren Haas, Castles ve Miller'in yazdığı Göçler Çağı isimli kitapta (Haas ve diğ., 2022: 39) zorunlu göç ve mültecilik "kalmak bir seçenek olmadığı zaman göç zorunlu hale gelir" cümlesi ile net ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmektedir.

Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde mülteci kavramı "ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi gruba mensubiyeti yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud, 2009: 42-43).

Diğer göç kavramlarında olduğu gibi mülteci kavramının tanımlanması ve anlaşılmasında da farklılıklar bulunmaktadır. Mültecilere dair en temel hukuki metinlerden biri 1951 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmedir. (1951 Cenevre Sözleşmesi olarak da bilinmektedir) Bu sözleşmede mülteci kavramı "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından

haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Sözleşmesinde yer alan "1 Ocak 1951'den önce" ifadesi 1967 yılında imzalanan bir protokol ile kaldırılmıştır.

Türkiye Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'yi 1961 yılında "coğrafi kısıtlama" ile imzalamıştır. Coğrafi kısıtlama mülteci korumasını sadece Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebi ile iltica eden kişilere uygulanmasını ifade etmektedir (Adıgüzel, 2016: 6).

Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmeyi coğrafi çekince ile imzalaması, 2011 yılından itibaren Suriye'den yapılan göçlerle gelen kişilerin hukuki statüsünün belirlenmesinde sorunlar oluşturmuştur.

2.5. Şartlı Mülteci

Şartlı mülteci statüsü yalnızca Türkiye'ye özgü bir statüdür. Mülteci alt başlığında incelenen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'yi Türkiye'nin coğrafi kısıtlama ile imzalaması Türkiye'ye Avrupa dışından iltica eden kişilerin hukuki statüsü sorununu doğurmuştur. Şartlı mülteciler, mültecilerden yalnızca geldikleri ülke bakımından farklı olmalarına rağmen çeşitli sınırlamalara tabi tutulmaktadır (Arıkın, 2023: 8). Avrupa Konseyi ülkelerinden gelerek sığınma talep eden kişiler mülteci statüsü ile Türkiye'de kalış hakkı elde ederken, şartlı mülteciler güvenli üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalma hakkına sahiplerdir (Arıkın, 2023: 8).

2.6. İkincil Koruma

Mülteci veya şartlı mülteci statüsü kapsamında değerlendirilemeyen fakat koruma ihtiyacı olan kişiler Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Kanunu çerçevesinde “ikincil koruma” statüsünde değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2022: 28).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 63. Maddesinde “ikincil koruma” şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”

2.7. Geçici Koruma

Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) hazırladığı Göç Terimleri Sözlüğü’nde geçici koruma, çatışma veya yaygın şiddet sebebiyle kitlesel olarak göç eden kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemleri uygulanmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda düzenlenen uygulama olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud, 2009: 33).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91.maddesinde ise ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ülkesine geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına giren veya geçen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği ifade edilmektedir (TBMM, 2013). 2010 yılında başlayan ve pek çok Orta Doğu ülkesini etkileyen siyasi ve silahlı bir hareket olan Arap Baharı neticesinde Suriye’den Türkiye sınırlarına giren Suriyeliler geçici koruma statüsü altındadır.

2.8. Sığınmacı

Literatürde sığınmacı, mülteci statüsüne başvurmuş ve başvurusunun sonucuna dair bir karar bekleyen kişi olarak tanımlanmaktadır (Haas ve diğ., 2022: 37).

Sığınmacı tabirinin uluslararası hukuki metinlerde direkt olarak tanımlanmamış olduğu görülmekle birlikte uygulamada mültecilere sağlanan korumanın tümü için kullanılan bir terim haline geldiği görülmektedir (Ganiyeva, 2014: 57). Özellikle 1948 sayılı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. Maddesinde geçen “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” ifadesi ile sığınmacıların korunma hakkının güçlendirildiği görülmektedir (BM, 1948).

2.9. Türkiye’ye Yönelik Uluslararası Göçler

Türkiye’nin bulunduğu Anadolu coğrafyası; Avrupa ve Asya arasında bir köprü oluşturması, denizlerle çevrili olması, koşu ülkelerinde istikrarsızlıklar yaşanması sebebiyle tarih içerisinde her zaman önemli göç güzergâhlarından biri olmuş ve Türkiye göçü en iyi tanıyan ülkelerden biri haline gelmiştir (Temir, 2023: 33).

Cumhuriyet öncesi dönemde Osmanlı Devleti’nin tarihi boyunca tüm tebaasına ve göçle gelenlere ırk, din, dil konusunda hoşgörü göstermesi Osmanlı Devleti’ne kitlesel ve bireysel göç hareketlerinin yoğun olarak gerçekleşmesine sebep olmuştur (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 256). 1492 yılında yüzbinlerce Yahudi kökenli yabancının İspanya’dan Osmanlı Devleti’ne kabul edilmesi, 1709 yılında İsveç Kralı Şarl’ın himayesindeki 2000 kişi ile Osmanlı topraklarına gelmesi, 1917 yılında Rusya’da gerçekleşen Bolşevik Devrimi sonucunda Beyaz Ordu liderlerinden biri olan Pyotr Vrangel ve askerlerinin Osmanlı topraklarına sığınması ve Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Balkanlardaki toprakların kaybedilmesi ile birlikte orada yaşayan Türk ve Müslüman kimliğe sahip kişilerin Osmanlı topraklarına göç etmesi Osmanlı döneminde gerçekleşen uluslararası göç hareketlerine örnek verilmektedir (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 256-257).

Türkiye Cumhuriyeti’nde gerçekleşen göç hareketleri 1923-1960 dönemi, 1960-1980 dönemi, 1980-1990 dönemi, 1999-2011 sonrası Suriye Krizi olarak 4 tarihsel bölüme ayrılmaktadır (Çoştan, 2020: 20).

1923 yılında İskân Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Yunanistan ile yapılan mübadeleler sonucunda Yunanistan'dan göçmenler Türkiye'ye kabul edilmiştir (Temir, 2023: 33).

1933-1946 yılları arasında 2. Dünya Savaşı esnası ve sonrasında Alman Nazi rejiminden kaçan 800 Alman Türkiye topraklarına göç etmiştir (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 256-257).

1960-1980 dönemi 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın kendisini ekonomik olarak yeniden inşa etmesi sürecinde iş gücüne ihtiyaç duyması ve Türkiye'nin de işsizlik sorunuyla mücadele etmesi neticesiyle başta Almanya olmak üzere Türkiye pek çok Avrupa ülkesine işçi göndermiştir (Ünver, 2012: 192).

1980lerden itibaren Türkiye özellikle Orta Doğu ve komşularından göçler alarak adeta bir "sığınmacı ülkesi" olmuştur. Bu göçlerin genel olarak söz konusu ülkelerdeki baskı ve rejimlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Temir, 2023: 34). 1979 İran Devrimi ile birlikte Türkiye'ye İran'dan kitlesel göçler gerçekleşmiş, yaklaşık 1,5 milyon İranlının Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine geçiş yaptığı düşünülmektedir (Kara ve Korkut, 2010: 157-158).

Aynı dönemlerde Bulgaristan'da asimilasyon politikası yürüten Todor Jivkov'un yönetiminden kaçan Bulgaristan Türkleri ve Müslüman Bulgarlar 1989 yılında Türkiye topraklarına göç etmiş, 1992-1995 Bosna Savaşı'ndan kaçan Boşnaklar ve Eski Yugoslavya ülkelerinden Türkiye'ye pek çok kitlesel göçler gerçekleşmiştir (Temir, 2023: 34).

Bunların haricinde 1991 Körfez Savaşı ile 400 binden fazla Iraklı ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte Türkiye'ye göçler gerçekleşmiştir (Kirişçi, 2007 ve Taşkın, 2014).

2010'lu yıllara gelindiğinde ise Orta Doğu'da Arap Baharı'nın patlak vermesi neticesinde Türkiye "Açık Kapı" politikası izlemiş ve özellikle sınır komşusu olan Suriye'den kitlesel göçler almıştır (Temir, 2023: 35).

3. KADIN EMEĞİ VE GÖÇMEN KADIN EMEĞİ

3.1. Kadın Emegi

İnsanlık tarihi boyunca kadın gerek ev içi gerekse de ev dışı alanda ekonomik hayatın içerisinde var olmuştur. Avcı toplayıcı toplumlarda fiziksel/biyolojik temele dayalı ilk iş bölümünün erkeğin avcılık, kadının ise toplayıcılık işlerini üstlenmesiyle gerçekleştiği görülmektedir. Fiziki özelliklere dayalı bu iş bölümü sosyo-kültürel değişimlerle birlikte zaman içerisinde "eve ekmek getiren erkek" modelinin oluşmasına ve erkek egemen bir ekonomik hayatın ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Tilev, 2018: 129).

Kadın emegi ücretli emek içinde cinsiyetçi iş bölümünden kaynaklı olarak farklı bir kategoride yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeğe toplumsal yaşam içerisinde farklı roller vermiş; kadını ev içi alanda yeniden üretimle sınırlarken, erkeği ise ev dışı alandaki işlerde konumlandırmıştır. Kapitalist toplumda kadın hem ev içinde aile bireylerinin ihtiyaçlarını karşılayacak hizmeti üretirken hem de toplumsal üretim için ev dışında çalışmaktadır (Ergüder, 2006: 61-62).

"Her şeyi değiştiren yüzyıl" olarak da anılan 18. Yüzyılda Sanayi Devrimi ile birlikte yeni fabrikalar açılmış, sanayi şehirleri kurulmuş ve işçi ihtiyacının artmasıyla birlikte kadınlar ucuz işgücü olarak emek piyasasında yerini almıştır. Kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri gereği ev işleri ve çocuk bakımında da görev almaya devam etmiştir. Dolayısıyla bu durum kadınların yaşadığı eşitsiz durumu yok etmemiş tam tersi bir şekilde hem ev içi hem de kamusal alandaki emeklerine uygulanan sömürü ve tahakküm devam etmiştir (Özer, 2017: 1398-1399).

3.2. Göçmen Kadın Emegi

Kadın emegi yukarıda da bahsedildiği üzere toplumsal cinsiyet rolleri gereğince işgücü piyasalarında her zaman ucuz ve yönetilebilir bir konumda olmuştur. Bu duruma "göçmen" olma statüsü de eklendiğinde hâlihazırda dezavantajlı durumda olan kadın emeginin dezavantajlı konumunun pekiştirildiği düşünülmektedir.

Literatürde göçmen kadın emeğinin yoğunlukla emek konusunun alt başlığı olarak incelenmesi, göçmen kadın emeğine yeterli alanın ayrılması, göçmen kadın emeğine dair akademik araştırmalara yoğunluk verilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle Türkiye gibi yoğun göç alan ve göçmen emeğinin enformel sektörlerde yoğunlaştığı bir ülkede bu konu üzerinde çalışmak gerekliliğini öne çıkarmaktadır.

Göçmen kadınların işgücü piyasasındaki durumlarını daha yakından incelemenin önemini Gülay Toksöz şu şekilde sıralamaktadır (Toksöz, 2021: 33-34):

- İşçi sınıfının bir bileşeni olarak göçmen kadın işçileri yerli işçiler ile kıyaslamak,
- Etnisitenin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkisini anlayabilmek açısından yerli kadın işçiler ile göçmen kadın işçilerin toplumsal cinsiyet özelinde bağdaşan veya farklılaşan özelliklerini göstermek,
- Göçmen kadın işçiler ve göçmen erkek işçiler arasında toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya çıkan farkları görmek bakımından

Göçmen kadınların işgücü piyasalarındaki durumlarını yakından incelemek önem taşımaktadır.

Göç sonrası emek piyasasına dâhil olan göçmen kadınların belirli işlerde çalışmak zorunda kalmaları literatürde 3D olarak kavramsallaştırılmıştır. 3D; “kirli(dirty)”, “tehlikeli (dangerous)” ve “aşağılayıcı (derogatory)” kelimelerinden oluşan bir kavram setini ifade etmektedir (Kurt, 2021: 262).

Göçmen kadın emeğinin vasıfsız, düşük ücretli ve “itaatkar” emek olarak görülmesi göçmen kadınların emek piyasaları içerisinde sömürülmelerine yol açmaktadır (Coşkun, 2017: 1303).

Türkiye’de göçmen kadınlar ev hizmetleri, yaşlı ve çocuklar için bakım hizmeti, turizm, tarım, tekstil gibi pek çok sektörde yer almaktadır. Bu sektörlerde çalışan göçmen kadın işçiler çeşitli sorunlarla yüzleşmektedir.

Derya Demirdizen yapmış olduğu çalışmada

Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınların sorunlarını belirsiz çalışma saatleri, yapılan işin görünmezliği, yeterli izin kullanamamanın getirdiği ruhsal ve fiziksel buhranlar, izinsiz göçmen olmanın getirdiği “yarı kölelik” sistemi, şiddet ve tacize maruz kalma olarak sıralamaktadır (Demirdizen, 2013: 338-341).

Türkiye’de hazır-giyim (tekstil) sektöründe çalışan göçmen kadınların sorunları üzerine yapılan bir çalışmada ise göçmen kadın işçilerin güvencesiz ve düşük ücretle çalışma, sosyal dışlanmaya maruz kalma, yerlilere göre daha uzun çalışma saatleri, ırkçılık olarak belirlenmektedir (Dedeoğlu, 2011: 37-44).

Turizm sektöründe yapılan bir çalışma ise turizm sektöründe çalışan göçmen kadınların diğer sektörlerde var olan sorunların yanı sıra taciz ve yerliler tarafından ötekileştirmeye daha fazla maruz kaldığı görülmektedir (Ekiz Gökmen, 2011: 205-206).

Bu çalışmada ise göçmen kadınların seracılık sektöründeki emeklerine ve yaşadıkları sorunlara odaklanılmıştır.

4. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl çalıştığı veya işlediği hakkında sistematik olarak bilgi toplayarak, o sistemin derinlemesine incelenmesini amaçlayan metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2012: 582).

Araştırma literatür taraması ve saha araştırması olarak iki temel aşamada gerçekleştirilmiştir. Göç etmiş kadınların göç süreçlerinin emeklerine olan yansımaları her katılımcı için spesifik ve özel verileri içerebileceğinden bu çalışmada esnek sorular içerdiğinden katılımcılardan spesifik verilerin elde edilmesini kolaylaştıran yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (Merriam, 2023: 87).

Bu çalışmada Yalova ilinin Altınova ilçesine göç etmiş, seracılık sektöründe çalışan yabancı emeğinin mevcut durumunun değerlendirilmesi

amaçlanmıştır. Yapılmış olan bu araştırma ile Türkiye'nin göç ve emek alanındaki akademik çalışmalar ile birlikte özellikle göçmen kadın emeğinin literatürdeki görünürlüğünün artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle seracılık gibi enformel bir sektörün yoğun olduğu Altınova bölgesindeki göçmen kadın hareketleri ve göçmen kadınların piyasaya tutunma stratejileri noktasında enformel sektör içindeki göçmen kadın emeğinin mevcut durumuna ışık tutması amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu Yalova'nın Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan uluslararası göç ile gelmiş kadınlar oluşturmaktadır. Bu çalışmada uluslararası göç ile gelmiş kadınlarla çalışılacağından katılımcıların güvenini kazanmak ve katılımcılara kolay ulaşabilmek adına zengin veri elde edilebilecek kişi ve kritik durumlara odaklanarak veri toplamayı amaçlayan, görüşmeye başlanacak ilk kişinin güvenini kazanmanın önemli olduğu ve o ilk katılımcının referansı ile hareket edilen bir yöntem olan kartopu örnekleme yöntemi (Baltacı, 2018: 253). tercih edilmiştir. Araştırmada 10 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama yöntemi olarak literatür taraması ve saha araştırması kullanılmıştır. Saha araştırmasında araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik verilere ulaşmayı sağlayan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma öncesinde araştırmacıya ve araştırmaya yönelik sorular sorular cevaplanmış, araştırmacı ve katılımcılar arasında güven bağı sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler araştırmacı ve katılımcılar tarafından ortak belirlenen gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların rahat edebileceği ev ve kafe ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusuna dair daha derin gözlem yapabilmek için ortamın elverdiği şartlar ölçüsünde katılımcılar iş ortamlarında da gözlenmiştir. Görüşmeler katılımcıların verdiği onay dâhilinde ses kaydına alınmıştır. Veri analizleri sonrasında ses kayıtları silinmiş ve görüntü kaydı alınmamıştır. Katılımcı onayı ile alınan ses kayıtları bilgisayar ortamında aslına uygun

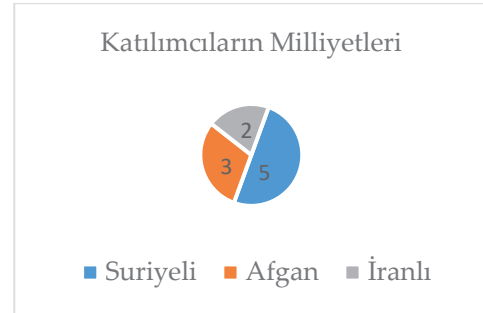
olarak çözümlenmiştir.

Araştırmaya katılacak kişiler Türkçe konuşabilen ve anlayabilen, uluslararası göç ile Altınova'ya göç etmiş, seracılık sektöründe çalışan ve 18-35 yaş arası kadınlar olarak belirlenmiştir. 18 yaşından küçük ve 35 yaşından büyük olan kişiler, seracılık sektöründe çalışmayan, uluslararası göç ile Altınova'ya göç etmemiş olan, Türkçe konuşamayan ve anlayamayan, cinsiyet şartını taşımayan kişiler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

5. BULGULAR

5.1. Katılımcıların Hangi Milliyete Mensup Olduklarına Dair Bulgular

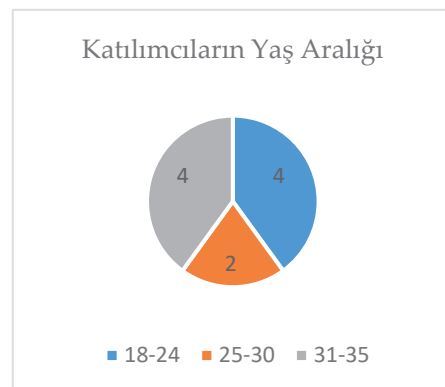
Tablo 1.1: Katılımcıların milliyetleri

Tablo 1.1'de aktarıldığı üzere katılımcıların %50'si Suriye, %30'u Afganistan ve %20'si İran kökenlidir. Bu bağlamda araştırma örnekleminin yoğunluğunu Suriyeli göçmen kadın işçilerin oluşturduğunu söylemek mümkündür.

5.2. Katılımcıların Yaş Aralığına İlişkin Bulgular

Tablo 1.2: Katılımcıların yaş aralıkları

Araştırma 18-35 arası katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. Tablo 1.2.'de de aktarıldığı üzere yaş aralıklarının 18-24 ve 31-35 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

5.3. Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular

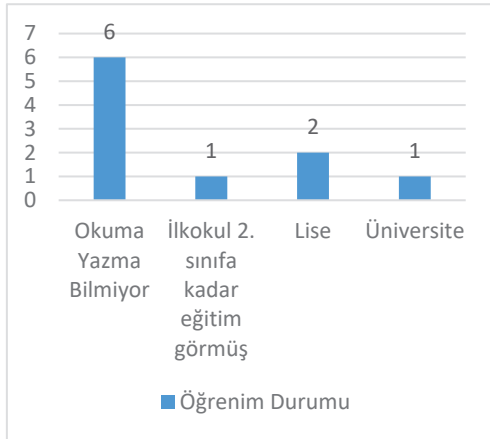
Tablo 1.3. Katılımcıların medeni durumu

Medeni Durum	Sayı
Evli	8
Bekâr	1
Dul	1

Araştırmanın gerçekleştirilmiş olduğu yaş grubu genç olmasına rağmen Tablo 1.3.'te de görüldüğü gibi evlilik oranları yüksektir. Bu durum göçmen kadın işçilerin sadece kendilerinin değil ailelerinin de geçimini sağlamak durumunda olduğunu göstermektedir.

5.4. Katılımcıların Öğrenim Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 1.4. Katılımcıların eğitim-öğretim durumu

Tablo1.4.'te katılımcıların öğrenim durumu değerlendirilmiştir. 6 katılımcının herhangi bir şekilde eğitim görmediği ve okuma yazma bilmediği, 1 katılımcının ilköğretim 2. Sınıfa kadar eğitim gördüğü, 2 katılımcının lise ve 1 katılımcının ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %60'ının herhangi bir eğitim

görmemiş olması, Türkiye'ye göç ettiklerinde nitelikli bir iş yerine seracılık gibi vasıf gerektirmeyen bir sektörde çalışmak durumunda kaldıklarını göstermekle birlikte, 2 kişinin lise ve 1 kişinin üniversite mezunu olması da göç eden bazı kadınların eğitim görmüş olmalarına rağmen göçün olumsuz etkilerinden biri olan niteliksizleştirme ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir.

5.5. Katılımcıların Aylık Gelirlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların aylık gelirleri değerlendirildiğinde 6 katılımcı günlük olarak ücret aldıklarını, bu 6 katılımcıdan 2'si günlük 250 TL, 4 katılımcı ise günlük 275 TL ücret aldığını ve düzenli olarak işe gidemediklerini, işverenin işe çağırma durumuna göre haftada ortalama 2-3 gün işe gittiklerini ifade etmiştir. Ücretlerini aylık olarak aldığını belirten 4 katılımcının 2'si aylık 8500 TL, 2'si ise 5000 TL aldığını ifade etmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği 2023 yılının Nisan ayında Türkiye'de net asgari ücretin 8500 TL olduğu düşünüldüğünde 2 katılımcının asgari ücret düzeyinde gelir elde ettiği, diğer 8 katılımcının ise asgari ücretin altında gelir elde ettiği görülmektedir. Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan işçilerin kanunlara göre aynı işi yaparak en az 8500 TL gelir elde ettiği ayrıca sigortalı çalıştıkları için sosyal haklara da sahip olduğu düşünüldüğünde göçmen kadın işçilerin gelir eşitsizliği ile mücadele ettikleri bir kez daha görülmektedir.

5.6. Katılımcıların Türkiye'de Bir Göçmen Kadın Olarak Emeklerinin Karşılığını Alıp Almadıklarına İlişkin Sorulan Soruya Verdikleri Cevapların Değerlendirilmesi

Katılımcılara Türkiye'de çalışan bir göçmen kadın işçi olarak haklarını alıp alamadıkları sorulduğunda 10 katılımcıdan 8'i ücretlerin düşük olduğunu ve geçimlerini sağlayamadıklarını belirtmiştir.

Göçmen kadın işçilerin haklarını alıp alamama hakkında sorulan soruya verdikleri bazı cevaplar şunlardır:

"Bir şey sorun değil, tek sorun para aslında, para az

ve yetmiyor, kira var, fatura var ama para yetmiyor.” (K-5)

“Bu iş zor yani çalışıyorsun ama az para veriyorlar, başka da gidecek iş yok, daha önce başka bir yerde çalıştık, orada hem para az hem de çok çalıştırıyorlardı.” (K-2)

“Yani para alıyoruz, düzenli veriyorlar ama günlük 275 TL, her zaman da iş olmuyor ama mecbur geliyorum çünkü kirayı ödemek gerek, kiralara pahalı.” (K-8)

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşıldığı üzere katılımcılar haklarını alamadıklarını düşünmekle birlikte başka bir iş seçeneği olmadığı için mevcut ücrete rağmen çalışmaya devam etmek durumunda kaldıkları görülmektedir.

5.7. Katılımcıların İş Hayatında Karşılaştıkları Problemlere Verdikleri Cevapların Değerlendirilmesi

Katılımcılara iş hayatında yaşadıkları problemler sorulduğunda 10 katılımcının tamamının bir önceki bulgularla bağdaşacak şekilde en temel sorunlarının ücret yetersizliği olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra seracılık sektörünün fiziki koşullarının getirmiş olduğu yüksek ısı altında çalışma, ağır kaldırma, çiçek ekiminde sürekli eğilerek çalışmanın getirmiş olduğu bel ve boyun ağrıları, Türkçe bilmemekten kaynaklı olarak patronların ve diğer Türk çalışanların söylediklerini anlayamama, haftada kaç gün işe gelineceğinin bilinmemesi gibi problemler de katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

5.8. Katılımcıların İş Gücü Piyasalarına Dâhil Olma Şekillerine İlişkin Veriler

Katılımcılara mevcut işlerini nasıl buldukları sorulduğunda 7 katılımcının komşu, 3 katılımcının ise aile bireyleri aracılığıyla mevcut işlerine dâhil oldukları tespit edilmiştir. Aile bireyleri aracılığıyla mevcut işlerinde çalışmaya başlayan kadınlardan ikisinin eşleri, birisinin ise ağabeyi ilk olarak işe girdiği, iş şartlarından memnun olduktan sonra eşlerinin veya kardeşlerinin aynı işe girmelerini sağladıkları öğrenilmiştir. Ağabeyi aracılığıyla işe giren bir katılımcı durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Biz 8 sene önce geldik buraya. Benim baba yok. Önce abilerim çalışmaya başladı. Biz geri döneriz zannettik ama durumları biliyorsunuz. Sonra para yetmeyince annem ve ben de çalışmaya başladık. Benim annem ve bir abi başka serada çalışıyor, ben ve bir abi de burada çalışıyoruz. O burada çalışıyordu, ben de gelmeye başladım. Böyle iyi oluyor, beraber olmak daha iyi.” (K-2)

Komşu aracılığıyla işi bulan göçmen kadınların ise bölgedeki mevcut işleri birbirinden duydukları, ücret vb. konularda kıyaslama yaparak durumlarına uygun en avantajlı işe girmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu durumla ilgili bir katılımcı şunları ifade etmiştir:

“Biz başka bir patrona geldik çalışmaya, hem para azdı hem de biz çadırda duruyorduk. Sonra bir komşu var, o da burada çalışıyor, bizim hali de biliyor. Dedi gelin buraya daha iyi olur. Şimdi hem daha çok para alıyoruz hem de yeni patron bize kullanmadığı bir ev verdi, artık evimiz de var. Çok şükür.” (K-1)

Katılımcıların ifadelerinde de anlaşıldığı üzere göçmen kadınların sosyal bağlarının güçlü olduğu, iş gücü piyasalarına dahil olma noktasında birbirlerine destek oldukları görülmektedir.

5.9. Katılımcıların Farklı Milliyetten Olan Kişilerle Bir Arada Çalışmayla İlgili Olumlu Veya Olumsuz Deneyimlerine İlişkin Veriler

Araştırma Tablo 1.1.’de de görüldüğü gibi 5 Suriyeli, 3 Afgan ve 2 İranlı göçmen kadınla yapılmıştır. Katılımcılara hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla hem de diğer milletten olan kişilerle birlikte çalışmalarına dair deneyimleri sorulmuştur. 10 katılımcıdan 7’si Türkiye Cumhuriyeti ve vatandaşlarından memnun olduklarını, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadıklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı bu durumla ilgili memnuniyetini şu şekilde ifade etmiştir:

“Allah’a şükür, arkadaşım güzel, mahalle güzel, her nereye gidiyoruz güzel, yani Allah’a şükür kötü bir şey görmedim. Bak öyle bir şey, ben gerçekten memnunum yani 10 sene burada kaldım. Bir şey olsaydı başka bir yere taşınırdım. Hiçbir şey görmedim Allah’a şükür.” (K-3)

10 katılımcıdan 3 tanesi ise dil ve dış görünüm farkı sebebiyle zaman zaman Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının olumsuz söylemlerine maruz kaldığını ifade etmiştir. Özellikle dış görünüm farkı ile ilgili bir katılımcı şunları ifade etmiştir:

“Yani bir iki defa oldu, Özellikle ilk zamanlarda. Şimdi sizin yüzünüz başka, biz daha esmer oluyoruz, kıyafetler de başka. Aslında tam da anlayamıyorum Türkçe iyi değil ama bir iki defa gördüm kötü baktılar. Hani ayıp gibi. Ama ne fark eder biz daha esmer, kıyafetler başka olsa? Bak işte geldin gördün, biz de çalışıp para kazanmak istiyoruz, kötü niyet yok ki.” (K-10)

Katılımcıların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları haricinde birlikte çalıştıkları diğer yabancı uyruklu kişilerle beraber çalışmanın nasıl olduğunu olumlu veya olumsuz deneyimlerinin olup olmadığı sorulduğunda ise 10 katılımcının tamamının da herhangi bir olumlu veya olumsuz deneyimlerinin bulunmadığını, bunun sebebinin de birbirleri ile iletişime geçemedikleri olduğu ifade edilmiştir. Bu konu ile ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Para aynı, mesai aynı. Neden sorun olsun ki?” (K-5)

“Valla bir zorbalık görmedim ama kötü laf söyleseler de anlamam, başka dil konuşuyoruz.” (K-8)

“Burada herkes kendi işini yapıyor, kimse kimseye bakmıyor, eğer konuşacaksın kendi arkadaşınla konuş, herkes grup olmuş.” (K-7)

Elde edilen verilerden de anlaşıldığı üzere göçmen kadınların zaman zaman Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile olumsuz karşılaşmaları olsa da katılımcıların büyük bir kısmının olumsuz deneyimlerle karşılaşmadığı görülmektedir. Bu noktada araştırmacının da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasından kaynaklı olarak katılımcıların fikirlerini ifade etmede çekingenlik ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Katılımcıların tamamının kendilerinden farklı milliyetten olan kadınlarla iletişime geçmemesi de dikkat çekmektedir. Bunun temel sebebinin ise katılımcıların da ifade ettiği gibi dil sorunu

olduğu görülmektedir. Araştırma sahası incelendiğinde farklı milliyetten olan göçmen kadınların iş yerlerinde öğle yemeklerini kendi grupları içerisinde yediği, herhangi bir iletişim kurmak gerektiğinde göçmen kadın işçilerin iş yerinde bir nevi amiri konumunda olan, Türkçe bilen, göçmen erkek işçiler tarafından bu iletişimin sağlandığı gözlemlenmiştir.

6. SONUÇ

İnsanlığın her döneminde var olan ve bireyleri, toplumlari, devletleri sosyal, ekonomik ve kültürel olarak etkileyen göç 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde de etkisini güçlü bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu ilk yıllardan itibaren göç olgusu ile yüz yüze gelmiş, dönem dönem göç veren, göç alan veya transit ülke konumunda olmuştur. Komşu ülkelerinde meydana gelen siyasi ve silahlı olaylardan etkilenmiş, özellikle Orta Doğu ülkelerinde meydana gelen Arap Baharı'nın etkisiyle de bir “sığınmacı ülkesi” konumuna gelmiştir.

Türkiye'ye yönelik kitlesel göç hareketleri elbette kadın, erkek, çocuk olmak üzere farklı cinsiyet ve yaş gruplarını içermektedir. Göç insanlar için bir umut algısı oluştursa da bu umut beraberinde kaygıyı da getirmektedir. Bu kaygıların en başında ise bireylerin ve ailelerin hayatını idame ettirmelerini sağlayacak olan yeterli ekonomik güce nasıl ulaşılacağı yer almaktadır. Bu noktada göçmen emeği kavramı karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil zihniyet özelinde değerlendirildiğinde “kadının yeri evidir” ve “eve ekmeği erkek getirir” ön kabulü göçle birleştiğinde sarsılarak kadınların da emek piyasalarına girmek zorunda kaldığı görülmektedir. Bu çalışmada emek piyasalarında göçmen kadın olmanın, göçmen kadın emeğinin nasıl algılandığının değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme tarım, turizm, tekstil gibi diğer sektörlerde yapılan çalışmalardan elde edilen verilerin seracılık sektöründe de benzerlik taşıyıp taşımadığı, bir başka ifade ile, göçmen kadınların seracılık sektöründe de benzer sorunlarla karşılaşmış ve karşılaşmadığı ve göçmen kadın emeğine bakış açısı incelenmiştir.

Araştırma katılımcılarının aylık gelirleri

incelendiğinde 10 katılımcıdan sadece 2'sinin asgari ücret düzeyinde aylık gelir elde etmesi literatür taramasında elde edilen "göçmen kadınların düşük ücretli ucuz işgücü" bulgusunun bu çalışmada da ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırma katılımcılarına iş hayatında karşılaştıkları problemler sorulduğunda ise karşımıza yine düşük ücretle birlikte, iş günlerinin esnek olması, dil problemi gibi temel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular da çalışmanın literatür taraması bölümünde ifade edilen, göçmen kadınların iş gücü piyasalarında yaşadıkları sorunlar ile uyuştuğunu, bir başka ifade ile araştırmanın gerçekleştirilmiş olduğu Yalova ilinin Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların da farklı bölge ve sektörlerde çalışan göçmen kadınlarla benzer sorunlar yaşadığını göstermektedir. Yapılan bu çalışmada göçmen kadınların Türkiye'deki emek piyasalarında hala düşük ücretle, savunmasız, sosyal haklardan yoksun olarak çalıştığı, işverenler tarafından yönetilebilir işçi olarak algılandığı ve ucuz işgücü olması sebebiyle elde edilecek olan kar odaklı düşünme biçimi ile göçmen kadınların sorunlarına bir çözüm üretme çabası içinde olunmadığı görülmektedir. Peki, neler yapılabilir?

İşverenlerin, iş yerlerinin düzenli olarak denetlenmesi burada çalışan göçmen kadınların temel insani haklara ulaşabilme noktasında faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca göçmen, mülteci, sığınmacı, geçici koruma altında olan, ikincil koruma altında olan gibi çok sayıda hukuki statülerin varlığı zaman zaman anlam karışıklıklarına sebep olmaktadır. Ülkeye girmiş olan kişilerin hukuki statülerinin, haklarının ve bu hukuki statüleri veren hukuki metinlerin düzenlenmesinin göç etmiş kişiler başta olmak üzere işverenler ve devlet kurumu çalışanlarının yaşamış olduğu karışıklıklara çözüm olacağı kanaatine varılmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerine dair mevcut algının, bir ülkede kolay ve hızlı bir şekilde değişmeyeceği kabul edilmekle birlikte sorunların ele alınmasının, çözüm sunulabilmesi için devlet, akademi ve sivil toplum örgütlerinin iş birliği yaparak yol haritaları çıkarılmasının kıymetli olacağı, bu sebeple de çalışmanın konu başlığı altında

özelleştirilecek olursa göçmen kadınların emek piyasalarında yaşadıkları sorunların güncel olarak tartışılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, G., (2020). *İtici ve Çekici Faktörler Işığında Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Göçler 1979-2019*. basım yeri bilinmiyor:yazarı bilinmiyor
- ADIGÜZEL, Y., (2016). *Göç Sosyolojisi*. basım yeri bilinmiyor:Nobel Yayınevi.
- AFAD, (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. basım yeri bilinmiyor:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Anon., (1951). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*. basım yeri bilinmiyor:Cenevre Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği.
- Anon., (2018). [Çevrimiçi] Available-at: <http://yalova.tarim.orman.gov.tr/haber/366/Yalova-Tarim-SektoruDeğerlendirildi> [Erişildi: 10 mayıs 2022].
- ARIKIN, S., (2023). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Kalıcı Çözüm Yollarına Bakış Açılarının Sosyal Destek Mekanizmaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Balıkesir: Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- BABATAŞ, G., (2007). Beyin Göçü ve Türkiye'nin Sosyo Ekonomik Yapısının Beyin Göçüne Etkisi. *Öneri Dergisi*, pp. 263-266.
- BAHAR, O. & KORKMAZ BİNGÖL, F., (2010). Türkiye'de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İş Gücü Piyasalarına Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, pp. 43-61.
- BAKIRTAŞ, T. & KANDEMİR, O., (2010). Gelişmekte Olan Ülkeler ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, pp. 961-974.
- BALTACI, A., (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), pp. 231-274.
- BARIŞIK, S., (2020). *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneşimi*. basım yeri bilinmiyor:Gazi Kitabevi.
- BM, (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. basım yeri bilinmiyor:yazarı bilinmiyor

- BOZOK, M., (2019). Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı. *Journal of Economy Culture and Society*, pp. 171-185.
- CHMILIAR , L., (2012). Multiple-Case Designs. %1 içindeA. J. Mills, G. Durepos & E. Wiebe, düz. *Encyclopedia of Case Study Research*. Thousand Oaks : SAGE Publications, Inc. , pp. 582-583.
- COŞKUN, E., (2017). Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler. *Çalışma ve Toplum*, 3(54), pp. 1299-1316.
- ÇAĞLAR, T., (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İİBF Sosyal Bilimler Dergisi*, pp. 26-49.
- ÇAKMAK, H. & YAMAN, I., (2018). Post-Sovyet Dönemde Türkiye’ye Yönelik Kadın Emek Göçü Profili: Kumkapı’da Tekstil Sektöründeki Satış Temsilcisi Kadınlar Örneği. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 3(2), pp. 197-228.
- ÇOŞTAN, U., (2020). *Türkiye’de Göç Yönetimi ve Politikaları: Suriyeli Mülteciler Örneği*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- DEDEOĞLU, S., (2011). Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1), pp. 27-48.
- DEDEOĞLU, S., (2019). Göç, Prekaryalaşma ve Kadın Emeği: Türkiye’de Suriyeli Kadınların Mevsimlik Tarımsal Üretimdeki Yeri. 34(3), pp. 187-197.
- DEMİRDİZEN, D., (2013). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru Mu?. *Çalışma ve Toplum*, 3(38), pp. 325-346.
- EKİZ GÖKMEN, Ç., (2011). Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 1(28), pp. 201-232.
- ERDOĞAN, M., (2022). *Suriyeliler Barometresi 2021: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Ankara: UNHCR.
- ERGÜDER, B., (2006). *Türkiye’de Kadın Emeğinin Değişen Yapısı: Enformel Kesimde Kadın Emeği ve Kadın Emeğine Talep*.
- GANIYEVA, S., (2014). Türk ve Rusya Federasyonu Hukukunda Mülteci ve Sığınmacı Kavramları Arasındaki Ayrım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2), pp. 45-82.
- HAAS, H. D., CASTLES, S. & MİLLER, M. J., (2022). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Nüfus Hareketleri*. basım yeri bilinmiyor:GAV Perspektif Yayınları.
- IOM, tarih yok *Biz Kimiz*. [Çevrimiçi] Available at: <http://turkiye.iomiint/tr/biz-kimiz> [Erişildi: 27 Şubat 2024].
- KAHYA, Y., (2022). Göçün Değişen Yüzü: Fiziksel Emek Göçünden Beyin Göçüne. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, pp. 819-833.
- KARA, P. & KORKUT, R., (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, Issue 467, pp. 153-162.
- KİRİŞÇİ, K., (2007). Turkey: A Country of Transition from Emigration to Immigration. *Mediterranean Politics*, 12(1), pp. 91-97.
- KOÇAK, A. & DURGUN KAYGISIZ, A., (2023). Cumhuriyet’ten Bugüne Türkiye’nin Göç Politikaları: Göç Yönetimindeki Ulusal ve Uluslararası Aktörler. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, pp. 253-273.
- KOÇAK, Y. & TERZİ, E., (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, pp. 163-184.
- KÖLEOĞLU, N. & ŞİMŞEK KANDEMİR, A., (2018). *Uluslararası Göç İstatistiklerinde Bulanık Kümeleme Analizi: Göç Sayıları ve Göçmen İşçi Dövizleri İle OECD Ülkeleri*. 1. Baskı dü. Bursa: DORA Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti..
- KURT, A., (2021). “Bavula Sığmayan Hayatlar”: Göçmen Kadın Anlatılarında Trabzon’da Mekanlar, Patikalar ve Mücadeleler. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 15(31), pp. 257-296.
- LEIGHTON, M., RUGGIA-FRICK, R., SCHMITT, V. & KLEMMER, A., (2021). *Göçmen İşçiler, Mülteciler ve Ailelerini Sosyal Koruma Kapsamına Almak: Politika Belirleyiciler ve Uygulayıcılar İçin Rehber*. Cenevre: Uluslararası Çalışma Örgütü.
- MERRIAM, S. B., (2023). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulamalar İçin Bir Rehber*. 3. Baskıdan Çeviri dü. basım yeri bilinmiyor:Nobel Akademik Yayıncılık.
- ÖZDEMİR, H. & UĞURLUDOĞAN, U., (2023). Arap Baharı Sonrası Türkiye’nin Suriyelilere Yönelik Göç Politikaları. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, pp. 162-196.
- ÖZER, M. M., (2017). Ataerkil Kapitalist Çalışma Yaşamından Kadın Tanıklıkları. *Çalışma ve Toplum*, 3(54), pp. 1397-1424.
- PERRUCHOUD, R., (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.
- SAĞLAM, S., (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*, pp. 33-44.

SOYTÜRK, M., (2012). Türkiye'den Avusturya'ya İş Gücü Göçü. *International Periodical For The Language Literature and History of Turkish or Turkic*, pp. 2313-2328.

TAŞKIN, D., (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(175), pp. 175-204.

TBMM, 2013. *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. Ankara: TBMM.

TEMİR, H., (2023). Türkiye'de Göçün Dış Politika Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 1(21), pp. 26-40.

TİLEV, F., (2018). Esnek Çalışma ve Kadın İstihdamı. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), pp. 121-150.

TOKSÖZ, G., (2021). *Emanet Emek: Göç Yollarında Kadınlar*. 1. Baskı dü. Ankara: Dipnot Yayınları.

UÇAR, C., (2020). Gaziantep Parça Başlı Emek Piyasasının Suriyeli Kadınları: Emek, Zorunlu Göç ve Şiddet. *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden*, pp. 38-55.

ÜNVER, C., (2012). Almanya'ya Türk İşgücü Göçü: Geçmişten Geleceğe Sorunlar, İmkanlar ve Fırsatlar. *Journal of Social Policy Conferences*, Issue 45, pp. 177-226.

YALÇIN, Ç., (2015). Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar ve Ekonomik Şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), pp. 49-60.

Atletizm sporu üzerine yayınlanan çalışmaların bibliyometrik analizi

A bibliometric analysis of studies published on athletics

Şenol Çelik

¹ Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Biyometri ve Genetik ABD, Türkiye,
e-mail: senolcelik@bingol.edu.tr

Öz

Bu çalışmada Web of Science veri tabanından 2000-2023 yılları arasındaki atletizm sporu çalışmaları ile üretilen 2103 tane yayına ulaşılmış ve elde edilen veriler ile bibliyometrik analizler yapılmıştır. Veri setinde 669 dergide yer alan 7117 yazarın 154 tanesi tek araştırmacı olarak katkıda bulunmuştur. Veri setinde yer alan dergilerin yayıma başlama durumu ve aldıkları atıflar değerlendirilmiştir. Ayrıca kaynakçaların etkisi incelenmiştir. Yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde en yüksek makale sayılarına sırasıyla 2021, 2020 ve 2019 yıllarında ulaşıldığı ifade edilebilir. Bu yıllara ait makale sayıları sırasıyla 198, 191 ve 176'dır. Kelime bulutu analizi ile de "humans", "male", "female", "athletes", "adult", "adolescent", "sports", "athletic injuries", "young adult", "athletic performance" kavramlarının merkezde olduğu görülmüştür. Journal of Athletic Training, British Journal of Sports Medicine ve The American Journal of Sports Medicine'in alanda en etkili dergiler arasında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Casa D.J., Edouard, P. ve Timpka T.'nin en fazla makale üreten yazarlar arasında olduğu ve kurumlardan ise Linköping Üniversitesi ve Connecticut Üniversitesi'nin ön sıralarda yer aldığı söylenebilir. Alanda en çok iş birliği yapan ve en güçlü katkıda bulunan ülkenin ise Fransa olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma ile, atletizm sporu konusunda yayınlanan makalelerin farklı açılardan betimlenerek, araştırmacılar için rehber olması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Bibliyometri, atletizm, işbirliği.

Citation/Atf: Çelik, Ş. (2023). Atletizm sporu üzerine yayınlanan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Journal of Original Studies*. 4(2),101-112, DOI: 10.47243/jos.2384

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Şenol Çelik
E-mail: senolcelik@bingol.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

In this study, 2103 publications produced by athletics sports studies between 2000-2023 were accessed from the Web of Science database and bibliometric analyzes were made with the data obtained. 154 of the 7117 authors in 669 journals in the data set contributed as single researchers. The publication status of the journals in the data set and the citations they received were evaluated. Additionally, the effect of bibliographies was examined. When the distribution of publications by years is examined, it can be stated that the highest number of articles was reached in 2021, 2020 and 2019, respectively. The number of articles for these years are 198, 191 and 176, respectively. With the word cloud analysis, it was seen that the concepts of "humans", "male", "female", "athletes", "adult", "adolescent", "sports", "athletic injuries", "young adult", "athletic performance" were at the center. It has been determined that the Journal of Athletic Training, British Journal of Sports Medicine and The American Journal of Sports Medicine are among the most influential journals in the field. In addition, it can be said that Casa D.J., Edouard, P. and Timpka T. are among the authors who produced the most articles, and Linköping University and the University of Connecticut are among the institutions that are at the forefront. It has been determined that the country that cooperates the most and makes the strongest contribution in the field is France. With this study, it is suggested to describe the articles published on athletics from different perspectives and to be a guide for researchers.

Keywords: Bibliometrics, athletics, collaboration.

1. GİRİŞ

Spor, bireyin doğal ortamından insan ortamına, belirli kurallar çerçevesinde, boş zaman etkinlikleri kapsamında veya tam zamanlı uzmanlaşma yoluyla, bireysel veya grup halinde, yardımcı veya yardımsız olarak sosyalleşme, uyum sağlama, değişen ve değişen bir spordur. Spor toplumla bütünleşir, ruhu ve bedeni geliştirir, rekabetçidir, topluluk duygusu taşır ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1982).

Spora amatör veya profesyonel katılım arttıkça, atletik performansın ve bu performansı etkileyen faktörlerin önemi de artmaktadır. Spor başarısını belirleyen faktörler; antrenman, genetik, epigenetik, beslenme, motivasyon, ekipman ve diğer çevresel faktörler olarak sınıflandırılabilir (Koku, 2015).

Atletizm sporunun kökeni koşma, yürüme, atlama ve fırlatma gibi en temel insan hareketlerine dayanır ve eski fiziksel kültürün ve Olimpiyat Oyunlarının en önemli parçasıydı. Modern Olimpiyat Oyunlarının merkezi olan atletizm, temel sporların ön sıralarında yer almaktadır. Spor aktiviteleri dolaşım ve solunum sistemi gibi fizyolojik özellikler üzerinde olumlu etki yaparak genel verimliliği artırır. Ayrıca kuvvet, hız, dayanıklılık, çeviklik, el becerisi

gibi temel fiziksel özelliklerin gelişiminde de önemli rol oynar. Olimpiyatlarda atletizm, farklı özelliklere sahip zengin etkinlik çeşitliliği nedeniyle büyük ilgi görüyor (Yapıcı ve Ersöz, 2003).

Atletizmin tüm spor dallarının önemli bir bileşeni olduğu tüm ülkelerde kabul edilen bir gerçektir. Bu nedenle çocukların okul yıllarında atletizm sporuna katılması teşvik edilmeli ve yarışma fırsatı verilmelidir. Öğrenme için en iyi yaş olan 10-14 yaş arasındaki çocuklara koşma, atlama, fırlatma gibi çeşitli egzersizler öğretilir ve pratik yapılır (İşler, 1997).

Bir çalışmada, atletizm sporcularının empati kurma düzeyleri tespit edilerek empati kurma düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA testi ile incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, atletlerin empati kurma düzeyleri orta seviyenin üzerinde tespit edilmiştir (Akpınar ve ark., 2018).

Bu çalışmanın amacı, sporda her yaş grubu için önemli olan ve sağlıklı her insanın yapabileceği ve uğraş alanı olan atletizm konusunda son 30 yılda yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılmasıdır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Araştırma verileri, Web of Science veri tabanında yer alan, 2000-2023 zaman aralığını kapsayacak şekilde toplam 2103 makaleye ulaşılmıştır. Tarama sonuçları, veri kümesindeki dergilerin geçerliliği, makalelerin genel alıntı ağı, en sık kullanılan kavramlar, kelime bulutları, trend konular, kelime ağı haritaları, kelime tema haritaları, yazarın ülkesi, ülkeye göre makale sayısına bağlı olarak, yazarlar, üniversiteler ve ülkeler arasındaki işbirliği verileri, her ülkenin ağ erişimi ve bilimsel üretkenliği aracılığıyla toplandı.

2.2. Yöntem

“Bibliyografik analiz” kavramı ilk kez 1922 yılında Cambridge Üniversitesi’nde ders veren E.

Wyndham Hulme tarafından kullanılmış ve “bilimsel ve teknolojik süreçlerin belgelerin sayılması yoluyla aydınlatılması” anlamına gelmiştir. Bibliyometri denilince akla ilk gelenlerden biri olan Pritchard (1969), terimi istatistiksel ve matematiksel yönleri içeren kitapların diğer iletişim ortamlarına uyarlanması olarak tanımlamaktadır.

Bibliyometri kavramı matematik ve istatistik metotlarını yazılı iletişim şekillerine uygulayarak, nicel nitelikleri tasnif etmek ve çözümlmek için uygulanmaktadır. Böylece bibliyometri ile bilimsel çalışmalar gibi büyük boyutlu bilgi kaynaklarının irdelenmesi ve mevcut bilginin genişleme gibi süreçlerinin analiz edilmesi için çalışılmaktadır (Bozca, 2022).

Bibliyometrik analiz, bir araştırmacının araştırma konusuyla ilgili en çok atıf alan çalışmaları, en üretken ve etkili olan yazarlar, dergiler, kurumlar, ülkeler ve bu birimler arasındaki ilişki/iş birliğine dair görsel bir haritalama sunmaktadır (Kurutkan ve Orhan, 2018).

Bibliyometrik analiz yönteminde, ülkelere, üniversitelere, araştırma gruplarına, dergilere veya yazarlara göre yayınlar sınıflandırılarak bilimsel alan haritalama ve performans temelli analizler olmak üzere analiz teknikler

kullanılmaktadır (Gaviria-Marin ve ark., 2019).

Bilimsel alan haritalama tekniği ise araştırma alanının yapısını ve belirli bir zaman dilimindeki gelişimine genel bir bakış sağlar. Bu teknik bir araştırma alanından çıkarılan bilginin, ilişki ağlarına dayalı olarak analizi ve görselleştirilmesini sağlamaktır (Noyons ve ark., 1999). Bilimsel haritalama sürecinde ortak yazar (co-author), kaynakça eşleşmesi (bibliographic coupling), ortak kelime (co-word), birlikte bulunma (co-occurrence) ve ortak atıf (co-citation) analizleri ve ilişki ağlarına ait görseller bulunmaktadır (Egghe ve Rousseau, 2002; van Eck ve Henriksen, 2016; Hu ve Zhang, 2015; Waltman, 2022; Khandelwal, ve ark., 2022).

Araştırma sürecinde erişilen makalelere ilişkin sonuçların üretilmesi amacıyla R-Studio programı kullanılmıştır. R-Studio programı üzerinden “bibliometrix” paketi çalıştırılmıştır ve “biblioshiny” isimli komut kullanılmıştır (Aria ve Cuccurullo, 2017).

3. BULGULAR

Atletizm konusunda yapılan çalışmalar çerçevesinde R programlama dilinde bibliometrix paketinin bir web arayüzü olan “biblioshiny” aracılığıyla elde edilen veriler doğrultusunda 2000-2023 yılları aralığında, 669 dergide 2103 adet makaleye ulaşılmıştır. Araştırmada yer alan verilere yönelik istatistiksel açıklamalar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1’de belirtildiği gibi Web of Science veri tabanından atletizm sporu çalışmaları çerçevesinde yayınlanan 2103 makaleye ulaşılarak çalışma sürdürülmüştür. Alana 7117 yazarın 161 tanesi tek yazarlı olarak katkıda bulunmuştur. Veri setinde ilgili konu alanında 669 dergi yer almaktadır. Bu dergilerde bulunan ortak yazar sayısının makale başına 4.51 ve yıllık büyüme oranı 3.97 olarak saptanmıştır. Araştırma konusu alanında bulunan yayınların üretimlerinin yıllara göre dağılımı Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1’de gözüktüğü gibi atletizm alanında yayınlanan makale sayısı 2001-2008 yılları arası yükseliş eğiliminde olmuş izleyen yıllardan 2015 yılına kadar inişli çıkışlı seyir

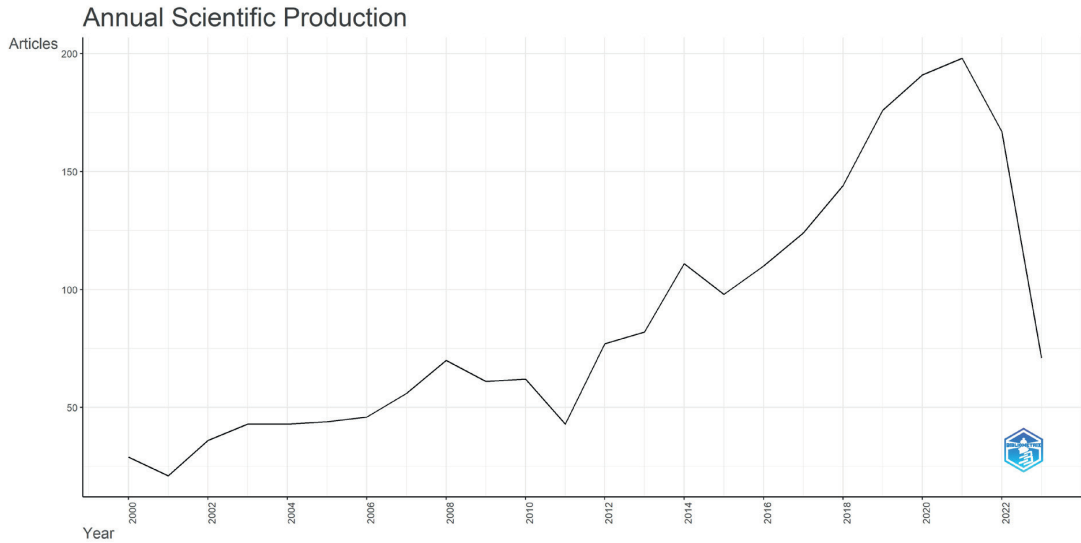
içinde bulunmuştur. 2016 yılından itibaren tekrar yükselişe geçmiştir. En fazla makalenin yayınlandığı yıllar sırasıyla 2021, 2020 ve 2019

yıllarıdır. Bu yıllara ait makale sayıları sırasıyla 198, 191 ve 176'dır. Veri setinde yer alan ve yayın sayısı olarak önde yer alan dergilere ait bilgiler

Tablo 1. Araştırma Verilerine Ait İstatistikler

Veriler hakkında temel bilgiler	Sonuçlar
Zaman aralığı	2000:2023
Kaynaklar (Dergiler)	669
Dokümanlar (Makale sayısı)	2103
Yıllık büyüme oranı %	3.97
Anahtar Kelimeler Artı (ID)	2259
Yazarların Anahtar Kelimeleri (DE)	2986
Yazarlar	7117
Tek yazarlı makale sayısı	154
Tek yazarlı toplam doküman sayısı	161
Doküman Başına Ortak Yazar sayısı	4.51
Karşılaştırma çalışması sayısı	76
Tarihi makale sayısı	16
Makale sayısı	1908
Derleme sayısı	5

Şekil 1. Yayınların Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 2. Makalelerin Yayınlandığı Dergiler

Yayınlanan dergiler	Yayın sayısı
Journal of Athletic Training	141
British Journal of Sports Medicine	89
The American Journal of Sports Medicine	72
Journal of Sports Sciences	50
Frontiers in Sports and Active Living	39
Journal of Strength and Conditioning Research	39
Sports Health	33
Current Sports Medicine Reports	32
The Physician and Sports Medicine	31
International Journal of Environmental Research and Public Health	30

Tablo 2’de ve Şekil 2’de sunulmuştur.

Tablo 2 ve Şekil 2 incelendiğinde, Journal of Athletic Training dergisi 141 makale ile bu konuda en fazla yayın yapılan dergidir. Bunu 89 makale ile British Journal of Sports Medicine dergisi, 72 makale ile The American Journal of Sports Medicine dergisi izlemiştir.

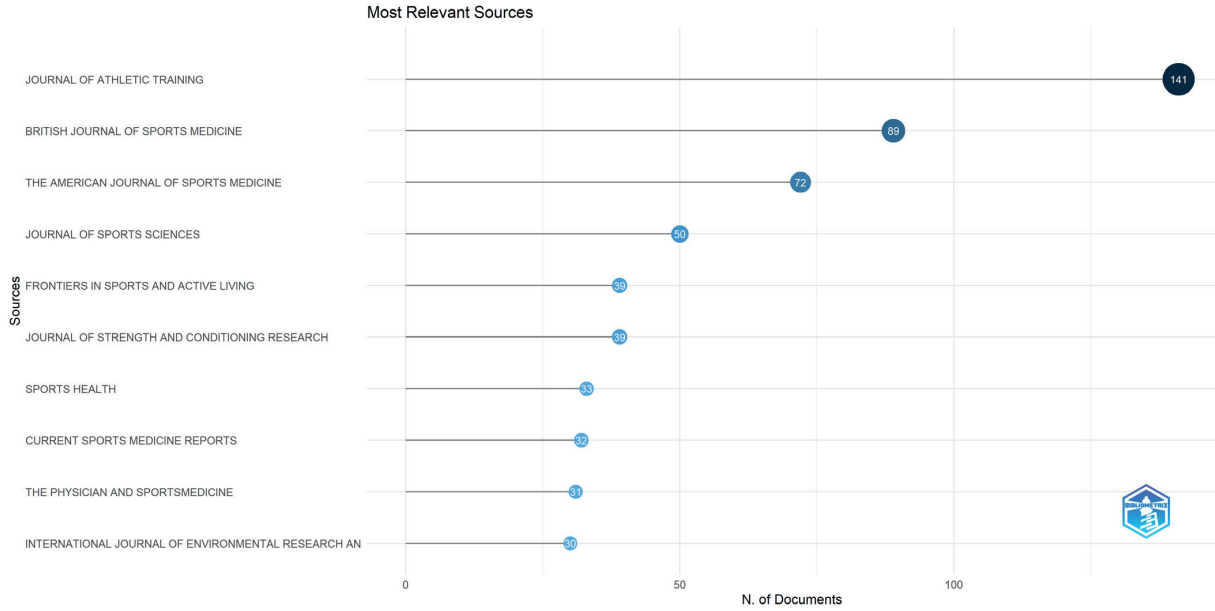
Veri setinden en fazla bağlantısı olan kurumları incelemek de mümkün olmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3’te görüldüğü gibi, İsviçre Linköping

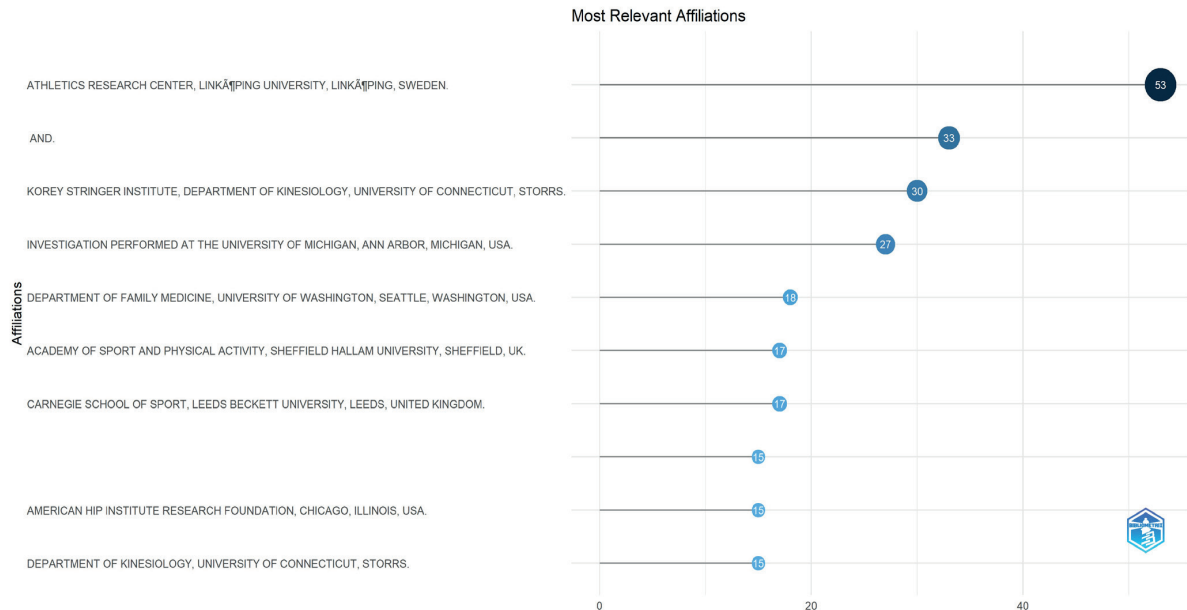
Üniversitesi, Korey Stringer Enstitüsü ve ABD Araştırma Michigan Üniversitesi atletizm sporu üzerine en fazla araştırma yapan kurumlar olarak dikkat çekmektedir. Atletizm sporu konusu ile ilgili çalışmalarda en fazla tekrarlanan kelimeler Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4’te sunulan kelime bulutunda, bu araştırmada yazarların en çok kullandığı anahtar kelimeleri ifade etmektedir. Kelimelerin boyutunun büyümesi ve merkeze yaklaşması kelimenin kullanım sıklığının arttığını

Şekil 2. En Fazla Makale Yayımlayan Dergiler

Şekil 3. İlk 10 Bağlantılı Olan Kurumlar

gösterir. Konu alanına özgü en çok kullanılan kelimelerin merkeze alındığı gözükmektedir. En sık kullanılan kavramların, birbirlerine göre durumları incelendiğinde “humans”, “male”, “female”, “athletes”, “adult” “adolescent”, “sports”, “athletic injuries”, “young adult” ve “athletic performance” kavramları ortaya çıkmaktadır. Şekil 5’de ise trend konularına yer verilmiştir.

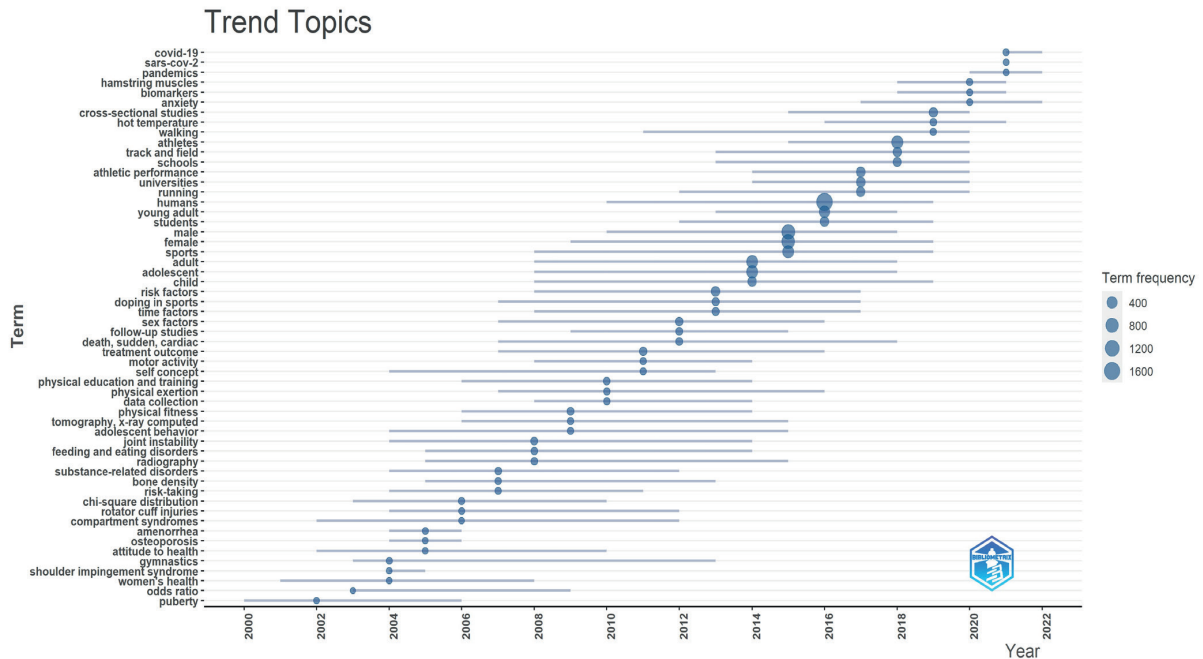
Şekil 5’te ilgili alanda trend olan konular

gösterilmektedir. Bu çalışmada balonlara ait büyüklük, kelime sıklığının en az üç kelimelik, senelik kelime sayısının ise yılda beş kelime olacak şekilde sınırlandırılması ile gerçekleştirilmiştir. Anahtar kelimeler bu şekilde değerlendirilmektedir. “humans” 2010-2019 arasında trend olmuştur. En trend olduğu yıl ise 2017’dir. “male” 2010-2018 arasında trend olmuştur. En trend olduğu yıl ise 2015’tir. “female” konusu ise 2009-2019 arasında trend olmuştur. En trend olduğu yıl

Şekil 4. Kelime Bulutu

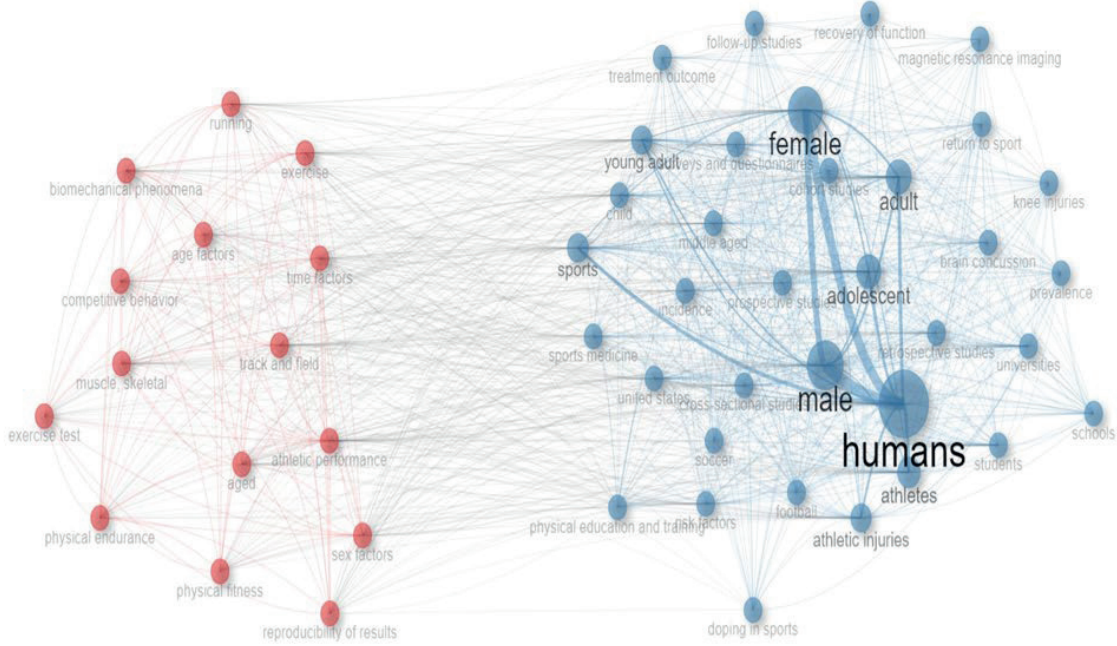
Şekil 5. Trend Konular

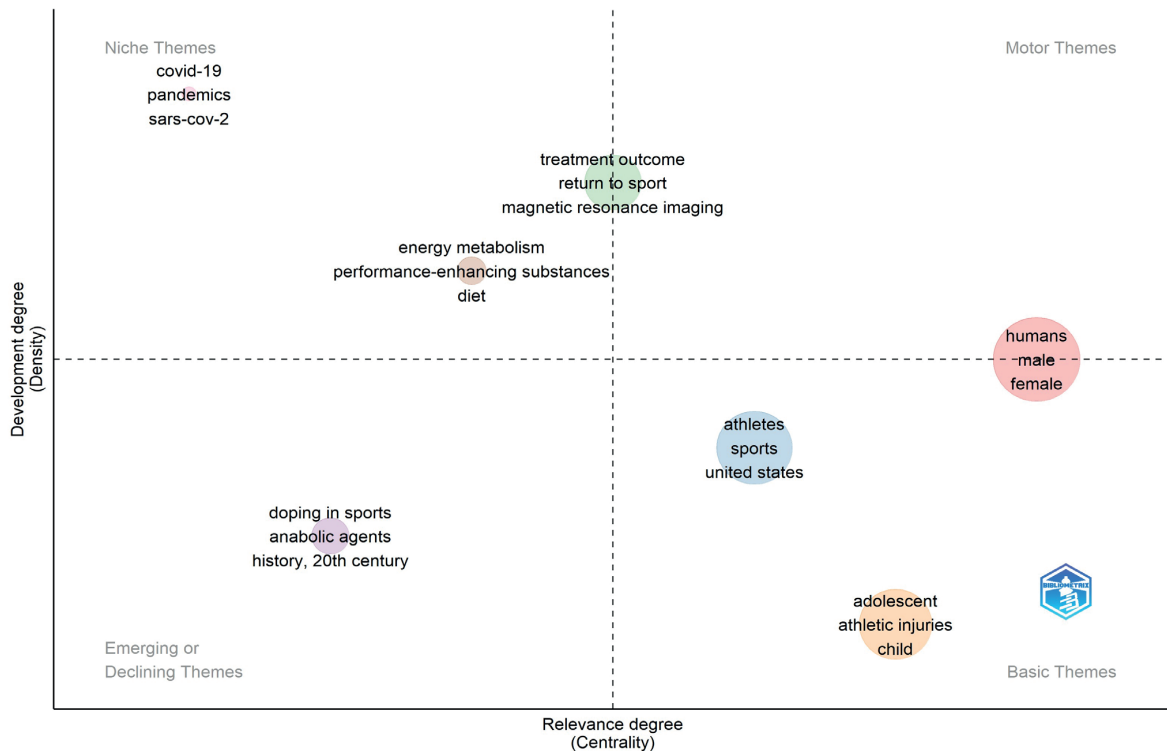
ise 2015'tir. "athletes" daha çok 2015-2020 yılları arasında gözükmetedir. En trend olduğu yıl ise 2018'dir. "adult" kavramına 2008-2018 arasında çok rastlanmış ve en trend olduğu yıl ise 2014 olarak belirlenmiştir. "adolescent" konusunun ise 2008-2019 yılları arasında popüler olduğu gözükmetedir. En trend olduğu yıl ise 2014'tür.

"sports" konusu 2008-2019 arasında trend olmuş, en trend olduğu yıl 2015'tir. "running" konusu 2012-2020 arasında trend, en trend olduğu yıl 2017'dir. "young adult" konusu 2013-2018 arasında trend, en trend olduğu yıl 2016'dır. "athletic performance" konusu 2014-2020 arasında trend, en trend olduğu yıl 2017'dir.

Şekil 6. Kelime Ağı

Şekil 7. Kavramların Tematik Haritalandırılması

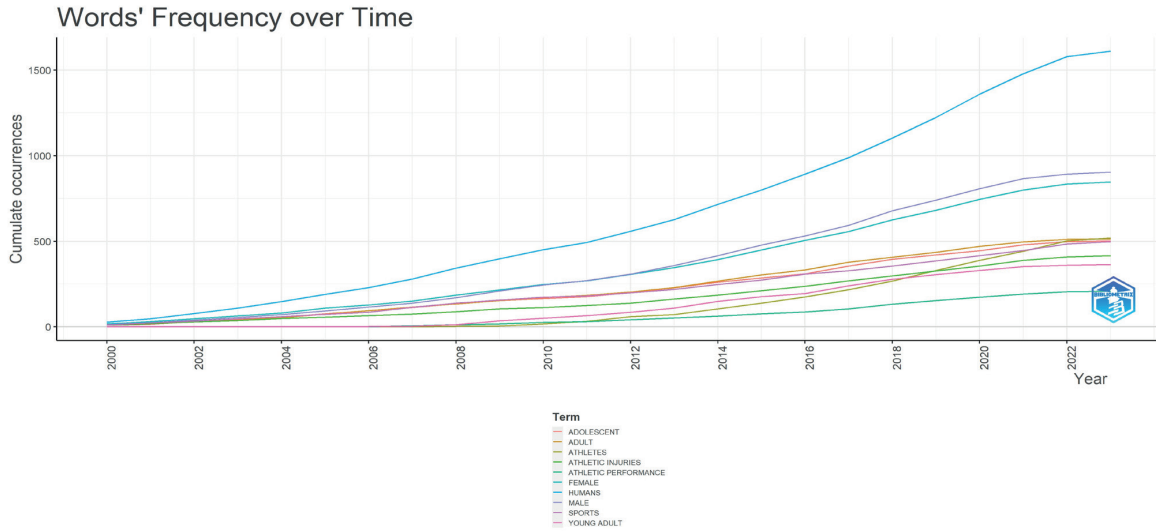
Şekil 6' da ise kelime ağı incelenmiştir.

Şekil 6'da 2 farklı kümenin bulunduğu, anahtar kelime ağı haritası görülmektedir. Bu kümelerin, başta "humans", "male", "female", "adult", "adolescent" ve "young adult" kavramları olmak üzere mavi küme, başta "athletic performance", "running", "track and field", "exercise" ve "biomechanical phenomena" anahtar kelime kavramını kapsayan kırmızı küme görülmektedir. Kavramların tematik haritası Şekil 7'de sunulmuştur.

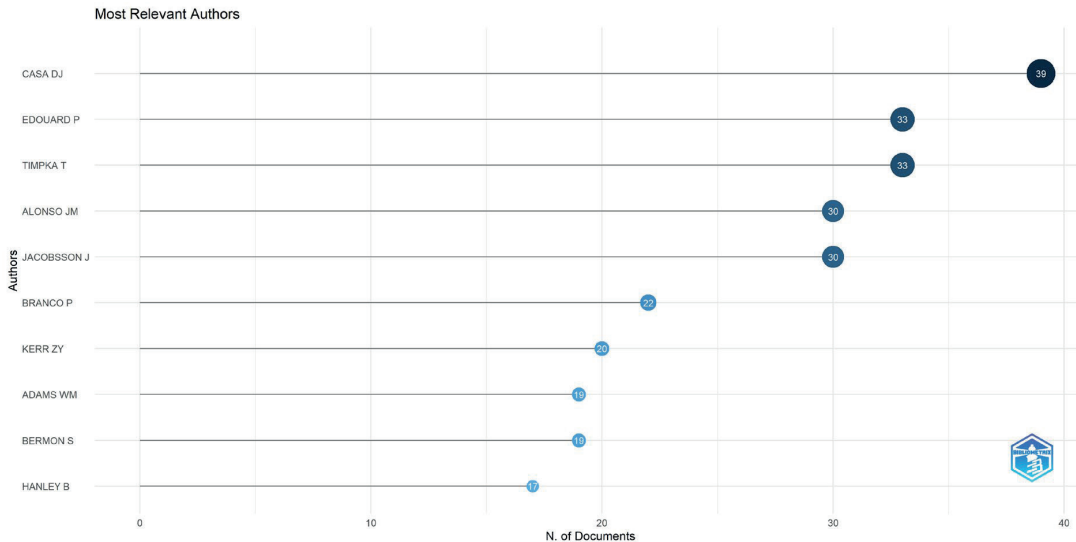
Şekil 7'de gösterilen kelimelerin tematik haritası incelendiğinde, "humans", "male", "female", "treatment outcome", "return to sport",

"magnetic resonance imagig" kelimelerinin motor temalar içerisinde olduğu belirtilebilir. Bu kavramların ise basit ve niş temalar ile ilişkili ancak onlar ile az bağlantıya sahip oldukları ifade edilebilir. Bu kavramlar hem merkezi hem de yaygın olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla hem çok kullanılması hem de diğer makaleler ile daha çok ilişkili olduklarından, alanyazının en etkili temalarını oluşturdukları ifade edilebilir. "Covid-19", "pandemics", "sars-cov-2" ile "energy metabolism", "performance-enhancing substances", "diet" kavramları ise niş temalar içerisinde yer almıştır. "Doping in sports", "anabolic agents", "history, 20th century" kavramları da kaybolan ya da yeni ortaya çıkan temalar içinde bulunmuştur. "Athletes", "sports",

Şekil 8. Birikimli Kelime Büyümesi

Şekil 9. Konu Kapsamında En Fazla Makale Üreten Yazarlar

“United States” ile “adolescent”, “athletic injuries”, “child” kavramları basit temalar içinde olmuştur. Araştırma kapsamında bulunan kelimelerin düşüş ve yükselişine ait grafik Şekil 8’de sunulmuştur.

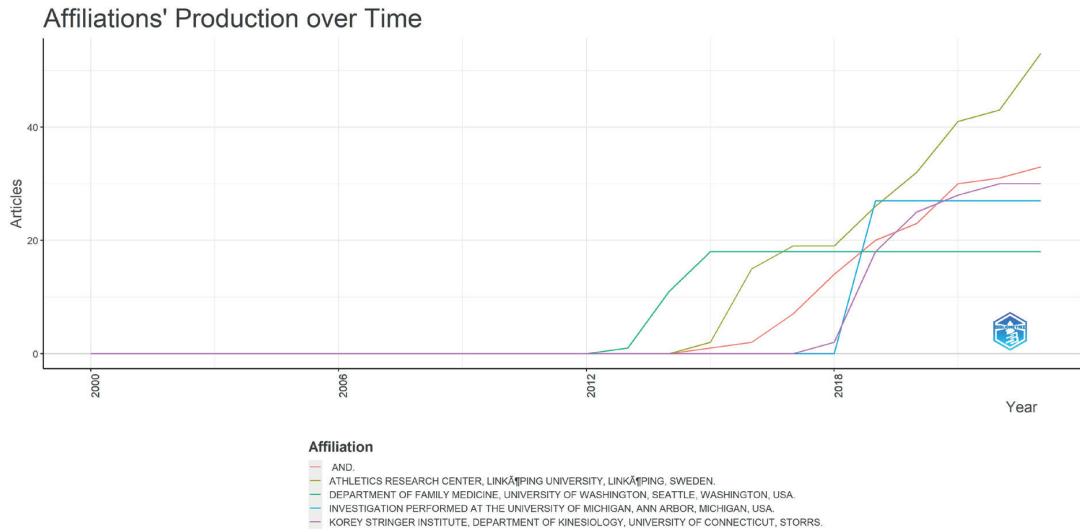
Şekil 8’deki anahtar kelime oluşumlarına ilişkin birikimli kelime dinamiği grafiği 2000-2023 dönemi yazarlar tarafından kullanılan anahtar kavramların düşüş ve yükselişi görülmektedir. Atletizm konusu üzerinde en fazla dikkat çeken terimler humans, male, female, athlete, adult,

adolescent, sports, athletic injuries, young adult ve athletic performance konularıdır. Yazarlar tarafından en sık kullanılan kelimelerden olan “humans” sürekli yükseliş trendinde iken, “male” 2013, “female” 2012 ve “athletes” kavramı ise 2011 yılından itibaren yükseliş trendi göstermiştir. Ayrıca “adult”, “adolescent”, “sports” ve “athletic injuries” kelimeleri 2001, “young adult” ve “athletic performance” kelimelerinin ise 2008 yılından itibaren daha sık kullanıldığı tespit edilmiştir. Konu kapsamına

Şekil 10. Yazarların İşbirliği Ağı

Şekil 11. Üniversitelerdeki Yayın Artışları

yönelik en çok makale yayınlayan yazarlar Şekil 9'da verilmiştir.

Şekil 9'da görüldüğü gibi, analiz yapılan zaman aralığında atletizm sporu çalışmalarını çerçevesinde en fazla makale üreten yazarların Casa DJ (F=39) olduğu görülmüştür. Sonra Edouard P (F=33) ve Timpka T (F=33), Alonso JM (F=30) ve Jacobsson J (F=30) isimli yazarların daha fazla makale yayınladıkları saptanmıştır. Şekil 10'da ise iş birliği ağının yazarlar tarafından nasıl gerçekleştirildiği gösterilmektedir.

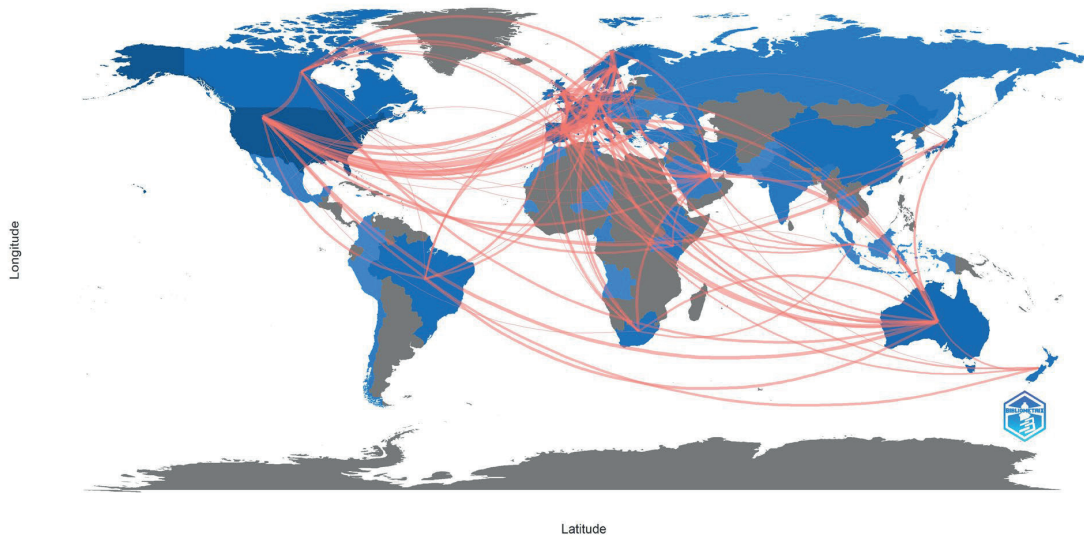
Şekil 10'da atletizm alanındaki yayınlar çerçevesinde anahtar kavramlarla gerçekleştirilen kısıtlamalar ile elde edilen verilerden yola çıkarak yazarlara dayalı olarak iş birliği ağı analiz edilmiştir. Aynı renkteki kümede beraber

çalışma içinde olan yazarların buldukları yer belirtilmektedir. Daire boyutu ile en çok iş birliği yapan yazarların Timpka T, Jacobsson J, Alonso JM ile Casa DJ olduğu tespit edilmiştir. Bu yazarların işbirliği ağlarında önemli bir konuma sahip oldukları ifade edilebilir. Üniversitelerin yayın açısından büyümelerini gösteren grafik Şekil 11'de sunulmuştur.

Şekil 11'de üniversitelerin yayın artışları incelendiğinde, İsveç Linköping Üniversitesi'nin 2013 yılında yayına başlayıp 2023 yılında bu sayının toplamda 53'e ulaştığı ifade edilebilir. Storrs Connecticut Üniversitesi'nin 2014 yılında yayına başlayıp, 2023 yılında toplamda 30 yayına ulaştığı görülmüştür. ABD Michigan Araştırma Üniversitesi 2015 yılında katkı sağlamaya başlamış ve 2019 yılında 27 yayına ulaşmıştır.

Şekil 12. Ülkelerin Yayın İş Birliği Haritası

Country Collaboration Map

Tablo 4. Ülkeler Arası En Sık İşbirliği Olanlar

Ülkeden	Ülkeye	N
Fransa	Monako	24
Fransa	İsviçre	21
Almanya	İsviçre	21
Fransa	Almanya	19
ABD	Almanya	19
İsveç	Fransa	17
Fransa	Katar	14
İsveç	Monako	13
Almanya	İngiltere	11
İsveç	İsviçre	11

ABD Washington Üniversitesi 2012 yılında alana katkı sağlamaya başlamış ve 2015'de 18 yayına ulaşmıştır. Ülkeler arasındaki yayın iş birliği gösteren harita Şekil 12'de sunulmuştur.

Şekil 12 ve Tablo 4 incelendiğinde, en yüksek işbirliği sıklığı Fransa'dan Monako'ya (N=24) olurken, bunu Fransa'dan İsviçre'ye (N=21) ve Almanya'dan İsviçre'ye (N=21) olan işbirliği takip ediyor. Bunun dışında Fransa ile Almanya (N=19), ABD ile Almanya (19), İsveç ile Fransa, Fransa ile Katar, İsveç ile Monako, Almanya ile İngiltere ve İsveç ile İsviçre arasındaki çalışma ortaklıkları da dikkat çekiyor.

4. TARTIŞMA

Atletizm konusunda farklı alanlarda değişik istatistik yöntemleri ile yapılmış çalışmalarda ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlardan birinde sporcuların kişilik özelliklerinin ve spora özgü başarı motivasyonlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Kruskal Wallis H Testi ile spor yaşı değişkeni açısından başarı motivasyon toplam puanında, nörotisizm alt boyutunda ve yalan alt boyutunda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Zorlu ve ark. 2020).

Bu çalışmada dikkat çeken birikimli kelime dinamiğinde daha sık görülen "adolescent", "athletic injuries, young adult ve athletic performance" ifadelerinin geçtiği makaleler de farklı yazarlar tarafından yayınlanmıştır.

Bir çalışmada sporcuların en fazla sakatlanan vücut bölgesinin atletizm branşında ayak ve ayak bileği bölgesinde olduğu ortaya çıkmıştır (Can ve ark., 1999). Can ve ark., (2003) bir başka çalışmada Atatürk Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilere uygulanan anket neticesinde atletlerin %57.14'ünde sakatlık oluştuğu saptanmıştır.

Atletik performans ile ilgili yapılan bir çalışmada, 14-16 yaş grubu elit erkek kısa mesafe koşucuları ve basketbolcularda kor stabilite ve atletik performans arasındaki ilişki incendi. Atletik performans değerleri 30 m sürat koşu testi, pro agility çeviklik testi, durarak uzun atlama testi, 60 sn. mekik testi, otur-uzan testi, sağ ve sol el kavrama kuvveti testleri ile ölçüldü. Kısa mesafe koşucularında kor stabilite ve atletik performans

değerlerinde istatistiksel olarak ilişki saptanmadı. Kor stabilite ile durarak uzun atlama testi ($r=0,463$), 60 sn mekik testi ($r=0,360$) ve otur-uzan testi ($r=0,544$) arasında pozitif yönde zayıf ve orta düzey korelasyon hesaplandı (Kamış ve ark., 2018).

5. SONUÇ

Web of Science veri tabanında, araştırma konusu ile ilgili araştırmalardan elde edilen verilerin bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Atletizm çalışmaları alanındaki ilişkiler farklı açılardan değerlendirilmiştir.

Konu ile ilgili en yüksek makale sayısına 198 makale ile 2021 yılında ulaşılmıştır. Konu ile ilgili araştırmaların veri setindeki makalelerin en çok hangi kaynaktan yer aldığını incelenmesi sonucunda 141 eser ile Journal of Athletic Training dergisinin ilk sırada yer aldığı gözükmektedir. Bunu 89 eser ile British Journal of Sports Medicine dergisi izlemiştir. Ayrıca, The American Journal of Sports Medicine dergisinin de bu alanda etkin oldukları ortaya çıkmıştır.

Atletizm araştırmalarında Fransa, en geniş işbirlikçi ortak yelpazesıyla en üretken ve etkili ülkedir. Linköping Üniversitesi Atletizm Araştırma Merkezi en etkili kurumdur. Dünya çapındaki akademik kurumlar, alanın gelişimini desteklemek için derin bir işbirliği içindedir. Ayrıca Casa DJ, Edouard P ve Timpka T en etkili yazarlardır.

Anahtar kelime analizi, atletizm araştırmalarının sıcak noktalarının "insan", "erkek", "kadın", "sporcu" ve "yetişkin" üzerine odaklandığını göstermektedir. Zaman çizelgesi analizine dayanarak, elde edilen 2 küme mevcut atletizm araştırmalarının temel yönleri olarak kabul edilebilir.

Bu bilgiler doğrultusunda bibliyometri analizi çalışmaların yaygınlaşması atletizm gibi birçok konuyu içeren spor alanında yapılan çalışmalara rehber olarak önemli katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

AKPINAR, Ö., ÇOLAKOĞLU, T., AKPINAR, S. & KAHRAMAN, A. (2018). Atletizm Sporcularının Empati Kurma Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60): 1350-1354.

ARIA M. & CUCCURULLO C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*. doi: 10.1016/j.joi.2017.08.007

BOZCA, S. (2022). Rekreasyon Fırsat Dağılımı: Bibliyometrik Bir Araştırma [Yüksek Lisans Tezi / Akdeniz Üniversitesi] Sosyal Bilimler Üniversitesi Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Antalya.

CAN, S., GÜRSOY, R., EZİRMİK, N. & D.A.N.E. Ş. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarındaki öğrencilerin karşılaştıkları spor yaralanmaları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 59-64.

CAN, S., UĞUR, M. & DANE, Ş. (1999). Çeşitli spor branşlarında sakatlıkların vücut bölgelerine göre dağılımları ile boy, kilo, yaş ve spor yaşının sakatlık oluşumuna etkisi. Atatürk Üniversitesi BESYO, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1):30-33

EGGHE, L. & ROUSSEAU, R. (2002). Co-citation, bibliographic coupling and a characterization of lattice citation networks. *Scientometrics*, 55(3):349-361. doi.org/10.1023/A:1020458612014

ERKAL, M. (1982). *Sosyolojik Açıdan Spor*. Filiz Kitabevi, İstanbul.

GAVIRIA-MARIN, M., MERIGO, J.M. & BAIER-FUENTES, H. (2019). Knowledge management: A global examination based on bibliometric analysis. *Technological Forecasting and Social Change*, 140: 194-220

HENRIKSEN, D. (2016). The rise in co-authorship in the social sciences (1980-2013). *Scientometrics*, 107(2):455476. doi: 10.1007/s11192-016-1849-x

HU, J. & ZHANG, Y. (2015). Research patterns and trends of recommendation system in China using co-word analysis. *Information Processing and Management*, 51(4):329-339. doi:10.1016/j.ipm.2015.02.002

İŞLER, M. (1997). 10-14 Yaş Grupları İçin Atletizm. *Bilim*, Ankara.

KAMIŞ, O., PEKEL, H.A. & AYDOS, L. (2018). Kısa mesafe koşucuları ve basketbolcularda kor stabilite ve atletik performans arasındaki ilişki. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 87-94.

KHANDELWAL, C., KUMAR, S. & SUREKA, R. (2022). Mapping the intellectual structure of corporate risk reporting research: a bibliometric analysis. *International Journal of Disclosure and Governance*, 19(2): 129-143. doi: 10.1057/s41310-022-00141-9

KOKU, F.E. (2015). Sportif performansın genetik ile ilişkisi, *Spor Hekimliği Dergisi*, 50:21-30.

KURUTKAN, M.N. & ORHAN, F. (2018). Bilim Haritalama, Bibliyometrik Analiz ve Kitap ile İlgili Genel Hususlar. M. N. Kurutkan ve F. Orhan (Editör), *Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleri ile Analizi* (s.1-12). İksad Publishing House.

NOYONS, E., MOED, H. & VAN RAAN, A. (1999). Integrating Research Performance Analysis and Science Mapping. *Scientometrics*, 46(3):591-604.

PRITCHARD, A. (1969). Statistical Bibliography or Bibliometrics. Japan: *Journal of Documentation*, 25(4):348-349.

VAN ECK, N.J. & WALTMAN, L. (2022). VOSviewer Manual version 1.6.18. CWTS Meaningful Metrics. CWTS Meaningful Metrics. Erişim: https://www.vosviewer.com/documentation/Manual_VOSviewer_1.6.8.pdf

YAPICI, A.K. & ERSÖZ, A. (2003). Modern Olimpiyat Oyunlarında Atletizm Rekorlarını Hazırlayan Faktörler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8:1-18

ZORLU, E., ALGÜN DOĞU, G., YILDIZ, A.B. & YILMAZ, B. (2020). Atletizm Branşındaki Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Başarı Motivasyonuna Etkisinin İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1):24-35. Doi:10.38021asbid.703780

HOLISTENCE
publications